STRATEGIA ROZWIAZYWANIA PROBLEMOW SPOŁECZNYCH
dla Miasta Poznania na lata 2019-2025

SPIS TREŚCI

WSTĘP ... 4

I. Metodologia ... 6

II. Ogólna charakterystyka miasta Poznania ... 7

III. Diagnoza Sytuacji Społecznej i kierunki działań w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ... 20

1. **Kierunek**: **Wspólnotowość i dialog społeczny – Spójność społeczna** ... 20

1.1. Diagnoza - Kapitał społeczny i aktywność obywatelska ... 20

1.2. Analiza SWOT ... 25

1.3. Wnioski i rekomendacje kluczowych inicjatyw ... 26

2 Kierunek: Wsparcie ... 29

2.1. Diagnoza - Rodzina, usługi społeczne ... 29

2.2. Analiza SWOT ... 39

2.3. Wnioski i rekomendacje kluczowych inicjatyw ... 40

3. Kierunek: Bezpieczeństwo ... 42

3.1. Diagnoza - Bezpieczeństwo ... 42

3.2. Analiza SWOT ... 44

3.3. Wnioski i rekomendacje kluczowych inicjatyw ... 45

4. Kierunek: Mieszkalnictwo ... 46

4.1. Diagnoza - Zasoby mieszkaniowe i przestrzeń publiczna ... 46

4.2. Analiza SWOT ... 53

4.3. Wnioski i rekomendacje kluczowych inicjatyw ... 54

5. Kierunek: Zdrowie ... 56

5.1. Diagnoza - Usługi zdrowotne, zakres profilaktyki zdrowotnej ... 56

5.2. Analiza SWOT ... 61

5.3. Wnioski i rekomendacje kluczowych inicjatyw ... 62

6 Kierunek: Praca ... 64

6.1. Diagnoza - Rynek pracy, Aktywne formy wspierania integracji na rynku pracy ... 64

6.2. Analiza SWOT ... 70

6.3. Wnioski i rekomendacje kluczowych inicjatyw ... 71

III. Prognoza zmian objętych Strategią ... 72

IV. Cele operacyjne i zadania Strategii ... 75

A. Priorytet: Kapitał społeczny i aktywność obywatelska ... 76

B. Priorytet: Wsparcie ... 80

C. Priorytet: Bezpieczeństwo ... 89

D. Priorytet: Mieszkalnictwo ... 93

E. Priorytet: Zdrowie 95
F. Priorytet: Praca 99
VII. Monitoring i ewaluacja 104
Spis tabel i wykresów 105

WSTĘP

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Poznania na lata 2019-2025 jest dokumentem określającym zasadnicze kierunki działania w odniesieniu do problemów społecznych występujących na obszarze Miasta Poznania. Zgodnie z art. 16 b ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej – gmina i powiat opracowują strategię rozwiązywania problemów społecznych, która zawiera w szczególności: 1) diagnozę sytuacji społecznej; 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią; 3) określenie: celów strategicznych projektowanych zmian, kierunków niezbędnych działań, sposobu realizacji strategii, ram finansowych oraz wskaźników realizacji działań. Jednocześnie: 1) art. 17 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej stanowi, że do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy: opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka; 2) art. 19 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej stanowi, że do zadań własnych powiatu należy: opracowanie i realizacja powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Poznania na lata 2019-2025 stawia sobie za strategiczny cel wyrównywanie jakości życia[1] osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, czy też wykluczonych społecznie[2]: 1 - poprzez wzrost zaangażowania mieszkańców w sprawy miasta, wzrost odpowiedzialności za innych na terenie miasta, 2 - poprzez poprawę zasadniczych warunków życia mieszkańców: ekonomicznych, społecznych i kulturowych w Mieście Poznaniu, 3 - jak i poprzez lepsze bezpośrednie zaspokojenie ich potrzeb ekonomicznych, społecznych i kulturowych (polepszenie mechanizmów redystrybucji), co powinno korzystnie wpływać na ich dobrobyt osobisty. Planowanie strategiczne obejmuje następujące obszary tematyczne (priorytety): 1. Kapitał społeczny i aktywność obywatelska; 2.Wsparcie; 3. Bezpieczeństwo; 4. Mieszkalnictwo; 5. Zdrowie; 6. Praca.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Poznania na lata 2019-2025 wpisuje się w Strategię Rozwoju Miasta Poznania 2020+, której głównym celem jest podniesienie jakości życia wszystkich mieszkańców Poznania i znaczenia miasta na arenie międzynarodowej. Ogólny kierunek rozwoju miasta będzie określał szanse, ale także zagrożenia dla realizacji celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. W Strategii Rozwoju Miasta Poznania zostało wyróżnionych pięć priorytetów: a) Silna Metropolia; b) Nowoczesna przedsiębiorczość; c) Zielone, mobilne miasto; d) Przyjazne osiedla; e) Wspólnotowość i dialog społeczny.

[1]Wg. GUS na jakość życia w Polsce składają się materialne warunki życia, zdrowie, edukacja, aktywność ekonomiczna, czas wolny i relacje społeczne, osobiste bezpieczeństwo, jakość państwa i podstawowe prawa, a także jakość środowiska naturalnego w miejscu zamieszkania oraz dobrobyt subiektywny, który obejmuje postrzeganą jakość życia, tzn. satysfakcję, jaką ludzie czerpią z różnych jego aspektów oraz z życia jako całości, a także elementy dotyczące odczuwanych stanów emocjonalnych oraz systemu wartości (GUS 2017a, 5). Podobne ujęcie „jakości życia" można znaleźć w raporcie Eurostat : *Quality of life, Facts and views* (2015).

[2] Podobne podejście ma miejsce w przypadku *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych m. Gdańska* przewiduje takie obszary tematyczne (priorytety): 1. Edukacja 2. Zdrowie publiczne i sport 3. Integracja społeczna i aktywność obywatelska 4. Kultura i czas wolny 5. Innowacyjność i przedsiębiorczość 6. Infrastruktura 7. Mobilność i transport 8. Przestrzeń publiczna.

Przyjęta w Strategii Rozwoju Miasta Poznania 2020+ misja miasta, będąca także misją przyjętą dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych, opiera się na trzech zasadniczych wartościach[3]:

otwartość *– wolność myśli i działań, zaczynająca się od samopoznania i prawdy, a dążąca do tworzenia uczciwej wspólnoty;*

współodpowiedzialność *– będąca istotą otwartości; to wspólne zobowiązanie i zgodność dążeń, a także odpowiedzialność za słabszych, wykluczonych;*

współtworzenie *– wspólne tworzenie Miasta musi być oparte na wzajemnym zaufaniu, dialogu, kreatywności i ciągłym dążeniu do poprawy.*

Podobnie jak w przypadku Strategii Rozwoju Miasta Poznania 2020+, podczas opracowywania dokumentu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Poznania na lata 2019-2025, przyjęto pewne podstawowe zasady, obejmujące w szczególności:"

a) odwołanie się do perspektywy mieszkańca. Dla obu strategii można przytoczyć uzasadnienie tego założenia, zawarte w Strategii Rozwoju Miasta 2020+:

   Włączenie mieszkańców w proces opracowywania dokumentu, na równi z ekspertami i przedstawicielami samorządu, wzmacnia trafność wyboru priorytetów rozwoju miasta oraz zwiększa zaangażowanie i współodpowiedzialność interesariuszy za realizację jego zapisów. Strategia rozwoju miasta powinna zapewniać kontekst niezbędny mieszkańcom do odnalezienia sensu własnych planów życiowych, jednocześnie inspirując i mobilizując do działań na rzecz miasta;

b) przyjęte uwarunkowania rozwoju miasta w następnym dziesięcioleciu, w szczególności:

   - **uwarunkowania globalne.** W przypadku uwarunkowań globalnych podobne znaczenie dla obu strategii mają tzw. czynniki miękkie, a w szczególności trzy rodzaje kapitału: ludzkiego, społecznego i kulturowego. Istotne znaczenie dla obu strategii mają problemy starzejącego się społeczeństwa, w szczególności stworzenie warunków umożliwiających seniorom aktywną partycypację w życiu społecznym i gospodarczym;

   - **koncentracja na człowieku,** co w konsekwencji oznacza, *że podmioty realizujące strategię powinny w swoich działaniach, zgodnie z trendami światowymi, uwzględniać partycypację publiczną, dialog międzykulturowy i integrację społeczności lokalnej oraz projektować usługi i przestrzeń publiczną, uwzględniając potrzeby, styl życia i emocje wszystkich mieszkańców*;

   - **aspiracje i oczekiwania mieszkańców.** W obu przypadkach uzasadnionym jest podejście, traktujące mieszkańców jako znaczące źródło informacji i głos w formułowaniu strategii. W przypadku Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oznacza to objęcie procesem uzyskiwania informacji (warsztaty) tych grup ludności, które w

[3] Mamy tutaj do czynienia z ważną koncepcją zarządzania przez wartości w sferze publicznej (zob. Szczupaczyński 2017)

szczególny sposób dotykają wymienione w Diagnozie Sytuacji Społecznej Miasta Poznania problemy społeczne;

c) adresaci strategii**.** W przypadku obu Strategii mamy do czynienia z tym samym adresatem: mieszańcy Poznania, Urząd Miasta Poznania oraz szereg instytucji w obszarze gospodarki, edukacji, kultury, pomocy społecznej, sportu, organizacji pozarządowych (NGOs).

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Poznania na lata 2019-2025 jest dokumentem bardziej szczegółowym (specjalistycznym), niż Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+ i zarazem rozwinięciem, w szczególności w obszarze szeroko rozumianej pomocy społecznej oraz w obszarze kręgu jego adresatów. Dla przykładu mogą to być rodziny dysfunkcyjne, seniorzy, osoby uzależnione, osoby bezrobotne, chronicznie chorzy, osoby z niepełnosprawnościami, ofiary przemocy, osoby ubogie, bezdomni czy migranci.

Zakres i sposób realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Poznania na lata 2019-2025 będzie miał ogromne znaczenie dla ogólnego rozwoju Miasta Poznania w przyszłości.

I. Metodologia

Na proces opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Poznania na lata 2019-2025 złożyły się:

- konsultacje w ramach Komisji Dialogu Obywatelskiego przy Wydziale Zdrowia i Spraw Społecznych UMP, która wskazała obszary problemowe, na które należy zwrócić uwagę w trakcie opracowywania Strategii;
- wyniki Diagnozy Sytuacji Społecznej Miasta Poznania 2016, której sporządzenie zostało zlecone pracownikom naukowym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu[4];
- informacje zawarte w szeregu dokumentów, których wykorzystanie (desk research) pozwoliło na uaktualnienie Diagnozy Sytuacji Społecznej;
- podejście partycypacyjno-eksperckie, traktujące partycypację jako istotny element zaangażowania i współudziału mieszkańców (ekspertów) w życiu publicznym.

Diagnoza Sytuacji Społecznej Miasta Poznania 2016 jest centralnym dokumentem i istotną częścią w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych*. Dla sporządzenia diagnozy wykorzystane zostały liczne dokumenty (desk research), eksperckie wywiady pogłębione i badania ankietowe. Diagnoza Sytuacji Społecznej dostarcza charakterystyki 8 obszarów (problemów): zdrowie, niepełnosprawność, uzależnienia, problemy rodziny, bezrobocie, ubóstwo, przemoc i migracje. Charakterystyki te zostały częściowo uaktualnione za lata 2015-2018. Szczególnie przydatne dla przygotowywanej *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Poznania 2019-2025* były wyniki badań diagnostycznych przeprowadzonych w ramach *Diagnozy* i wynikające z nich wnioski jak i sformułowane na ich podstawie główne problemy i rekomendacje. Te ostatnie stanowiły bazę dla przygotowania wstępnego katalogu celów operacyjnych i zadań. Wypracowana propozycja została poddana krytycznej ocenie zaproszonym ekspertom oraz członkom Rady Programowej, w wyniku której zaproponowano katalog celów operacyjnych i zadań, które stały się przedmiotem szerokiej konsultacji obywatelskiej.

Przedmiotem analizy dokumentów zastanych były:

[4] dr. Przemysław Nosal, dr. Ryszard Necel i mgr. Łukasz Koperski

1) programy miasta w dziedzinach objętych planowaniem strategicznym*: Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie* oraz *Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na terenie Miasta Poznania w latach 2011 – 2020*, *Polityka mieszkaniowa Miasta Poznania na lata 2017 -2027*, „*Gminny Program Rewitalizacji dla Miasta Poznania*”, *Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*, *Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii, Miejski Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2014 – 20*15, *Kierunki działań i zadania Miasta Poznania na rzecz integracji społecznej osób niepełnosprawnych na lata 2012–2020, Polityka Senioralna Miasta Poznania na lata 2017-2021, Poznański Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2017-2019; Poznański program opieki nad dziećmi do lat 3 na lata 2015 – 2020, Poznański Program Integracji i Aktywizacji Zawodowej Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2016-2020.*
2) raporty i sprawozdania instytucji ogólnopolskich (GUS) jak i instytucji działających na terenie Poznania, oraz jednostek Urzędu Miasta Poznania[5].

W podejściu partycypacyjno-eksperckim zastosowana została metoda warsztatów eksperckich. Zastosowanie tej metody jest realizacją zasady konsultacji i uczestnictwa interesariuszy. Przeprowadzone zostały trzy warsztaty, w których wzięło udział około 70 ekspertów, reprezentujących administrację Miasta Poznania i organizacje pozarządowe.

Przeprowadzone warsztaty pozwoliły na opracowanie *„Założeń do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Poznania na lata 2017 – 2025”*.

Zasadnicze informacje na temat silnych i słabych stron Miasta Poznania jak i szans i zagrożeń uzyskane zostały również w drodze zastosowania metody warsztatowej, w której wzięli udział eksperci społeczni. Zostali oni poproszeni w wypełnienie czteropolowej tabeli analizy SWOT, zawierające pola: silne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia. Ważnym jest podkreślenie, że analiza SWOT dotyczyła oceny w odniesieniu do poszczególnych priorytetów. Przy ostatecznym ustaleniu słabych, mocnych stron uwzględnione zostały też wyniki poprzednich warsztatów dot. oceny ekspertów na temat tego „co działa” i „co nie działa” w danym obszarze.

Opracowana w oparciu o uzyskane informacje z tych trzech źródeł *Propozycja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Poznania 2018-2025* stała się przedmiotem analiz i propozycji zmian ze strony Rady Programowej. Niniejsze opracowanie jest efektem uwzględnienia wkładu Rady Programowej.

II. Ogólna charakterystyka miasta Poznania

Poznań to miasto na prawach powiatu, stolica województwa wielkopolskiego i najważniejszy ośrodek regionu. Pełni ważne funkcje administracyjne, usługowe, handlowe, naukowe, transportowe, turystyczne i kulturalne. miasto Poznań otoczone jest 11 gminami powiatu poznańskiego (Buk, Czerwonak, Dopiewo, Kleszczewo, Komorniki, Kostrzyn, Kórnik, Luboń, Mosina, Murowana Goślina, Pobiedziska, Puszczykowo, Rokietnica, Stęszew, Suchy Las, Swarzędz, Tarnowo Podgórne).

Powierzchnia miasta Poznania wynosi 262 km² (7. miejsce w kraju), a gęstość zaludnienia to 2057 osób na km² (dane na rok 2017). Teren miasta dzieli się na 42 osiedla (dysponujące swoimi radami), będące jednostkami pomocniczymi miasta.

[5] Wykaz wykorzystanych raportów i sprawozdań zamieszczony jest w Aneksie

Miasto Poznań tworzy konkretną przestrzeń, w której występują problemy społeczne. W rozwiązywaniu problemów społecznych należy wziąć pod uwagę te zasadnicze dane charakteryzujące miasto Poznań, które zarówno mają wpływ na występowanie problemów społecznych jak i na możliwości miasta w ich skutecznym rozwiązywaniu. Charakterystyka ta obejmuje: ogólne dane na temat ludności Poznania, dane dotyczące sytuacji demograficznej, gospodarczej oraz kapitału społecznego.[6]

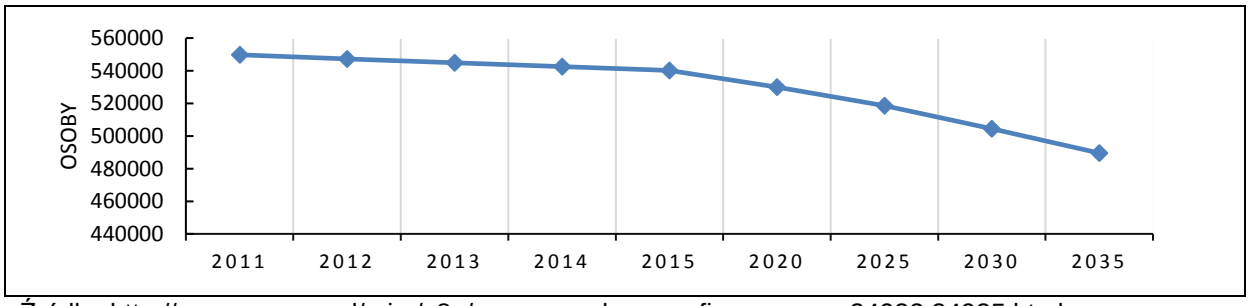
1. Charakterystyka ogólna ludności Poznania

Dane na temat ludności są istotne zarówno z perspektywy rozwoju ekonomicznego miasta (kapitał ludzki[7]) jak i polityki społecznej (dobrostan mieszkańców Poznania).

W Poznaniu mieszka 538 633 (dane na rok 2017).[8] W ciągu 27 lat populacja miasta zmniejszyła się o około 55,5 tys. osób. Mimo tego ubytku Poznań pozostaje piątym najliczniejszym miastem w Polsce (za Warszawą, Krakowem, Łodzią i Wrocławiem). Taka liczebność mieszkańców oznacza, że w stolicy województwa mieszka 15,6% populacji całej Wielkopolski i 1,4% ludności kraju.

Prognozy Głównego Urzędu Statystycznego[9] dla miasta Poznania wskazują na kilka obszarów funkcjonalnych, w których można zaobserwować zjawiska charakteryzujące się szczególna dynamiką.
Według prognozy demograficznej GUS, w Poznaniu będzie postępować spadek liczby ludności. W ciągu 24 lat objętych prognozą ludność w Poznaniu zmniejszy się (biorąc jako bazowy rok 2010) o 62,1 tys. osób, tj. o 11,3%. W 2035 r. liczba ludności Poznania ma wynieść 489,5 tys. osób.

Wykres 1: Prognoza demograficzna do 2035 roku dla Poznania. Liczba ludności

Źródło: http://www.poznan.pl/mim/s8a/prognoza-demograficzna-gus,p,24932,24935.html

[6] Dla tej charakterystyki wykorzystane zostaną częściowo dane zawarte w *Diagnozie sytuacji społecznej miasta Poznania* (2016) autorstwa dr. Przemysława Nosala, dr. Ryszarda Necela i mgr. Łukasza Koperskiego, uzupełnione o aktualne dane z lat 2017 – 2018. To oznacza przejęcie bez szczególnych zmian pewnych fragmentów tekstu Diagnozy…, która w zamyśle była przygotowana na potrzeby *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Poznania*.

[7] Wg. Domańskiego: „Kapitał ludzki to zasób wiedzy, umiejętności, zdrowia, siły i energii witalnej zawarty w człowieku. Zasób ten stanowi uwarunkowany genetycznie określony potencjał, który można powiększać drogą inwestycji w człowieka" , Domański S.R., *Kapitał ludzki i wzrost gospodarczy,* PWN, Warszawa 1993, s. 35.

[8] Źródło: *Poznań 2018, Fakty i liczby*. W roku 2015 liczba mieszkańców wynosiła 542,3 tys. osób: *Sytuacja demograficzne Poznania na tle aglomeracji poznańskiej oraz największych miast w 2015*

[9] Za: http://www.poznan.pl/mim/s8a/prognoza-demograficzna-gus,p,24932,24935.html

Największy spadek nastąpi w grupie ludności w wieku produkcyjnym (o 68,9 tys. osób czyli o 19%). Zmniejszy się także ludność w wieku przedprodukcyjnym (o 13,3 tys. osób czyli o 16%).
Jedyna grupa, w której nastąpi wzrost liczebności (o 20,1 tys. czyli o 19%) to ludność w wieku poprodukcyjnym.
Według prognozy GUS, w 2035 r. spadnie liczba ludności we wszystkich grupach wiekowych do 24 r. życia. Szczególnie wysoki spadek (w porównaniu do 2010 r.) dotknie trzy grupy wiekowe: żłobkową, przedszkolną oraz osoby mogące podjąć studia:

- od 0 do 2 lat - liczba dzieci będzie malała w całym prognozowanym okresie; spadek w 2035 r. wyniesie 35%,
- od 3 do 6 lat - liczba dzieci będzie przejściowo rosła do 2015 r., następnie nastąpi spadek, który wyniesie w 2035 r. 23%,
- od 19 do 24 lat - liczba osób będzie malała w całym prognozowanym okresie, z przejściowym niewielkim wzrostem (w stosunku do lat poprzedzających) od 2025 r.; spadek w 2035 r. wyniesie 17%.

W pozostałych grupach wiekowych objętych obowiązkiem szkolnym spadek będzie bardziej umiarkowany i wyniesie:

- od 7 do 12 lat - spadek o 7%,
- od 13 do 15 lat - spadek o 3%,
- od 16 do 18 lat - spadek o 9%.

Wzrośnie natomiast liczba osób starszych. Ludność od 65 r. życia zwiększy się o 32%, w tym od 85 r. życia o 87%.
GUS prognozuje rosnący ujemny przyrost naturalny we wszystkich latach okresu 2011 - 2035 spowodowany znaczącym spadkiem urodzeń (o 33%) oraz niewielkim wzrostem zgonów (o 1,5%). W rezultacie ujemny przyrost naturalny zwiększy się z poziomu -422 osoby w 2011 do -2444 osób w 2035 r. (w 2010 r. przyrost naturalny był dodatni i wyniósł 411 osób).
Ujemne saldo migracji w Poznaniu utrzyma się nieprzerwanie do 2035 r., jednak będzie ono stopniowo maleć (z -2217 w 2011 do -547 w 2035 r.). Liczba ludności napływającej zmniejszy się o 17%, a emigrującej o 26%. Wg danych opublikowanych w: *Poznań 18, Fakty i liczby,* ma miejsce bardzo silna migracja z Poznania do takich gmin powiatu poznańskiego jak: Tarnowo Podgórne, Dopiewo, Komorniki (powyżej 15% migrujących do danej gminy w ogólnej liczbie migrujących z Poznania do powiatu poznańskiego) a w drugiej kolejności Mosina, Kórnik, Rokietnica, Swarzędz i Suchy Las (10-15%). Natomiast w niewielkim procencie ma miejsce napływ ludności z okolicznych gmin do Poznania.

Największymi wyzwaniami dla miasta Poznania, jeśli chodzi o dynamikę ludności, wydają się być prognozowany spadek ludności w wieku produkcyjnym oraz wzrost liczby osób starszych, co wyraźnie uwidacznia tzw. wskaźnik obciążenia demograficznego, który wzrósł z 29,0 w roku 2010 do 38,7 w roku 2016.

2. Charakterystyka demograficzna Poznania

Wśród mieszkańców Poznania można odnotować przewagę liczebną kobiet. W 2017 roku było ich 287 400, a mężczyzn 251 200. W roku 2016 liczba ludności w wieku produkcyjnym wynosiła 326 530, w tym 158 864 kobiet, przy czym liczba mężczyzn była o 8786 wyższa od liczby kobiet (w roku 2014 różnica ta wynosiła 7505).

W roku 2015 niemal 2/3 subpopulacji w wieku produkcyjnym należało do grupy mobilnej (18-44 lata), co stanowi ważną informację, w kontekście dalszej analizy lokalnych problemów społecznych. Ilościową specyfikę ludności oddaje poniższa tabela.

Tabela 1: Wiek ludności Poznania

	2012	2013	2014	2015	2016
Ludność	550742	550742	550742	542348	540372
Ludność w % ogółu ludności w wieku:					
przedprodukcyjnym	15,4	15,5	15,7	15,9	16,2
produkcyjnym	64,0	63,2	62,2	61,3	60,4
poprodukcyjnym	20,6	21,3	22,1	22,8	23,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS[10]

Szczegółową strukturę wieku ludności miasta opisuje dokument *Sytuacja demograficzna Poznania na tle aglomeracji poznańskiej oraz największych miast w 2015*[11]. Wg danych opublikowanych w tym dokumencie, mają miejsce dynamiczne zmiany w strukturze wieku już od roku 1990:

- od tego czasu zmalała o 43,3% liczebność grupy w wieku przedprodukcyjnym (0-17), jako skutek niskiej liczby urodzin. Ważne jest jednak odnotowanie, że od 5 lat, na skutek wychodzenia z tej kategorii niżu z lat 90, grupa ta w niewielkim stopniu się powiększa;
- o 6,2% zmalała także liczebność grupy osób w wieku produkcyjnym (18-59/64 lat);
- znaczący przyrost w stosunku do roku 1990 odnotowano w przypadku osób w wieku poprodukcyjnym – 47,8%. Ten proces starzenia – zbieżny z ogólnoeuropejską tendencją – uległ wyraźnemu przyśpieszeniu po 2005r. W ciągu 10 lat udział mieszkańców w wieku emerytalnym zwiększył się o 6,0 pkt proc;
- jeśli chodzi o zmiany liczebności młodszych dzieci i młodzieży, to mamy do czynienia po roku 2002 z nieznacznym wzrostem jako wynik wzrostu liczby urodzeń. W szczególności dotyczy to roczników w wieku 7-12 lat, co nie ma wpływu na to, że łączna liczby osób w wieku edukacji szkolnej i studiów wyższych nadal spadała i była wyraźnie mniejsza niż w roku 1990. Na koniec 2015 liczebność grup osób w wieku poszczególnych szczebli edukacyjnych przedstawiała się następująco:
    - 0-2 lata (wiek żłobkowy) – 16,8 tys. osób, ubytek w stosunku do 1990 r. wyniósł 15%, • 3-6 lat (wiek przedszkolny) – 22,2 tys. osób, liczebność zmniejszyła się o 33%,
    - 7-12 lat (wiek szkoły podstawowej) – 27,5 tys., ubytek wyniósł 50%,
    - 13-15 lat (wiek gimnazjalny) – 11,5 tys., spadek liczebności o 58%, 16-18 lat (wiek szkoły średniej) – 12,5 tys., ubytek wyniósł 51%;
- niepokojąca jest też negatywna dynamika w przypadku osób w wieku studiów (19-24 lata). Ze względu na kulminację wyżu demograficznego grupy wiekowej (19-24 lata) w 2002, osiągnęła ona rekordową liczebność w postaci 73,9 tys. osób. W roku 2015 populacja ta liczyła 30,7 tys. co oznacza dramatyczny

[10] : http://stat.gov.pl/vademecum/vademecum_wielkopolskie/portrety_miast/miasto_poznan.pdf

[11] *W Diagnozie Sytuacji Społecznej Miasta Poznania 2016* cytowane były dane opublikowane w dokumencie *Sytuacja demograficzna Poznania na tle aglomeracji poznańskiej oraz największych miast w 2013 roku*.

spadek o 58% w stosunku do roku 2002. To pociąga za sobą problemy z naborem na niektóre kierunki studiów wyższych na poznańskich uczelniach;
- jeśli chodzi o liczebność poszczególnych grup wiekowych, to na koniec 2015 r. największą liczebność posiadały grupy ludności w wieku 25-39 lat, a w drugiej kolejności w wieku 60-69 lat[12].

Dla polityki społecznej miasta Poznania jednym z centralnych problemów na pewno będzie proces starzenia się jej ludności, czego dowodzą takie dane jak: rosnący średni wiek ludności, obecnie wynosi 40,4, gdy na początku lat 90. przekraczał nieco ponad 34 lata oraz wskaźnik starości demograficznej (udział osób w wieku 65+ w całej populacji), który wynosi 18,4%. Udział mieszkańców w najstarszych przedziałach wieku (80 lat i więcej) wynosi 4,8% i jest o 2,4 pkt proc. wyższy niż na początku wieku. Wśród osób starszych zdecydowanie przeważają kobiety, których w wieku 80 lat i powyżej, jest ponad dwukrotnie więcej niż mężczyzn. Zmiany w strukturze wieku powodują, iż coraz więcej osób w wieku 65 lat i powyżej przypada na najmłodsze pokolenie poznaniaków, czyli na osoby w wieku do 14 lat (w 2015 r. na 1000 dzieci i młodzieży do 14 lat przypadały 1.352 osoby starsze, w 2000 r. - 924)[13].

Przyrost naturalny miasta jest dość stabilny i waha się od minimalnie ujemnego do minimalnie dodatniego. Jego dynamikę szczegółowo prezentuje poniższa tabela:

Tabela 2: Przyrost naturalny w Poznaniu

	2012	2013	2014	2015
Urodzenia żywe na 1000 ludności	10,5	10,3	10,4	10,4
Zgony na 1000 ludności	10,3	10,5	10,2	10,7
Przyrost naturalny na 1000 ludności	0,2	-0,2	0,2	-0,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i *Sytuacja demograficzna Poznania na tle aglomeracji poznańskiej oraz największych miast w 2015*, s. 10

Jednym z głównych wskaźników jakości życia jest przeciętna życia. Od ponad 20 lat w Poznaniu notuje się niemal nieprzerwany wzrost długości trwania życia. W 2015 r. średnie dalsze trwanie życia dla osób urodzonych w tym roku wynosiło w przypadku mężczyzn – 75,1 lat, a kobiet – 81,3 lat. W ostatnich 13 latach długość życia wydłużyła się więc o ok. 3 lata w przypadku mężczyzn i w przypadku kobiet. Wśród 5 największych pod względem liczby ludności polskich miast, Poznań zajmuje 3. pozycję (wraz z Wrocławiem) pod względem długości trwania życia mężczyzn (po Warszawie i Krakowie), wyprzedzając Łódź i czwarte pod względem długości trwania życia kobiet (Poznań także wyprzedza tylko Łódź)[14].

Na stan ludności w Poznaniu ma zasadnicze znaczenie ujemne saldo migracji, „które od 2003 r. stało się głównym, a w latach 2006-2012 oraz w roku 2014 wręcz jedynym czynnikiem ubytku ludnościowego w mieście. Wysoka liczba osób corocznie opuszczających miasto jest czynnikiem niepokojącym, rzutującym bezpośrednio na dochody miasta oraz jego rozwój społeczno-demograficzny”[15]. W roku 2014 saldo było ujemne i wynosiło 1,9 tys. osób, to jest różnica pomiędzy 5,7 tys. osób, które wybrało Poznań jako miejsce swojego zamieszkania a 7,6 tys. osób, które opuściły na stałe

[12] *Sytuacja demograficzne Poznania na tle aglomeracji poznańskiej oraz największych miast w 2015*, s. 8
[13] *Sytuacja demograficzne Poznania na tle aglomeracji poznańskiej oraz największych miast w 2015*, s. 8-9
[14] *Sytuacja demograficzne Poznania na tle aglomeracji poznańskiej oraz największych miast w 2015,* s.10
[15] *Sytuacja demograficzne Poznania na tle aglomeracji poznańskiej oraz największych miast w 2015*, s. 11

miasto. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców saldo migracji w 2015 r wyniosło -3,5% i jest ono rekordowo niekorzystne wśród dużych miast w Polsce. Jak już było wspomniane, częstym celem przeprowadzki z Poznania są sąsiednie gminy, a głównym powodem są korzystniejsze warunki ekonomiczne dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego, szczególnie jednorodzinnego i atrakcyjniejsze otoczenie środowiska naturalnego, przy względnie dobrych warunkach komunikacyjnych z Poznaniem[16]. Ten trend musi być wiązany z perspektywą realizacji metropolitarnych struktur dla miasta Poznania w przyszłości[17].

3. Charakterystyka gospodarcza Poznania

Gospodarcze znaczenie Poznania wynika m.in. z liczby działających w nim podmiotów gospodarczych. W końcu października 2018 r. w rejestrze REGON dla województwa wielkopolskiego ujętych było 110,4 tyś. podmiotów gospodarki narodowej (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie) zlokalizowanych na terenie Poznania. Podmioty posiadające siedzibę w Poznaniu stanowiły 26,7% wszystkich podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w województwie wielkopolskim. Wśród podmiotów w rejestrze REGON dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (67,6 tyś., czyli 61,2% ogółu podmiotów). Liczną grupę stanowią także spółki handlowe (24,6 tyś., czyli 22,2%) oraz spółki cywilne (9,4 tys., tj. 8,5%).[18]
W Poznaniu najwięcej podmiotów w rejestrze REGON prowadzi działalność w zakresie:

- handlu i naprawy pojazdów samochodów (21,5%),
- działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej (16,0%),
- budownictwa (8,8%),
- przetwórstwa przemysłowego (6,4%)
- informacji i komunikacji (7,1%)[19].

Poznańską gospodarkę charakteryzuje rozbudowane instytucjonalnie zaplecze, na które składają się instytucje finansowe, firmy konsultingowe, instytucje zrzeszające przedsiębiorców oraz silna współpraca ośrodków akademickim z otoczeniem biznesu. Znaczące organizacje wspierające poznańską gospodarkę to: Polska Izba Przemysłu Targowego, Wielkopolska Izba Przemysłowo-Handlowa, Wielkopolska Izba Rzemieślnicza, Stowarzyszenie Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Wielkopolski Klub Kapitału.

O sile gospodarki narodowej w Poznaniu wiele mówi wartość wskaźnika jakim jest produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca. Wynosi on 92,2 tys. i to daje Poznaniowi drugie miejsce po Warszawie.[20]

W Poznaniu działa ponad połowa (51,5%) wszystkich spółek handlowych zarejestrowanych w województwie wielkopolskim, w tym także spółek z udziałem kapitału zagranicznego (52,7%), ponadto 36,1% ogółu spółek cywilnych, 27,6%

[16] *Sytuacja demograficzne Poznania na tle aglomeracji poznańskiej oraz największych miast w 2015*, s. 12
[17] Więcej na temat metropolizacji przestrzeni w: *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna Miasta Poznania*, s. 20-22
[18] Poznań – biuletyn statystyczny I kwartał 2018
[19] *Poznań – biuletyn statystyczny* I kwartał 2018
[20] Fakty i liczby, Poznań 2018

fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 21,9% osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą.[21]

Porównanie z danymi z roku 2016[22] wskazuje, że nie ma jakiś zasadniczych zmian, jeśli chodzi o poszczególne działy: handel i naprawa pojazdów spadek o 1,5 punktów procentowych, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, wzrost o 0,6 punktów procentowych, przetwórstwo przemysłowe, spadek o 0,3 punkty procentowe.

Wart odnotowania jest fakt działania w Poznaniu 250 start-upów oraz 25 przestrzeni pracy wspólnych[23]. Wg raportu „Global Business Services Executive Insight" sporządzonego przez The Hacket Group Poznań został uznany za jedną z lokalizacji zapewniających najlepsze warunki do tworzenia centrów usług wspólnych, charakteryzujących się dużą aktywnością w działaniach wspierających inwestora, promocją projektu oraz korzystnymi kosztami prowadzenia działalności[24]. Rozwój start-upów jest wspierany przez Miasto Poznań poprzez działania prowadzone w ramach projektu „Start-up Poznań". Dużym zainteresowaniem cieszą się organizowane w Poznaniu wydarzenia pn. „Start-up Weekend" oraz „Start-up Poznań_Hackathon", skierowane do osób, które zaproponują najlepsze rozwiązania informatyczne wykorzystujące otwarte API miasta. W celu wsparcia tych firm, władze Poznania przygotowują przestrzeń coworkingową, wokół której będzie mogła organizować się aktywność lokalnej społeczności start-upowej[25].

Jeśli chodzi o obszar handlu i naprawy pojazdów samochodów, to zatrudniał on 46,2 tys. osób w I-III 2018, to jest 27,9% wszystkich zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw[26]. W roku 2015 wartość dodana brutto uzyskana w sektorze: handel, naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja, była najwyższa i wynosiła 15 mld zł[27]. W I kwartale 2018 sprzedaż detaliczna przedsiębiorstw handlowych i niehandlowych zwiększyła się w ciągu roku o 4,7% (w cenach bieżących). W województwie wielkopolskim odnotowano wzrost o 13,3%. W skali województwa sprzedaż detaliczna w Poznaniu stanowiła 12,8% (przed rokiem 13,9%). Poznań należy do miast o jednej z najlepiej rozwiniętych sieci handlowych w Polsce – dotyczy to zarówno handlu tradycyjnego, jak i wielkopowierzchniowego.

Największym pracodawcą w Poznaniu był przemysł, który zatrudniał I-III 2018 53,1 tys. osób, to jest 32,5% wszystkich zatrudnionych w sektorze przedsiębiorstw [28] W roku 2015 wartość dodana brutto uzyskana w tym sektorze wyniosła 9,2 mld zł[29].

---

[21] Poznań – biuletyn statystyczny I kwartał 2018

[22] *Raport: Poznań-biuletyn statystyczny*, I kwartał 2016.

[23] *Fakty i liczby*, Poznań 2018

[24] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna Miasta Po*znania,

[25] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna Miasta Poznania*,

[26] *Poznań – biuletyn statystyczny* I kwartał 2018, s. 44, 15

[27] *Fakty i liczby, Poznań 2018*. „..wartość dodana najczęściej jest jednak postrzegana w kategoriach różnicy pomiędzy przychodami ze sprzedaży produkcji i usług a nakładami poniesionymi na ich realizację (zakupy surowców, materiałów, usług zewnętrznych) za Lorenc, S. *Metodologia raportowania wartości dodanej dla interesariuszy*, s. 129 (file:///E:/wartość%20dodana%20b-tto/KNOiZ_2016_2_Lorenc%20(1).pdf(wgląd: 13.08.18) Znajomość wielkości uzyskiwanej wartości dodanej, pozwala mierzyć zdolność danej branży czy przedsiębiorstw do generowania korzyści ekonomicznych i daje możliwość badania w jakim stopniu jest ona dzielona między różnych interesariuszy.

[28] *Poznań – biuletyn statystyczny* I kwartał 2018, s. 44, 15

[29] *Fakty i liczby, Poznań 2018*

Ważnym dla dalszego rozwoju miasta jest sektor: działalność profesjonalna, naukowa i techniczna. Znajduje w niej zatrudnienie 2,0% wszystkich zatrudnionych[30]. Istotnym elementem jest możliwość szerokiej współpracy pomiędzy sektorami gospodarki i nauką. Badania naukowe prowadzone są nie tylko przez uczelnie wyższe, ale także przez 40 placówek naukowo-badawczych (w tym 18 placówek Polskiej Akademii Nauk). W 2013 roku, łącznie 120 takich placówek, jak: jednostki naukowo-badawcze, szkoły wyższe i podmioty gospodarcze zostało zaliczonych do działalności badawczo-rozwojowej (B+R). Do najpoważniejszych ośrodków prowadzących zaawansowane badania i projekty B+R należą: Poznański Park Naukowo-Technologiczny (PPNT), Zespół Inkubatorów Wysokich Technologii, Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości, Centrum NanoBioMedyczne, Poznańskie Centrum Superkomputerowo Sieciowe czy też Wielkopolskie Centrum Zaawansowanych Technologii.

Ważnym wskaźnikiem sytuacji gospodarczej jest struktura i wysokość wynagrodzeń. W czerwcu 2018 krajowe, przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw wyniosło 4848 zł. Dla całego województwa wielkopolskiego przeciętne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw wyniosło 4394 zł. Jeśli chodzi o strukturę zarobków w Poznaniu, to kształtuje się ona korzystnie na tle województwa. Przeciętne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw w Poznaniu wynosi 5315,00zł[31]. Jeżeli chodzi o poszczególne sektory, to sytuacja wyglądała następująco:

Tabela 3: Przeciętne wynagrodzenie

Sektory:	Poznań I-III2018	Województwo – maj 2018	Różnica +/-	Różnica %
sektor przedsiębiorstw	5456,51 PLN	4 394 PLN	+ 1062,61	+24,1
przemysł	6395,18 PLN	4 734 PLN	+1661,18	+35,0
przetwórstwo przemysłowe	6114,92 PLN	4 686 PLN	+1428,92	+30,4
budownictwo	5303,12 PLN	4 973 PLN	+330,12	+6,6
handel, naprawa pojazdów samochodowych	4476,44 PLN	3 829 PLN	+647,44	+16,9
transport i gospodarka magazynowa	4539,35 PLN	3 943 PLN	+596,35	+15,1
zakwaterowanie i gastronomia	3408,17 PLN	3 157 PLN	+251.17	+7,9
informacja i komunikacja	8084,30 PLN	7 297 PLN	+787,3	+10,7
obsługa rynku nieruchomości	4873,59 PLN	4 551 PLN	+322,59	+7,0

Źródło: obliczenia własne na podstawie: GUS, https://wynagrodzenia.pl/gus/dane-wojewodzkie/wielkopolskie

Największe różnice w przeciętnych miesięcznych wynagrodzeniach pomiędzy Poznaniem a województwem mają miejsce w przypadku sektora przedsiębiorstw, gdzie różnica na korzyć Poznania wynosi: przemysł (35%) i przetwórstwo przemysłowe (30,4%), najmniejsze różnice wystąpiły w przypadku obsługi rynku nieruchomości (7,0%) i budownictwa (6,6%).

Stan bezrobocia jest ważnym wskaźnikiem oceny sytuacji gospodarczej. Według stanu na koniec marca 2018., stopa bezrobocia rejestrowanego w Poznaniu

[30] *Poznań – biuletyn statystyczny* I kwartał 2018, s. 15
[31] Poznań – biuletyn statystyczny I kwartał 2018, s. 49

wyniosła 1,4%, tj. 0,5 p. proc. mniej niż przed rokiem. Stopa bezrobocia była najniższa zarówno w województwie, jak i w kraju, gdzie wskaźnik ukształtował się na poziomie odpowiednio 3,8% i 6,6%.[32] Niemniej jednak sama struktura populacji bezrobotnych w Poznaniu musi być przedmiotem troski dla lokalnej polityki zatrudnienia. W szczególności chodzi tu o to, że wśród bezrobotnych najwięcej było osób z wykształceniem wyższym (29,9%) jak również to, że wysoki pozostaje udział bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym lub niższym (25%)[33].

Reasumując: społeczno-gospodarcza sytuacja aglomeracji pozwala sytuować Poznań w ścisłej czołówce na tle innych miast wojewódzkich. Składa się na to wiele czynników, takich jak: struktura zatrudnienia, ulokowanie doskonale prosperujących przedsiębiorstw, dynamicznie rozwijający się przemysł oraz rozwinięta działalność badawczo-rozwojowa.

4. Charakterystyka kapitału społecznego w Poznaniu

Według analiz przeprowadzonych w ramach „Diagnozy społecznej 2015" istnieje zależność między poziomem kapitału społecznego a bogactwem podregionów, jakością życia obywateli oraz dochodem poszczególnych gospodarstw domowych[34]. Kapitał społeczny jest zatem jedną z głównych determinant rozwoju społeczno-gospodarczego. Dobrym przykładem może być w tym kontekście Poznań charakteryzujący się wysokim poziomem kapitału społecznego, a co za tym idzie jest drugim, pomijając Warszawę, najzamożniejszym miastem w Polsce oraz według danych z 2015 roku wykazywał się również najwyższym wskaźnikiem jakości życia[35]. W przypadku Poznania nie jest możliwe do końca ostateczne ustalenie w jakim faktycznie zakresie kapitał społeczny przyczynia się do poziomu jakości życia, ale istnienie tego związku nie jest kwestionowane, czego dowodzą liczne badania.

Wpływ na wysoki poziom kapitału społecznego posiadają między innymi organizacje pozarządowe, integrujące obywateli zaangażowanych w rozwój społeczności lokalnej. Potwierdzają to wyniki przeprowadzonej na zlecenie Urzędu Miasta Poznania, *Diagnozy Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu 2017* [36]. W Diagnozie Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu cytowane są dane liczbowe pochodzące z serwisu Moja Polis. Wg tego źródła w Poznaniu liczba aktywnych fundacji i stowarzyszeń (bez Ochotniczych Straży Pożarnych) wyniosła 2740 podmiotów[37].To daje Poznaniowi czwarte miejsce za Warszawą (prawie 10,5 tys.), Krakowem (około 3,4 tys.) i Wrocławiem (ok. 2,8 tys). Również uzyskane wartości relatywne plasują Poznań bardzo wysoko: 4 miejsce wśród powiatów, jeśli chodzi o stosunek ilości organizacji do liczby mieszkańców i 2 miejsce za Warszawą w przypadku największych miast.

[32] *Poznań – biuletyn statystyczny* I kwartał 2018, s. 16

[33] *Poznań – biuletyn statystyczny* I kwartał 2018, s. 17

[34] Wyniki raportu „*Diagnoza społeczna 2015. Warunki i jakość życia Polaków*" Rady Monitoringu Społecznego. Kapitał społeczny w raporcie oznacza m.in. udział w wyborach, udział w nieobowiązkowych zebraniach, pozytywny stosunek do demokracji, oraz m.in. przekonanie, że większości ludzi można ufać.

[35] Tamże

[36] http://www.poznan.pl/mim/ngo/news/diagnoza-iii-sektora-oraz-wolontariatu-w-poznaniu,113968.html, wgląd 14.08.18

[37] *Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu 2017*, s. 27, inne dane mówią, że liczba aktywnie działających organizacji pozarządowych w Poznaniu waha się pomiędzy 1500 a 1800.

Poznań można również uznać za jednego z liderów w zakresie nowopowstających fundacji i stowarzyszeń. Według najnowszych dostępnych danych o przyroście tych organizacji/fundacji/stowarzyszeń, obejmujących 2013 r., w Poznaniu rozpoczęło działalność 160 nowych organizacji, co w zestawieniu obejmującym wszystkie powiaty w Polsce lokuje Poznań na 4. miejscu (za Warszawą – 680 podmiotów, Krakowem – 188 podmiotów i Wrocławiem – 177 podmiotów).[38] Ten wynik należy jednak traktować z dużą ostrożnością, wobec braku aktualnych danych za lata 2014-2018, które mogłyby pokazać, czy było to jednorazowe wydarzenie, czy też mamy do czynienia z pewnym pozytywnym trendem.

Nieco odmiennie przedstawia się sytuacja Poznania w kontekście organizacji pożytku publicznego (OPP). 205 tych organizacji funkcjonujących w Poznaniu daje mu piąte miejsce za Warszawą (932), Wrocławiem (348), Krakowem (232) i Gdańskiem (222). Jeszcze gorzej przedstawia się sytuacja, gdy weźmie się pod uwagę stosunek liczby OPP do liczby mieszkańców, bowiem Poznań zajmuje zaledwie 24 miejsce w Polsce, osiągając wynik ok. 3,7 OPP na 10 tys. mieszkańców[39]. Uzyskana wartość wskaźnika (liczba organizacji OPP na 10 tys. mieszkańców) daje 5 miejsce Poznania wśród największych miast Polski, a wyprzedzają go Wrocław, Warszawa, Gdańsk, Lublin. Jak słusznie podnoszą autorzy *Diagnozy*…ale same charakterystyki ilościowe niewiele mówią o tym, jaka jest rzeczywista skala oddziaływania społecznego tych organizacji w ich środowisku lokalnym[40] .

Do najważniejszych wyników badania ilościowego przeprowadzone przez autorów Diagnozy wśród 1076 NGO w Poznaniu należą następujące dane:

- 96% badanych organizacji działa na rzecz mieszkańców Poznania, w tym 17,3% wyłącznie[41];
- wyliczonych zostało 123 różnych pól w których działają organizacje NGO; Najwięcej organizacji (251 – 27,2%) działa w obszarze nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania, na drugim miejsce są organizacje (234 – 25,3%) działające w obszarze kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, trzecie miejsce przypada organizacjom (172 – 18,6%) zajmującym się wspieraniem i upowszechnieniem kultury fizycznej i sportu, czwarte miejsce to ochrona i promocja zdrowia (172 - 13,0%), piąte to działalność na rzecz osób niepełnosprawnych (119 – 12,9%), szóste to pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób (102 – 11,0%) oraz siódme to działalność wspomagająca rozwój wspólnot i społeczności lokalnych (66 – 7,1%)[42];
- ważnym punktem jest potencjał finansowy organizacji, pozwalający na realizację swoich celów. W przypadku NGO w Poznaniu, połowa badanych organizacji charakteryzowała stabilność finansowa, niemniej jednak jedna piąta badanych organizacji boryka się z trudnościami i także jedna piąta nie może zapewnić sobie środków finansowych na dany rok[43]. Na stabilność finansową organizacji mają też wpływ źródła finansowania. Jednym ze źródeł finansowania są oczywiście składki członkowskie. Na to źródło

[38] *Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu 2017*, s. 28.
[39] *Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu 2*017, s. 29
[40] *Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu 2017*, s. 30
[41] *Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu 2017,* s. 33
[42] *Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu 2*017, s. 34-35
[43] *Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu 2017,* s. 38

wskazała prawie połowa badanych organizacji. 43% organizacji korzysta z finansowania ze strony jednostek samorządu terytorialnego, a 34,4% otrzymuje datki od osób fizycznych. Innymi źródłami są: odpłatna działalność statusowa (20% organizacji), darowizny od firm i instytucji (nieco mniej niż 20%), 1% z podatku dochodowego (co dziesiąta organizacja) i fundusze strukturalne (4,9%)[44];

- jeśli chodzi o finansowanie działalności NGO z budżetu Miasta Poznania, to tylko ich część takie dofinansowanie otrzymało. Np. w roku 2015 60% NGO nie otrzymało dotacji z budżetu Miasta. Przyczyną tego stanu rzeczy może być to, że nie startowały one do konkursów/grantów miejskich, lub nie wygrały żadnego z nich. Najczęściej wskazywana wysokość środków pozyskanych przez organizacje z budżetu Poznania to kwota od 20 do 50 tys. złotych, w drugiej kolejności – od 5 do 10 tys. złotych, w trzeciej zaś – od 10 do 20 tys. złotych. W 2016 roku 4,2% organizacji pozarządowych działających na rzecz poznaniaków otrzymała powyżej 250 tys. złotych dotacji miejskich. Tę ostatnią grupę tworzą przed wszystkim organizacje zatrudniające powyżej 10 pracowników[45].

W zakresie współpracy finansowej miasta z organizacjami pozarządowymi, należy rozróżnić środki udzielane na podstawie otwartych konkursów ofert oraz pozakonkursowy tryb udzielania dotacji (tzw. małe granty zgodnie z art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie). Ogólna suma z budżetu Miasta wyniosła w roku 2017, to 86 663 992, 39 zł. co stanowi około 166% wydatków z roku 2013[46]. Wg danych odnoszących się do tzw. małych grantów, to w roku 2016 ich lista obejmowała 277 pozycje a w roku 2017 - 297 na sumę 1 894 245,66[47].

Obok finansowania, czy dofinasowania działań NGO na rzecz mieszkańców Poznania ze strony Samorządu miejskiego ważnym elementem współpracy jest korzystanie z doświadczenia i merytorycznych kompetencji organizacji pozarządowych, zwłaszcza w zakresie opiniowania dokumentów i projektów aktów prawnych. Szczególną rolę mają w tym względzie Komisje Dialogu Obywatelskiego jako zespoły o charakterze doradczym i inicjatywnym. W mieście istnieje 5 Komisji Dialogu Obywatelskiego, a obszar ich merytorycznych działań pokrywa się z następującymi wydziałami Urzędu: Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych, Wydział Ochrony Środowiska, Wydział Oświaty, Wydział Kultury i Pełnomocnik Prezydenta ds. Osób Niepełnosprawnych. Organem konsultacyjno-doradczym jest również Poznańska Rada Działalności Pożytku Publicznego, gdzie poza reprezentantami sektora pozarządowego zasiadają również przedstawiciele Rady Miasta Poznania oraz Prezydenta Miasta Poznania. Model powoływania i funkcjonowania komisji dialogu obywatelskiego został wypracowany we współpracy z poznańskimi organizacjami pozarządowymi i jest okresowo poddawany ewaluacji i modyfikowany. Dla ilustracji aktywności przedstawicieli organizacji pozarządowych w konsultacjach, zostaną przytoczone dane opublikowane w „Sprawozdaniu z realizacji rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi 2017" Urzędu Miasta:

Konsultowane projekty	Organizacje biorące udział w konsultacjach	Zgłoszone uwagi	Uwagi przyjęte w całości	Uwagi przyjęte częściowo
6	13	20	2	8

Źródło: „Sprawozdanie z realizacji rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi 2017" , s. 9

[44] *Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu 2017*, s. 38

[45] *Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu 2017*, s. 40

[46] *Sprawozdanie z realizacji rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi 2017"*, s.27

[47] *Sprawozdanie z realizacji rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi 2017"*, s. 32

Na uwagę zasługuje aktywność Miejskiej Rady Seniorów (MRS), organu doradczego, opiniodawczego i inicjatywnego w strukturze władz miejskich[48]. Celem działalności MRS jest służenie seniorom poprzez reprezentowanie ich interesów wobec władz Miasta.

Działalność Urzędu Miasta na rzecz rozwoju i profesjonalizacji trzeciego sektora ważna jest dla budowania i wsparcia kapitału społecznego w postaci organizacji pozarządowych. Istotną rolę powinno odegrać tutaj Poznańskie Centrum Wspierania Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu – Centrum Bukowska. Wyniki *Diagnozy Trzeciego Sektora i Wolontariatu* w zakresie wykorzystanie usług wsparcia organizacji wskazują na potrzebę intensyfikacji działań w tym zakresie. Z uzyskanych danych wynika, że ponad połowa organizacji pozarządowych nie korzysta i nie korzystała z usług wsparcia trzeciego sektora świadczonych przez wyspecjalizowane instytucje (54%)[49]. Natomiast większość organizacji pozarządowych pozytywnie oceniło uzyskane wsparcie[50]. Jeśli chodzi o korzystanie z usług „Centrum Bukowska", to dotyczy tylko niewielu organizacji, przy czym istnieją dwie przyczyny tego stanu rzeczy: brak powszechnej wiedzy wśród organizacji trzeciego sektora oraz, co jest poważniejszym problemem, negatywna ocena skuteczności działania Centrum[51] .

Dobrym przykładem dla promowania trzeciego sektora i podnoszenia świadomości mieszkańców na ten temat jest tzw. Dzień Organizacji Pozarządowych, konkurs „Inicjatory" na najlepszą inicjatywę pozarządową zrealizowaną w Poznaniu, Poznański Tydzień Organizacji Pozarządowych czy Patronaty Prezydenta.

Niezbędnym zasobem kapitału społecznego danej zbiorowości lokalnej jest gotowość jej członków do dobrowolnego, bezpłatnego działania na rzecz jej dobra (wolontariat). Brakuje konkretnych danych liczbowych dotyczących zakresu zjawiska wolontariatu w Poznaniu, ile osób i jak często uczestniczą jako wolontariusze[52]. Z *Diagnozy Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu* wynika, że zdecydowana większość organizacji pozarządowych korzysta z wolontariuszy (70,6% w ciągu ostatnich dwóch lat)[53]. W grupie organizacji współpracujących z wolontariuszami największy udział stanowią te, które angażują od 10 do 25 osób (27,9%); w drugiej kolejności – od 4 do 6 wolontariuszy (18,0%). Łącznie ¾ podmiotów współpracuje z grupą wolontariuszy nie większą niż 25 osób. Co ósma organizacja pozarządowa do pracy na jej rzecz angażuje powyżej 50 wolontariuszy[54]. Ważnym jest uwzględnienie rozróżnienia pomiędzy wolontariuszem niezrzeszonym i członkami organizacji pracującymi społecznie. Wśród wolontariuszy współpracującymi z organizacjami pozarządowymi dominują wolontariusze niezrzeszeni (55,3%) a w przypadku 36,2% organizacji dominują członkowie organizacji, pracujący społecznie[55].

Miasto Poznań podejmuje kroki na rzecz popularyzacji i wspierania wolontariatu. W Centrum Bukowska poznańscy wolontariusze mogli otrzymać wsparcie w organizacji akcji wolontariackich, skorzystać z przestrzeni lokalowej czy szkoleniowej. Ważnym przedsięwzięciem promującym wolontariat jest także Konkurs na Wolontariusza Roku.

W tej charakterystyce kapitału społecznego Miasta Poznania nie może zabraknąć wspomnienia aktywności ruchów miejskich. Są one wyrazem chęci współdecydowania

[48] Zob. Więcej na stronie internetowej: http://mrs.poznan.pl/o-radzie/

[49] Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu 2017, s. 58

[50] Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu 2017, s. 58

[51] Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu 2017, s. 58

[52] Wyniki *Diagnozy społecznej 2015* nie są zbyt optymistyczne, w roku 2013 15,2% angażowało się w działania na rzecz społeczności lokalnej, s.344.

[53] *Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu 2017*, s.46

[54] *Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu 2017,* s.46

[55] *Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu 2017,* s.47

przez mieszkańców o wszystkich najważniejszych sprawach miejskich. Aktywność ruchów miejskich rośnie także w innych polskich miastach, co doprowadziło do powstania Porozumienia Ruchów Miejskich, skupiającego przedstawicieli 11 miast, w tym Gdańska, Krakowa i Warszawy[56].

Reasumując: Poziom kapitału społecznego określa jakość relacji pomiędzy mieszkańcami jest ściśle powiązany z poziomem zaufania wobec instytucji publicznych oraz jakością i dostępnością przestrzeni publicznej, w której mieszkańcy się spotykają we wspólnym celu. Oznacza to, że Miasto może aktywnie wpływać na tworzenie kapitału społecznego poprzez kreowanie przestrzeni, okazji i środków ułatwiających powstanie więzi społecznych i sprzyjających ich trwałości; dbałość o dostępność i jakość usług publicznych; rozwijanie współpracy z mieszkańcami i organizacjami pozarządowymi. Ważne jest także wspieranie przez Miasto oddolnych, obywatelskich inicjatyw mających na celu dobro wspólne[57].

[56] *Strategia RozwojuMiasta Poznania 2020+, Diagnoza strategiczna miasta Poznania,* s. 8 http://bip.poznan.pl/bip/strategia-rozwoju-miasta-poznania-2020,doc,42/strategia-rozwoju-miasta-poznania-2020,80837.html

[57] *Strategia RozwojuMiasta Poznania 2020+, Diagnoza strategiczna miasta Poznania,* s. 9

III. Diagnoza Sytuacji Społecznej i kierunki działań w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

1. **Kierunek**: **Wspólnotowość i dialog społeczny – Spójność społeczna**

1.1. Diagnoza - Kapitał społeczny i aktywność obywatelska

Stan kapitału społecznego i aktywność obywatelska są znaczącymi czynnikami mającymi wpływ na sprawność działania administracji, skuteczność polityki lokalnej w rozwiązywaniu problemów społecznych i na ogólną jakość życia. Ocena stanu kapitału społecznego Miasta Poznania dotycząca III sektora i wolontariatu została dokonana w rozdziale II. Tutaj przedstawiona zostanie kwestia zaufania społecznego jako jednego z głównych wskaźników kapitału społecznego. Zaufanie do instytucji publicznych jak i zaufanie do „innych" jest istotnym czynnikiem w tworzeniu się poczucia wspólnoty i korzystnych warunków dla kooperacji między różnymi podmiotami.

Wyniki badań CBOS na temat zaufania społecznego pokazują, że w sferze publicznej sporym zaufaniem cieszą się władze lokalne miasta/gminy (64% zaufania ogółem) a w znacznie mniejszym stopniu urzędnicy administracji publicznej (50% zaufania ogółem)[58]. Od lat pozytywnie oceniane są władze miasta i gminy[59], co na pewno stabilizuje zaufanie społeczne.

Jeśli chodzi o poziom zaufania do „innych", to Polska (6,0) plasuje się w środku w rankingu badanych krajów[60]. Największe zaufanie charakteryzuje społeczeństwa Danii (8,0) i Finlandii (7,4)[61]. Badania CBOS z roku 2016 na temat zaufania społecznego również dowodzą, że jesteśmy społeczeństwem, które charakteryzuje przewaga nieufności i brak otwartości nad stosunkiem otwartym i pełnym ufności[62]. Wyjątkiem, gdzie tzw. indeks zaufania przyjmuje wartości dodatni, są osoby z wyższym wykształceniem, o miesięcznych dochodach netto na osobę wynoszących co najmniej 2000zł, mieszkańcy większych miast, kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem[63]. Kapitał społeczny koreluje z dobrobytem mierzonym PKB na jednego mieszkańca, czy z średnim dochodem gospodarstw na osobę. Można więc przyjąć, że z jednej strony tworzenie się zaufania społecznego w społeczności Miasta Poznania trafia na korzystne warunki a z drugiej strony ma to wpływ na dobrobyt mieszkańców miasta[64]. Potwierdzają to wyniki badania kapitału społecznego w *Diagnozie Społecznej 2015: Kapitał społeczny wyjaśnia również w podobnym stopniu (38 proc.) zróżnicowanie regionalne średniego dochodu gospodarstw domowych na osobę. I ponownie wyróżniający się pod względem kapitału społecznego Poznań jest, pomijając Warszawę, miastem najzamożniejszym*[65].

Należy natomiast zauważyć, że pewnym problemem jest nierówne zaangażowanie poznaniaków: najczęściej angażują się w działania wspierające potrzebujących finansowo, rzadziej są to działania wymagające poświęcenia własnego czasu i umiejętności. Jedynie co siódmy mieszkaniec działa na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów, co siódmy uczestniczy w spotkaniach lokalnej wspólnoty, co

[58] CBOS (2106): *Zaufanie społeczne*. Komunikat z badań, nr 18/2016, Warszawa, s.14

[59] CBOS (2017): *Oceny instytucji publicznych.* Komunikat z badań, nr 32/2017, Warszawa, s.4-5

[60] Eurostat: *Quality of life*, 2015, s.197

[61] Chodzi tu o 10 punktową skalę: 0 – całkowity brak zaufania, 10 – pełne zaufanie.

[62] CBOS (2106): *Zaufanie społeczne*. Komunikat z badań, nr 18/2016, Warszawa, s.6

[63] CBOS (2106): *Zaufanie społeczne*. Komunikat z badań, nr 18/2016, Warszawa, s.7

[64] Należy jednak zaznaczyć, że jeszcze nadal w Polsce znaczący wpływ na dobrobyt ma ludzki kapitał.

[65] *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 341

czwarty deklaruje podpisanie petycji lub udział w proteście. Niska jest gotowość do angażowania się w akcje i działania na rzecz miasta, jedynie co trzeci mieszkaniec deklaruje udział w pracach przygotowujących program rozwoju sąsiedztwa. Coraz większą aktywność w tym zakresie wykazują osoby młode, do 30 roku życia[66], natomiast średnie zaangażowanie ma miejsce w przypadków seniorów[67].

Lepiej przedstawia się zaangażowanie obywatelskie mieszkańców Poznania w przypadku frekwencji wyborczej w wyborach do Parlamentu Europejskiego. Wyniosła ona,32,7%. Również frekwencja wyborcza do Sejmu i Senatu jest relatywnie wysoka, wynosiła 51,33%. Podobnie duży udział mieszkańców Poznania miał miejsce: w przypadku wyborów Prezydenta RP (63,2%), do Rady Miasta Poznania (38,74%), na Prezydenta Miasta (II tura 35,54%), znacznie mniejszy w referendum ogólnokrajowym z 2014 r. (8,97%). W wyborach krajowych i europejskich była to frekwencja wyższa niż w Polsce[68]. Duży udział mieszkańców Poznania w wyborach samorządowych został odnotowany również w 2018 roku, gdzie do urn wyborczych poszło 57,19% osób uprawnionych do głosowania.

Istotnym elementem budowania kapitału społecznego jest partycypacja publiczna i komunikacja publiczna. Istnieje różnorodność stosowanych form komunikacji bezpośredniej władz z mieszkańcami, takich jak: forum internetowe dla mieszkańców, na którym można wypowiadać się na temat decyzji i działań władz miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych, własne lub współfinansowane media lokalne, bezpośrednie informowanie mieszkańców poprzez kanały cyfrowe, media społecznościowe, kampanie plakatowe i drukowane broszury i ulotki, co umożliwia komunikację z różnymi grupami odbiorców. Badania ankietowe pokazują, że z cyfrowych mediów korzystają przede wszystkim osoby młode, natomiast seniorzy preferują media tradycyjne, dlatego powinny być wykorzystywane różne formy komunikacji. Wysoki poziom aktywności mieszkańców oraz rosnąca rola organizacji pozarządowych i ruchów miejskich wpływają na jakość i poziom dialogu społecznego[69].

Podstawową formą partycypacji publicznej są konsultacje społeczne. Stosowane przez Miasto Poznań formy i instrumenty partycypacji społecznej obejmują m.in. bezpośrednie spotkania robocze z mieszkańcami, czaty internetowe, spacery studyjne, stałe konsultacje przy projektowaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i inwestycji drogowych oraz konsultacje jednorazowe, dotyczące ważnych dla mieszkańców projektów, debaty deliberatywne, badania ankietowe, rozstrzygnięcia obywatelskie, projekt budżetu obywatelskiego. Mieszkańcy są również włączeni do procesu planowania strategicznego. W dialogu społecznym uczestniczą także wspólne ciała doradcze i konsultacyjne, takie jak: Poznańska Rada Działalności Pożytku Publicznego, komisje dialogu obywatelskiego zrzeszające organizacje pozarządowe, Miejska Społeczna Rada ds. Osób Niepełnosprawnych, Miejska Rada Seniorów, Rada Rodziny Dużej, Młodzieżowa Rada Konsultacyjna przy Prezydencie Miasta Poznania. Duże zaangażowanie w działania na rzecz miasta wykazują ruchy miejskie, a ich rola będzie w najbliższych latach wzrastać. W Poznaniu jeszcze w zbyt małym stopniu w systemie partycypacji wykorzystywane są nowe techniki, powstające w ramach innowacji społecznych, jak np.: *crowdsourcing* (czerpanie z tłumu), pozwalający na wykorzystanie potencjału mieszkańców do szeroko pojętego kreowania miejskości, warsztaty *charrette* czy

[66] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna miasta Poznania,* s. 8 http://bip.poznan.pl/bip/strategia-rozwoju-miasta-poznania-2020,doc,42/strategia-rozwoju-miasta-poznania-2020,80837.html

[67] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna miasta Poznania,* s.8

[68] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna miasta Poznania,* s.7

[69] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna miasta Poznania,* s.10

wykorzystujący informację przestrzenną *Public Participation GIS* (np. społeczne mapowanie przestrzeni wykorzystywane do rozwiązywania problemów lokalnych[70].

W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych szczególna uwaga powinna być skierowana na cudzoziemców zamieszkałych w Poznaniu. Należy wziąć pod uwagę, że żyjąca w Poznaniu zbiorowość cudzoziemców różni się m.in. statusem prawnym (obywatele UE i obywatele spoza UE, uchodźcy, azylanci, osoby którym udzielono ochrony czasowej, emigranci zarobkowi posiadający pozwolenie na pracę i pracujący nielegalnie), etniczno-kulturowym, motywami wyboru Polski/Poznania (np. studia czy praca). To są ważne czynniki, jeśli chodzi o działania w zakresie wspierania uczestnictwa emigrantów w życiu społeczności Poznania, budowania kapitału społecznego i umożliwienia im partycypacji w sprawach ich dotyczących. Faktem jest, że główny strumień emigrantów do Polski płynie z Ukrainy i Białorusi. Wg danych opublikowanych przez Eurostat, Polska jest drugim po Wielkiej Brytanii krajem pod względem ilości wydanych zezwoleń na pobyt. W roku 2016 było ich 586 tys.[71]. 84.3 % wydanych pozwoleń pobytu wiązało się z zatrudnieniem, a głównym adresatem byli obywatele Ukrainy. Ważnym źródłem informacji jest raport badawczy Centrum Badań Migracyjnych Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu: *Nie dość użyteczni, Zmagania imigrantów na lokalnym rynku,* pod redakcją Natalii Bloch, Izabelli Main i Karoliny Sydow (2015). Z danych dotyczących zameldowania cudzoziemców w Poznaniu w latach 2009, 2011, 2014 wynika, że najliczniejszą grupę stanowili obywatele Ukrainy (678 osób), drugą Niemcy a trzecią Białorusini[72]:

Tabela 4: Najliczniejsze grupy cudzoziemców zameldowanych w Poznaniu w październiku 2009, grudniu 2011 i grudniu 2014 roku – wykaz nie różnicuje osób ze względu na czas pobytu

Kraj pochodzenia	2009	2011	2014
Ukraina	314	340	678
Niemcy	198	172	173
Białoruś	148	145	169
Rosja	114	88	116
Chiny	88	72	72
Turcja	84	86	88
Francja	64	40	52
USA	63	60	47
Hiszpania	60	26	49
Wielka Brytania	58	50	63
Holandia	55	39	57
Bułgaria	55	51	29
Korea Płd.	11	50	52

Źródło: Bloch i inni, 2015, 156

[70] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna miasta Poznania,* s.10

[71] Eurostat http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Residence_permits_statistics

[72] Bloch, N., Main, I. i Karoliny Sydow, K. (2015): *Nie dość użyteczni. Zmagania imigrantów na lokalnym rynku,* Centrum Badań Migracyjnych Uniwersytetu Adama Mickiewicza, w Poznaniu, s. 169

Tabela 5: Najliczniejsze grupy cudzoziemców zameldowanych w Poznaniu w roku 2016, roku 2017 i I poł. 2018 roku – wykaz nie różnicuje osób ze względu na czas pobytu

Kraj pochodzenia	2015	2016	2017	I poł. 2018
Ukraina	1307	1513	2206	2827
Niemcy	220	267	252	191
Białoruś	206	212	341	353
Rosja	166	151	162	135
Chiny	144	112	128	97
Turcja	192	198	221	168
Indie	67	88	117	105
Włochy	68	73	70	78
Hiszpania	68	58	57	66
Wielka Brytania	69	63	64	68
Holandia	72	69	64	58
Bułgaria	39	41	40	54
Korea Płd.	105	96	88	48

Źródło: opracowanie własne

W cytowanym powyżej raporcie podane są dane liczby cudzoziemców, którzy uzyskali zezwolenie na pracę w województwie wielkopolskim:

Tabela 6: Najliczniejsze grupy cudzoziemców, którzy uzyskali zezwolenie na pracę w województwie wielkopolskim w wybranych latach, według kraju pochodzenia

2008				2011		2014	
I półr.		II półr.					
Ukraina	170	Ukraina	227	Ukraina	971	Ukraina	1713
Turcja	88	Turcja	84	Chiny	367	Mołdawia	251
Mołdawia	58	Chiny	76	Mołdawia	220	Uzbekistan	64
Uzbekistan	49	Mołdawia	36	Nepal	123	Turcja	53
Chiny	29	Gruzja	36	Turcja	75	Chiny	50
Białoruś	22	Białoruś	35	Korea Płd.	63	Białoruś	41
Indie	14	Indie	31	Białoruś	63	Indie	31
Peru	8	Uzbekistan	14	Filipiny	35	Rosja	25
USA	7	USA	13	Indie	31	Bośnia i Herceg.	25
Mongolia	7	Syria	11			Nepal	22
						Korea Płd.	22

Źródło: Bloch i inni, 2015, 156

Tabela 7: Najliczniejsze grupy cudzoziemców, którzy uzyskali zezwolenie na pracę w województwie wielkopolskim w wybranych latach, według kraju pochodzenia

2015		2016		2017		2018 /I półrocze/	
Ukraina	2789	Ukraina	9118	Ukraina	19162	Ukraina	13577
Mołdawia	283	Mołdawia	436	Mołdawia	575	Nepal	853
Indie	57	Białoruś	165	Białoruś	297	Mołdawia	505
Nepal	56	Nepal	79	Nepal	219	Białoruś	446
Białoruś	53	Bangladesz	67	Indie	106	Indie	433

Źródło: opracowanie własne

Można założyć, że liczba obywateli Ukrainy i Białorusi przebywających w Poznaniu uległa dalszemu wzrostowi. Ich też dotyczą daleko idące ograniczenia odnośnie partycypacji w życiu publicznym, ze względu na wykluczenie z możliwości partycypacji w życiu politycznym, zarówno w skali całego kraju jak i samorządu lokalnego.

Na szczególną uwagę powinno zasługiwać zagadnienie budowania tzw. społecznego kapitału pomostowego pomiędzy cudzoziemcami a Polakami. To nabiera szczególnego znaczenia w momencie, kiedy obserwuje się nasilenie postaw ksenofobicznych. Wprawdzie wyniki badań Ipsos wskazują na pozytywne nastawienie większości Polaków do imigrantów, ale są to wyniki z roku 2015[73]. Z analizy *Diagnozy Sytuacji Społecznej* wynika m.in., że cudzoziemcy mają utrudniony dostęp do informacji, jednakże istnieje w Internecie platforma: http://www.poznan.info-migrator.pl/, z której mogą korzystać również cudzoziemcy przebywający w Poznaniu. Innym poważnym brakiem jest w niewielkim stopniu rozwinięta w Poznaniu sieć organizacji pozarządowych wspierających cudzoziemców[74]. Tymczasem, jak podkreślają eksperci, to organizacje pozarządowe odgrywają bardzo ważna rolę nie tylko w realizacji zadań zleconych przez Jednostki Samorządu Terenowego (JST), ale także w takich obszarach jak poradnictwo prawne i obywatelskie[75]. Z wywiadów przeprowadzonych wśród obcokrajowców, dowiadujemy się, że niewielki procent badanych miał osobisty kontakt z organizacjami pozarządowymi (4,0%), znacznie większą rolę zdaje się odgrywać parafia/kościół (44% badanych deklarowało kontakty z tymi instytucjami)[76]. Wysoce negatywnie oceniają oni: 1) dostęp do informacji w języku angielskim; 2) zintegrowanie mieszkańców z obcokrajowcami i 3) otwartość/tolerancję mieszkańców[77]. Nieco inny obraz rysuje się w przypadku liczby znajomych (wskaźnik kapitału społecznego). Tylko 4% badanych deklarowało, że nie miało żadnego kontaktu z Polakami. Największy odsetek (34%) posiada od trzech do pięciu znajomych Polaków[78]. Z wywiadów przeprowadzonych z trzema ekspertami wynika, że to w pierwszym rzędzie *na lokalne podmioty samorządowe spada odpowiedzialność za mniej sformalizowane działania integracyjne – na poziomie włączenia społecznego, oferty kulturalnej, wsparcia na rynku pracy, nauki języka*[79].

Uczestniczący w warsztatach eksperci pytani o ocenę działania systemu wspierania i integracji cudzoziemców w Poznaniu stwierdzili:

1) **działa:** nauczanie języka polskiego, dostęp do legalnej pracy, MIP (punkt informacyjny dla cudzoziemców), stowarzyszenia kulturalne dla cudzoziemców (np. działalność wspierająca w tym zakresie konsulatu ukraińskiego);
2) **nie działa**: ochrona praw pracowniczych cudzoziemców, programy edukacyjne w szkole, które nie przewidują nauki tolerancji, integracja społeczna cudzoziemców na skutek niskiej tolerancji społeczeństwa.

[73] za: *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 375
[74] *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 375
[75] *Diagnoza Społeczna* 2015, s.378
[76] *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 381
[77] *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 385
[78] *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 388
[79] *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 377

1.2. Analiza SWOT

Wyniki analizy SWOT przedstawione tabelarycznie, bazują na wypowiedziach ekspertów, którzy wzięli udział w warsztacie.

Silne strony Miasta w realizacji celów	Słabe strony Miasta w realizacji celów
• stosunkowo duży budżet dla NGO-s • otwartość na konsultacje społeczne • współpraca z NGO • ogólnodostępny wgląd w sytuację w mieście • budżet obywatelski • kluby seniorów na osiedlach • działanie Migrant Info Point • nauczanie języka polskiego dla cudzoziemców	• duża biurokracja i brak wymiany informacji między wydziałami • małe dotacje dla organizacji pozarządowych • słaba promocja społecznych inicjatyw • brak lokalnych miejsc, dla działań społeczności lokalnych (małych „domów kultury") • niedostateczna integracja cudzoziemców • brak działań wielokulturowych • niewystarczające wyszkolenie kadry ds. cudzoziemców oraz/lub za mało pracowników wyszkolonych (MIP)
Szanse realizacji celów (korzyści)	**Zagrożenia dla realizacji celów niezależne od Miasta**
• zwiększenie świadomości obywatelskiej • większe poczucie bezpieczeństwa, sprawstwa • lepszy wizerunek miasta jako otwartego i przyjaznego • polepszenie procedury konsultacji społecznych • zwiększenie ilości org. pozarządowych • większa promocja dla integracji cudzoziemców ze społecznością lokalną	• bierność mieszkańców • starzejące się społeczeństwo • roszczeniowe, agresywne postawy • rosnąca w społeczeństwie akceptacja homofobicznych i rasistowskich postaw • brak poczucia przynależności do danej społeczności lokalnej • brak ochrony praw pracowniczych cudzoziemców

Silne strony Miasta Poznania, jeśli chodzi o kapitał społeczny i aktywność obywatelską to: 1) korzystne warunki dla działania NGO-s (stosunkowo duży budżet dla NGO-s, otwartość na konsultacje społeczne), 2) otwartość dla obywateli (ogólnodostępny wgląd w sytuację w mieście, budżet obywatelski), 3) budowanie kapitału społecznego (kluby seniorów na osiedlach, działanie Migrant Info Point, nauczanie języka polskiego dla cudzoziemców). Słabe strony wskazane przez ekspertów to: 1) bariery dla działania NGO-s (biurokracja i brak wymiany informacji między wydziałami, co może negatywnie się odbijać na relacjach z NGO-sami, małe dotacje dla organizacji pozarządowych), 2) bariery dla aktywności społecznej obywateli (słaba promocja społecznych inicjatyw, brak lokalnych miejsc dla działań społeczności lokalnych - małych „domów kultury"), 3) słaba integracja cudzoziemców (brak działań wielokulturowych, niewystarczające wyszkolenie kadry ds. cudzoziemców oraz/lub za mało pracowników wyszkolonych - MIP). W opinii ekspertów z działań Miasta na rzecz kapitału społecznego i aktywności obywatelskiej mogą wynikać następujące korzyści: 1) poprawa wizerunku miasta, 2) większe możliwości dla obywateli (zwiększenie świadomości obywatelskiej, większe poczucie bezpieczeństwa i sprawstwa), 3) zwiększenie ilości organizacji pozarządowych, 4) większa promocja integracji cudzoziemców ze społecznością lokalną. Zagrożeniem dla kapitału społecznego i aktywności obywatelskiej mogą być zmiany zachodzące w społeczności lokalnej

Miasta Poznania, będące wynikiem: 1) procesów demograficznych (starzenie się społeczeństwa), 2) zachodzących zmian kulturowych (bierność mieszkańców, roszczeniowe, agresywne postawy, rosnąca w społeczeństwie akceptacja homofobicznych i rasistowskich postaw), 3) procesów dezintegracji społecznej i wykluczenia społecznego (brak poczucia przynależności do danej społeczności lokalnej, brak ochrony praw pracowniczych cudzoziemców).

1.3. Wnioski i rekomendacje kluczowych inicjatyw

Rezultaty badań przeprowadzonych na potrzebę *Diagnozy Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu* pozwalają na sformułowanie stosownych wniosków i rekomendacji.

Do najważniejszych problemów, z jakimi spotykają się organizacje w bieżącej działalności, należą przede wszystkim:

- trudności w zdobywaniu funduszy zapewniających funkcjonowanie oraz brak płynności finansowej,
- kwestie lokalowe, trudności w zapewnieniu odpowiedniej lokalizacji, brak osób gotowych bezinteresownie angażować się w działania organizacji. Z tego też względu najczęściej wskazywane potrzeby informacyjne organizacji dotyczą dostępnych programów pomocy publicznej i innych źródeł finansowania działalności, zasad i warunków ubiegania się o pomoc publiczną, a także możliwości pozyskania wsparcia w postaci sprzętu i wyposażenia,
- potrzeby szkoleniowo-doradcze, także skupiające się przede wszystkim na kwestiach finansowych – podmioty trzeciego sektora są zainteresowane poznaniem sposobów pozyskiwania funduszy krajowych i unijnych, ale także promocją i budową wizerunku własnej organizacji, budowaniem relacji z innymi sektorami, czy możliwościami współpracy z administracją publiczną,
- potrzeba wsparcia finansowego oraz zacieśnianie współpracy pomiędzy stronami (NGO i Miastem), zwiększenie zaangażowania samorządu lokalnego w III sektor. Ponadto postuluje się potrzebę: większej otwartości samorządu na nowych partnerów, bardziej efektywnej polityki lokalowej Miasta oraz powszechnego informowania o dostępnych formach finansowania organizacji, wydarzeniach, szkoleniach czy konsultacjach[80].

Na podstawie powyższych wniosków rekomenduje się:

- inicjowanie i organizowanie szkoleń z możliwych źródeł finansowania działalności oraz warsztatów z pisania wniosków do agend rządowych i europejskich,
- stworzenie przestrzeni dla NGO-networkingu, mającego na celu wymianę doświadczeń, nawiązywanie współpracy, wypracowywanie wspólnych działań,
- inicjowanie i wspieranie wszelkich inicjatyw mających na celu integrowanie III sektora (np. corocznego pikniku integrującego wszystkie środowiska związane z organizacjami pozarządowym, w tym środowisko wolontariuszy),
- wspólne wypracowanie modelu współpracy samorządu z organizacjami pozarządowymi i środowiskiem wolontariuszy, a następnie jego konsekwentne realizowanie,
- wzmocnienie III sektora w możliwie szerokim zakresie w ramach subsydiarności, zlecanie zadań miejskich organizacjom pozarządowym,

[80] *Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu* 2017, s. 4

- dążenie do efektywnej współpracy międzywydziałowej Urzędu Miasta Poznania na rzecz sektora nonprofit, w tym bieżąca asysta, doradztwo i konsultacje świadczone na jego rzecz,
- we współpracy z Zarządem Komunalnych Zasobów Lokalowych (ZKZL) zaleca się wypracowanie jeszcze bardziej efektywnej polityki lokalowej oraz prowadzenie szeroko zakrojonej polityki informacyjnej w tym zakresie,
- przygotowywanie sprofilowanego newslettera informacyjnego w formie direct mailingu dedykowanego organizacjom pozarządowym[81].

W przypadku wolontariatu stwierdzono zbieżność postulatów z propozycjami organizacji pozarządowych i zalecono:

- przygotowanie (lub zlecenie prowadzenia na zasadzie pomocniczości) portalu internetowego, mającego charakter centrum wolontariatu miejskiego, dedykowanego zarówno potencjalnym i realnym wolontariuszom (także w kontekście organizacji szkoleń i warsztatów), ale także organizacjom pozarządowym, zainteresowanym nie tylko pozyskiwaniem wolontariuszy na potrzeby własnej działalności, ale także chcących skorzystać z oferty doradztwa w zakresie tworzenia programu wolontariat,
- utworzenie w domach pomocy społecznej podległych Miastu odpłatnej funkcji koordynatora wolontariatu, którego zadaniem byłoby opracowanie i upowszechnienie programu wolontariatu w tych placówkach,
- zaangażowanie innych miejskich instytucji, np. kulturalnych do włączania się w działania zmierzające do wzmocnienia poznańskiego wolontariatu, np. poprzez tworzenia miejsc pracy dla wolontariuszy[82].

W odniesieniu do aktywności obywatelskiej Poznaniaków, to jest ona na średnim poziomie. Nadal ich zaangażowanie na rzecz wspólnoty czy na rzecz rozwiązywania problemów społecznych nie jest wysokie. Dlatego też wydaje się istotnym, aby zostały podjęte działania w zakresie:

- podniesienia poziomu współuczestnictwa społecznego we wszystkich inicjatywach – rozbudowa obywatelskości,
- aktywnego uczestnictwa Miasta w budowaniu kapitału społecznego poprzez dobrowolne dzielenie się ze społecznością lokalną posiadaną wiedzą, umiejętnościami i kompetencjami,
- wprowadzania oddolnych procesów innowacji społecznej w rozwiązywaniu problemów miasta, tworzenia i wspierania Centrów Inicjatyw Lokalnych,
- rozwoju idei samorządowej i wzmocnienia identyfikacji z miastem,
- wzrostu zaangażowania mieszkańców w kształtowanie Poznańskiego Budżetu Obywatelskiego,
- tworzenia i utrzymania wspólnych dla społeczności lokalnych miejsc spotkań, zarówno formalnych jak i nieformalnych (ośrodek kultury, skwer/park i in.).

Dla budowania kapitału społecznego i aktywności obywatelskiej istotnymi są partycypacja i komunikacja publiczna. W tym zakresie zaleca się:

- regularne umieszczanie transparentnych i łatwo dostępnych informacji nt. działań samorządu i Urzędu Miasta Poznania na miejskim portalu internetowym,

[81] *Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu* 2017, s. 4
[82] *Diagnoza Trzeciego Sektora i Wolontariatu w Poznaniu* 2017, s. 5

- stworzenie skutecznego systemu dialogu społecznego i informacji miejskiej, wykorzystującego media tradycyjne, nowoczesne technologie oraz media społecznościowe.

Na szczególną uwagę w budowaniu kapitału społecznego i wspierania aktywności obywatelskiej zasługuje kategoria cudzoziemców mieszkających w Poznaniu.

Do problemów z którymi się borykają cudzoziemcy należą:

- utrudniony dostęp do informacji. Istnieje w Internecie platforma: http://www.poznan.info-migrator.pl/, brak jednak informacji dotyczących korzystania z niej przez cudzoziemców, ich oceny przydatności tej platformy itd.,
- słabo rozwinięta w Poznaniu sieć organizacji pozarządowych wspierających cudzoziemców,
- niska integracja społeczny w zbiorowości lokalnej poznania,
- brak ochrony praw pracowniczych. Z tego wynika konieczność podjęcie szeregu kroków ze strony Miasta Poznania, organizacji pozarządowych, organizacji pracodawców i społeczności lokalnej na rzecz lepszej integracji społecznej i stworzenia warunków dla aktywnego włączenia się w życie społeczne i kulturowe Miasta Poznania.

Zalecane działania w tym obszarze to:

- wykorzystywanie dorobku organizacji pozarządowych – lokalnych i ogólnopolskich – do kształtowania polityki migracyjnej miasta Poznania, a jednocześnie docelowe zwiększenie roli organizacji pozarządowych w zakresie integracji cudzoziemców,
- wsparcie i aktywizowanie cudzoziemców w zakresie działalności w III sektorze,
- współpraca z instytucjami (np. kina, CK Zamek) w zakresie bezpłatnego udostępniania przestrzeni dla działań na rzecz integracji cudzoziemców,
- stworzenie stałego punktu informującego o działaniach integracyjnych,
- zwiększenie kadry w punkcie informacyjnym dla cudzoziemców,
- stworzenie przestrzeni dla organizowania inicjatyw na rzecz wsparcia integracji cudzoziemców ze społecznością lokalną,
- stworzenie kompleksowego, wydanego w kilku najpopularniejszych językach, informatora dla cudzoziemców na temat zasad funkcjonowania w Poznaniu,
- utworzenie Rady ds. Cudzoziemców.

2 Kierunek: Wsparcie

2.1. Diagnoza - Rodzina, usługi społeczne

Nie ulega wątpliwości, że dobrze funkcjonująca rodzina, zaspakajająca ważne potrzeby materialne, społeczne i kulturowe swoich członków, jest jedną z centralnych instytucji, które mają ogromny wpływ na jakość życia zarówno jednostek jak i wspólnot. Obowiązek wspierania rodziny, stwarzania dla niej przyjaznych warunków dotyczy zarówno państwa jak i samorządów lokalnych i regionalnych. W *Diagnozie Sytuacji Społecznej* zwraca się uwagę na wiele przyczyn wywołujących problemy w rodzinie, m.in. na *ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność członka rodziny, zbyt niski kapitał społeczny rodziców, niedostateczne aspiracje edukacyjne rodziców względem swoich dzieci*[83].

System wspierania rodziny obejmuje m.in. zadbanie o ważne zasoby materialne oraz szeroką paletę różnych usług, których celem jest usuwanie wymienionych wyżej przyczyn albo niwelowanie ich skutków dla rodziny.

W przypadku Poznania, w 2016 roku wydatki na rodzinę w ramach działalności MOPR Poznań wyglądają w następujący sposób:

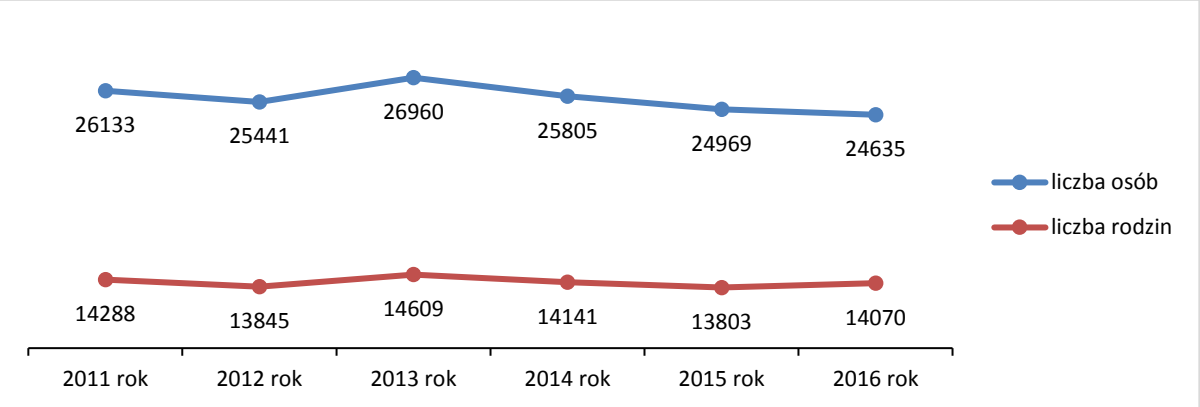
1) wydatki w ramach planu finansowego – 102 672 842 zł
2) wydatki poza planem finansowym – na świadczenia z PFRON – 7 325 363 zł[84].

Na świadczenia zostało przeznaczonych 76 400 344 zł i składały się na tę sumę wydatki na zadania własne gminy (62 161 722 zł), zadania zlecone gminy (92 340 zł), zadania własne powiatu (11 785 942 zł) i zadania zlecone powiatu (2 360 340 zł). W roku 2016 MOPR udzielił wsparcia w ramach:

1) świadczeń pomocy społecznej - udzielono 14 070 rodzinom (24 635 osobom), co stanowi 4,87% wszystkich mieszkańców Poznania;
2) pieczy zastępczej – objęto nią 1 001 dzieci[85].

Od roku 2011 liczba rodzin korzystających z pomocy MOPR pozostaje prawie niezmieniona:

Wykres 2: Porównanie liczby rodzin oraz osób korzystających z pomocy MOPR

Źródło: MOPR 2017, 7

Głównymi powodami korzystania ze świadczeń pomocy społecznej są: długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie i ubóstwo.

Największą grupę rodzin, którym udzielono wsparcia w 2016 roku, stanowiły rodziny osób długotrwale lub ciężko chorych i była to grupa 7 776 rodzin, tj. ok. 55 % ogółu

[83] *Diagnoza Społeczna* 2015, s.191
[84] MOPR (2016*): Sprawozdanie z działalności Ośrodka za 2016*, Poznań
[85] MOPR (2016): *Sprawozdanie z działalności Ośrodka za 2016*, Poznań

rodzin (objętych wsparciem – przyp.aut.). *Drugą dużą grupę stanowiły rodziny osób dotkniętych ubóstwem – 5 394 rodzin, tj. ok. 38 % ogółu rodzin*[86].

W strukturze wydatków na świadczenia pomocy społecznej - w ramach zadań własnych gminy w 2016 roku – najwięcej środków przeznaczono na: usługi opiekuńcze, inne zasiłki celowe i w naturze, zasiłki okresowe i zasiłki stałe:

Tabela 8: Struktura wydatków na świadczenia pomocy społecznej w ramach zadań własnych gminy w 2016 roku *)

FORMY POMOCY	LICZBA OSÓB, KTÓRYM PRZYZNANO DECYZJĄ ŚWIADCZENIA	LICZBA ŚWIADCZEŃ	KWOTA ŚWIADCZEŃ w zł	LICZBA RODZIN	LICZBA OSÓB W RODZINACH
RAZEM**)	**16 328**	**X***)	**57 756 242**	**13 388**	**23 540**
ZASIŁKI STAŁE [1]	**1 816**	**16 477**	**8 664 147**	**1 808**	**2 130**
ZASIŁKI OKRESOWE [2]	**5 615**	**28 272**	**9 223 138**	**5 560**	**11 053**
SCHRONIENIE	**268**	**26 292**	**796 939**	**268**	**325**
POSIŁEK[3]	**4 143**	**848 828**	**5 901 458**	**2 854**	**7 749**
w tym dla: dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole	**3 255**	**724 113**	**4 749 276**	**1 970**	**6 695**
UBRANIE	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
USŁUGI OPIEKUŃCZE[4]	**3 240**	**1 378 296**	**18 343 845**	**3 227**	**4 063**
w tym: specjalistyczne	**71**	**16 913**	**360 530**	**71**	**204**
ZASIŁEK CELOWY NA POKRYCIE WYDATKÓW NA ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE OSOBOM NIEMAJĄCYM DOCHODU I MOŻLIWOŚCI UZYSKANIA ŚWIADCZEŃ NA PODSTAWIE PRZEPISÓW O POWSZECHNYM UBEZPIECZENIU W NFZ	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
ZASIŁKI CELOWE NA POKRYCIE WYDATKÓW POWSTAŁYCH W WYNIKU ZDARZENIA LOSOWEGO	**61**	**95**	**79 834**	**61**	**117**
ZASIŁKI CELOWE W FORMIE BILETU KREDYTOWANEGO	**324**	**466**	**7 698**	**319**	**332**
SPRAWIENIE POGRZEBU	**124**	**124**	**170 805**	**124**	**124**
INNE ZASIŁKI CELOWE I W NATURZE[5]	**7 543**	**X**	**14 568 378**	**7 427**	**13 877**
w tym: zasiłki specjalne celowe	**2 063**	**5 585**	**1 742 231**	**2 055**	**3 484**
POMOC NA EKONOMICZNE USAMODZIELNIENIE	**0**	**X**	**0**	**0**	**0**

*) zakres danych zgodnych ze sprawozdaniem MPiPS dział 2B
**) w wierszu razem wykazuje się rzeczywistą liczbę osób i rodzin objętych pomocą, przy zachowaniu zasady, ze dana osoba/rodzina wykazywana jest tylko raz bez względu na liczbę otrzymanych decyzji i świadczeń
***) brak możliwości podsumowania wynika z różnej jednostki świadczeń zawartych w tabeli (np. godzina, posiłek, decyzja)
1) w tym: 8 664 147 zł dotacja na zasiłki stałe
2) w tym: 8 697 617 zł dotacja na zasiłki okresowe
3) w tym: 2 326 513 zł dotacje na odżywanie ze środków rządowych w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania"
4) Wykazane koszty realizacji usług opiekuńczych nie są wydatkiem MOPR. Plan finansowy znajduje się w budżecie Wydziału Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miasta Poznania
5) w tym: 5 348 900 zł dotacja na zasiłki na żywność w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania"

Źródło: MOPR 2017, 10

[86] MOPR (2016): *Sprawozdanie z działalności Ośrodka za 2016*, Poznań, s.7

Tabela 9: Struktura[87] wydatków na świadczenia pomocy społecznej w ramach zadań własnych gminy w 2017 roku *)

FORMY POMOCY	LICZBA OSÓB, KTÓRYM PRZYZNANO DECYZJĄ ŚWIADCZENIA	LICZBA ŚWIADCZEŃ	KWOTA ŚWIADCZEŃ w zł	LICZBA RODZIN	LICZBA OSÓB W RODZINACH
RAZEM**)	**14 931**	**X***)	**60 704 575**	**12 641**	**21 242**
ZASIŁKI STAŁE [1]	**1 898**	**17 181**	**8 912 016**	**1 886**	**2 221**
ZASIŁKI OKRESOWE [2]	**4 974**	**26 066**	**8 080 161**	**4 931**	**9 052**
SCHRONIENIE	**333**	**43 433**	**1 077 444**	**333**	**382**
POSIŁEK[3]	**3 516**	**798 720**	**5 172 339**	**2 240**	**6 359**
w tym dla: dzieci i młodzieży w okresie nauki w szkole	**2 661**	**670 003**	**3 875 850**	**1 476**	**5 664**
UBRANIE	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
USŁUGI OPIEKUŃCZE[4]	**3 203**	**1 290 430**	**23 081 990**	**3 163**	**3 861**
w tym: specjalistyczne	**57**	**17 884**	**447 088**	**57**	**158**
ZASIŁEK CELOWY NA POKRYCIE WYDATKÓW NA ŚWIADCZENIA ZDROWOTNE OSOBOM NIEMAJĄCYM DOCHODU I MOŻLIWOŚCI UZYSKANIA ŚWIADCZEŃ NA PODSTAWIE PRZEPISÓW O POWSZECHNYM UBEZPIECZENIU W NFZ	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
ZASIŁKI CELOWE NA POKRYCIE WYDATKÓW POWSTAŁYCH W WYNIKU ZDARZENIA LOSOWEGO	**29**	**40**	**29 120**	**27**	**53**
ZASIŁKI CELOWE W FORMIE BILETU KREDYTOWANEGO	**307**	**405**	**6 862**	**298**	**325**
SPRAWIENIE POGRZEBU	**131**	**131**	**211 265**	**131**	**145**
INNE ZASIŁKI CELOWE I W NATURZE[5]	**7 210**	**X**	**14 133 378**	**7 101**	**12 520**
w tym: zasiłki specjalne celowe	**2 176**	**6 154**	**1 920 704**	**2 159**	**3 476**
POMOC NA EKONOMICZNE USAMODZIELNIENIE	**0**	**X**	**0**	**0**	**0**

*) zakres danych zgodnych ze sprawozdaniem MPiPS dział 2B
**) w wierszu razem wykazuje się rzeczywistą liczbę osób i rodzin objętych pomocą, przy zachowaniu zasady, ze dana osoba/rodzina wykazywana jest tylko raz bez względu na liczbę otrzymanych decyzji i świadczeń
***) brak możliwości podsumowania wynika z różnej jednostki świadczeń zawartych w tabeli (np. godzina, posiłek, decyzja)
6) w tym: 8 912 016 zł dotacja na zasiłki stałe
7) w tym: 7 594 403 zł dotacja na zasiłki okresowe
8) w tym: 1 934 092 zł dotacje na odżywanie ze środków rządowych w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania"
9) Wykazane koszty realizacji usług opiekuńczych nie są wydatkiem MOPR. Plan finansowy znajduje się w budżecie Wydziału Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miasta Poznania
10) w tym: 5 246 443 zł dotacja na zasiłki na żywność w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania"

Źródło: MOPR 2017, 10

Ważnym instrumentem wsparcia rodziny jest rządowy program „Pomoc Państwa w zakresie dożywiania", którego celem strategicznym jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się w trudnej sytuacji, ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z

[87] MOPR (2017): Sprawozdanie z działalności Ośrodka 2017, Poznań, s.10

terenów objętych wysokim poziomem bezrobocia[88]. W Poznaniu z tego programu korzystało 5. 589 dzieci i młodzieży[89].

Istotną rolę w systemie wsparcia rodziny odgrywa instytucjonalna opieka nad dziećmi do lat 3, która otwiera możliwości dla podjęcia pracy przez kobiety a w przypadku rodzin z problemami wychowawczo-opiekuńczymi stwarza możliwości dla lepszej wczesnej socjalizacji dzieci. Opiekę nad dziećmi do lat 3 zapewnia w Poznaniu 84 publicznych i niepublicznych żłobków, w tym 14 prowadzonych przez Miasto Poznań, oraz 12 klubów dziecięcych, dysponujących 3,4 tys. miejsc.

Od 2011 r. nastąpił dynamiczny rozwój niepublicznych form opieki żłobkowej, których liczba wzrosła ośmiokrotnie. Obecnie prawie 70% miejsc dla dzieci zapewniają placówki prywatne, dostosowujące swoją ofertę do zróżnicowanego zapotrzebowania, co umożliwia rodzicom wybór placówki zgodnej z indywidualnymi oczekiwaniami, tym bardziej, że opieka instytucjonalna w żłobkach prywatnych staje się bardziej dostępna dzięki dofinansowaniu tej działalności z budżetu Miasta[90].

W zakresie wspierania rodziny ogromnie ważny jest przyjęty przez Miasto Poznań *Poznański Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej* na lata 2017 -2019. Program ten ma służyć *rozwojowi sieci pomocy dziecku i rodzinie będących w różnych sytuacjach, która ma obejmować wsparciem zarówno rodziny działające prawidłowo, jak i rodziny zagrożone dysfunkcyjnością oraz rodziny już dysfunkcyjne*[91]*.* Przyjęte w tym programie działania charakteryzuje: wielowymiarowość i zintegrowane podejście, podmiotowość rodziny i szacunek dla jej prawa głosu w sprawach polityki rodzinnej, profilaktyka i zapewnienie dostępu do powszechnych usług, uwzględnienie organizacji pozarządowych we wspieraniu rodziny[92] .

Celem głównym *Poznańskiego Programu Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Zastępczej* jest zapewnienie dzieciom i rodzinom warunków rozwoju oraz pomocy w sytuacjach trudnych poprzez doskonalenie systemu wspierania rodziny oraz osiągnięcie standardów systemu pieczy zastępczej. Składa się on z dwóch programów: *Programu Wspierania Rodziny* oraz *Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej*.

Wg danych zawartych w *Poznańskim Programie Wspierania…* w drugiej połowie 2016 w poznańskich rodzinach zastępczych i w placówkach opiekuńczo-wychowawczych różnego typu, przebywało 849 dzieci (606 w rodzinach zastępczych i 243 w całodobowych placówkach opiekuńczo-wychowawczych)[93].

W zakresie świadczonych usług istnieje możliwość korzystania z bezpłatnej pomocy poradni psychologiczno-pedagogicznych, punktów porad psychologiczno-pedagogicznych oraz punktów pomocy specjalistycznej prowadzonych przez organizacje pozarządowe, dofinansowywane przez Miasto. Za niewystarczające zostały uznane działania w zakresie profilaktyki. Należy podkreślić, że system pieczy zastępczej w Poznaniu obejmuje wszystkie ważne placówki z wyjątkiem: regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej i interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.

Rodzina zastępcza ma odgrywać centralną rolę w systemie pieczy zastępczej. Z danych zawartych w *Poznańskim Programie Wspierania*… wynika, że ogólna liczba rodzin zastępczych nie uległa zasadniczej zmianie w latach 2014-2016 natomiast wzrosła liczba dzieci korzystających z pieczy zastępczej (z 678 do 716, wzrost o około 6%).

[88]Załącznik do uchwały nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r.

[89] MOPR (2016): *Sprawozdanie z działalności Ośrodka za 2016*, Poznań, s.12

[90] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna Miasta Po*znania, s. 31

[91] *Poznański Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Rodzinnej 2017 - 2019*, Poznań 2018, s. 3

[92] *Poznański Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Rodzinnej 2017 - 2019*, Poznań 2018, s. 3

[93] *Poznański Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Rodzinnej 2017 - 2019*, Poznań 2018, s. 11

Tabela 10: Liczba rodzin zastępczych w Poznaniu z podziałem na poszczególne typy rodzin

	2014 rok		2015 rok		2016 rok		2017 rok	
	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci	Liczba rodzin	Liczba dzieci
Liczba rodzin zastępczych ogółem	495	678	504	707	509	716	488	698
spokrewnione	315	399	318	395	317	400	306	390
niezawodowe (niespokrewnione) z dzieckiem	152	181	157	188	163	197	153	185
pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	9	63	9	66	9	63	9	63
specjalistyczne	7	12	7	14	7	13	7	12
zawodowe (bez specjalizacji)	12	49	14	49	15	47	14	49

Źródło: *Poznański Program Wspierania*…2018, 20

Wg autorów *Poznańskiego Programu Wspierania*… występuje niedostateczna liczba rodzin zastępczych niezawodowych oraz rodzin zastępczych zawodowych, pełniących funkcję pogotowia rodzinnego. Wskazano też na deficyt liczby asystentów rodziny, których obecna liczba nie pozwala na pokrycie potrzeb, wynikających z napływających od pracowników socjalnych i sądu wniosków o przyznanie rodzinom mających trudności opiekuńczo-wychowawcze asystenta rodziny[94].

Jeśli chodzi o instytucjonalne formy pieczy zastępczej, to w Poznaniu działają całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze typu socjalizacyjnego, interwencyjnego oraz rodzinnego. Również na tym polu istnieją poważne trudności w zaspokojeniu potrzeb, gdyż są dzieci, które czekają na wolne miejsce i koniecznym jest podjęcie niezbędnych działań dla rozwiązania tej sytuacji. Sprawa jest pilna, ponieważ najczęstszymi powodami umieszczania dzieci w całodobowych miejskich placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz w placówkach działających na zlecenie Miasta jest uzależnienie rodziców od alkoholu, na drugim miejscu - bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych[95].

W systemie wspierania rodziny w Poznaniu na uwagę zasługują także programy:

- *Program Integracji dla Rodziców* realizowany w ramach Klubu Integracji Społecznej, z którego korzystają rodzice małych dzieci zmagający się z problemami;
- Program asystentury rodzinnej, ukierunkowany na działania mające na celu integrację rodzin mających problemy opiekuńczo-wychowawcze. Według stanu na 31 grudnia 2016r. MOPR zatrudniał 12 asystentów rodziny, współfinansowanych w ramach programu Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej *Resortowy program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na rok 2016. Asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej*[96]. Zdaniem MOPR, liczba zatrudnionych asystentów jest niewystarczająca dla zaspokojenia istniejących potrzeb, zwłaszcza że w większości wypadków konieczne jest długoterminowe wsparcie dla rodzin[97];
- Program *Poznań PRO Rodzina* ukierunkowany na pomoc dla wszystkich rodzin wielodzietnych. W mieście zostały utworzone trzy instrumenty wsparcia dla

[94] *Poznański Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Rodzinnej 2017 - 2019*, Poznań 2018, s. 21
[95] *Poznański Program Wspierania Rodziny i Rozwoju Pieczy Rodzinnej 2017 - 2019*, Poznań 2018, s. 21
[96] MOPR (2016): *Sprawozdanie z działalności Ośrodka za 2016*, Poznań, s.50
[97] MOPR (2016): *Sprawozdanie z działalności Ośrodka za 2016*, Poznań, s.51

dużych rodzin: zapewniająca ulgi i zniżki Karta Dużej Rodziny (uchwała nr LVI/1028/VII/2017 Rady Miasta Poznania z dnia 7 listopada 2017 r.) Rada Rodziny Dużej oraz stanowisko Pełnomocnika ds. rodzin wielodzietnych. Program ten wpisuje się w priorytety polityki krajowej, dla której wsparcie rodzin, szczególnie wielodzietnych, jest jednym z jej podstawowych kierunków[98].

Poproszeni o ocenę wspierania rodziny w Poznaniu eksperci (warsztaty) wyrazili opinię, że dobrze działają asystenci rodziny, koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej, jak rodzinna i instytucjonalna piecza. Pozytywnie ocenione zostały takie formy wsparcia jak: świetlice, rodziny wspierające, specjaliści - telefon interwencyjny dla rodzin, placówki wsparcia dziennego. W przypadku systemu zabezpieczenia społecznego na pozytywną ocenę zasłużyła bogata oferty pomocy dla rodzin. W kategorii „nie działa" wymiano takie powody: zbyt duża ilość rodzin, którym są świadczone usługi wsparcia, brak bliskiej dostępności specjalistów dla rodziny „wczesnoproblemowej", brak osób chętnych do bycia rodziną zastępczą oraz brak rodzin zastępczych zawodowych. Po stronie klientów wsparcia, wskazywano na opór klientów wobec korzystania z różnych form pomocy (niska świadomość o możliwościach / niechęć do instytucji pomocnych – myślenie stereotypowe) oraz na brak wiedzy mieszkańców o możliwościach pomocy dla rodziny.

Ważnych informacji dotyczących wsparcia rodziny dostarczyły badania ankietowe z przedstawicielami organizacji pozarządowych świadczących wsparcie rodzinom: rodzicom, dzieciom, młodzieży i seniorom. Są to organizacje, których główną działalnością było wspieranie rodziny dla jej poprawnego funkcjonowania, w mniejszym zakresie w obszarze zabezpieczenia materialnego. Byli to przedstawiciele organizacji pozarządowych, które zajmowały się głównie następującymi problemami dotyczącymi[99] :

- realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej (72%);
- komunikacji między członkami rodzin (62%);
- niepowodzeń szkolnych dzieci i młodzieży (54%);
- kryzysów rodzinnych spowodowanych sytuacją losową (52%).

Pytani o ocenę bieżącego zapotrzebowania w obszarze wspierania rodziny, w 84% byli zdania, że to zapotrzebowanie jest wysokie w szczególności w przypakach[100]:

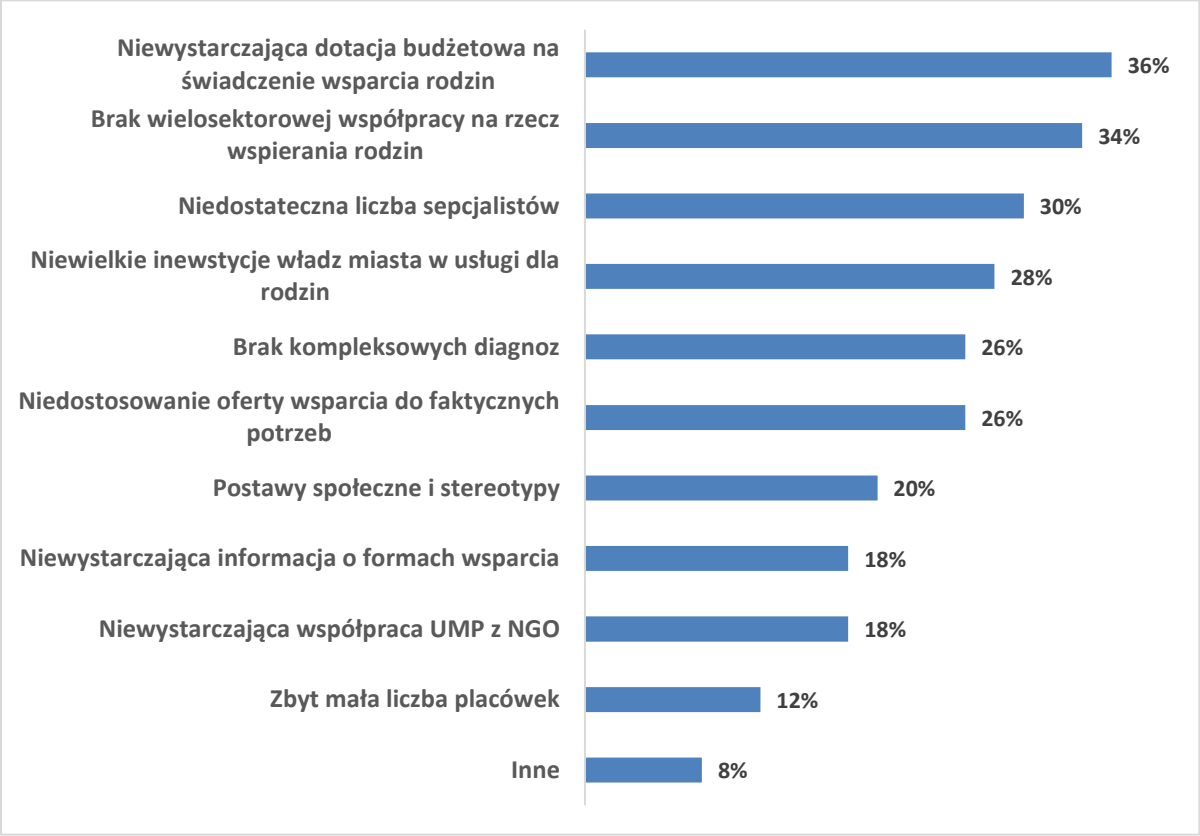
- trudności w opiece nad potomstwem(62%);
- nieumiejętności korzystania z dostępnych form wsparcia (34%);
- uzależnienia od pomocy społecznej (26%).

Można powiedzieć, że zasadniczy problem rodzin to opieka nad potomstwem, na którą składają się m.in. problemy z realizacją funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zabezpieczającej, socjalizacyjnej[101].

Warto odnotować, że wyniki z warsztatów i badania ankietowego odnośnie utrudnień w świadczeniu pomocy rodzinom w wielu przypadkach są podobne. Ankietowani wskazali na następujące elementy[102]:

[98] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna Miasta Po*znania, s. 39
[99] *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 210
[100] *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 213
[101] *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 215
[102] *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 213

Wykres 3: Utrudnienia w świadczeniu pomocy

Dla lepszego rozwiązywania problemów rodziny, ankietowani przedstawiciele organizacji pozarządowych wymienili następujące obszary, które powinny znaleźć uwzględnienie w budżecie miejskim[103]:

- poradnictwo psychologiczne, socjalne (38%);
- treningi np. umiejętności rodzicielskich (36%);
- aktywizowanie rodzin do włączania się w rozwój społeczności (30%);
- szkolenia dla specjalistów pracujących z rodzinami (30%),
- rozwój infrastruktury; szczególnie asystentury rodzinnej (30%).

Seniorzy

Jak wynika z danych NSP 2011, 41,2% gospodarstw domowych tworzą gospodarstwa, w skład których wchodzą osoby w wieku 60 lat i więcej. Natomiast 30,2% gospodarstw domowych zamieszkuje wspólnie z osobami starszymi. Według danych GUS[104], w 2011 roku (NSP 2011) jedynie 1,6% osób w wieku 65+ wykonywało pracę zawodową, natomiast 94,7% utrzymywało się z tzw. niezarobkowych źródeł utrzymania. W 2013 r. w woj. wielkopolskim, przeciętną liczba emerytów (z pozarolniczego systemu ubezpieczeń społecznych) oszacowano na 397,1 tys. osób. Liczba rencistów (otrzymujących renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinne 233,4 tys. osób. Przeciętna wysokość świadczenia emerytalnego wyniosła 1915,35 zł brutto (renty z tytułu niezdolności do pracy 1411,91 zł a renty rodzinne 1636,92 zł)[105]. Statystycznie zagrożenie ubóstwem wśród grupy seniorów jest niższe, niż w przypadku rodzin w skład których wchodzą osoby niepełnosprawne, czy bezrobotne. Niemniej, sytuacja materialna seniorów związana jest z takimi czynnikami, jak ograniczone możliwości zarobkowania, stosunkowo wysoki koszt życia związany z prowadzeniem

[103] *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 216

[104] *Sytuacja demograficzna osób starszych i konsekwencje starzenia się ludności Polski w świetle prognozy na lata 2014-2050*, Główny Urząd Statystyczny, Opracowanie przygotowanie w Departamencie Badań Demograficznych i Rynku Pracy, Warszawa, listopad 2014.

[105] Raport *Warunki życia ludności w województwie wielkopolskim w 2013* r. Analizy statystyczne, Poznań luty 2014.

jednoosobowego gospodarstwa domowego, czy wysokim obciążeniem kosztu opieki medycznej, środowiskowej. Jak wynika z diagnozy Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu (MPiPS 2013), spada poziom pogłębionej deprywacji materialnej wśród seniorów w wieku 60+, natomiast z roku na rok (2005-2011) wzrasta zagrożenie ubóstwem.

W związku rosnącą populacją seniorów, wsparcie niesamodzielnych osób starszych oraz ich opiekunów należy do jednego z najważniejszych wyzwań stojących przed polityką społeczną. Niesamodzielność osób starszych jest konsekwencją m. in. nabycia niepełnosprawności, pojawienia się choroby przewlekłej, niemożności samodzielnego zaspokojenia potrzeb. Badanie wielkopolskich gospodarstw domowych w 2011 roku wykazało, że na 988,7 tys. rodzin, było 255,6 tys. rodzin, w których jedna osoba była niepełnosprawna. Dla 52,4% gospodarstw z osobami niepełnosprawnymi, główny dochód stanowiły niezarobkowe źródła utrzymania – w tym ponad 36% otrzymywała emerytury. Do podstawowych świadczeń skierowanych dla osób niesamodzielnych i ich opiekunów należą zasiłek pielęgnacyjny (184,42 zł), świadczenie pielęgnacyjne (1477,00 zł) oraz specjalny zasiłek opiekuńczy (620 zł). W odniesieniu do specjalnego zasiłku opiekuńczego (SZO) jest to bardzo niska kwota w stosunku do realizacji obowiązków i zaspokajania potrzeb związanych z opieką, leczeniem i rehabilitacją niesamodzielnej osoby starszej. W odróżnieniu od świadczenia pielęgnacyjnego gdzie warunkiem jest nie tylko rezygnacja z pracy ale także jej niepodjęcie, w przypadku SZO konieczne jest wykazanie, że rezygnacja z pracy (jej niepodjęcie, gdy się wcześniej nie pracowało nie jest brane pod uwagę) nastąpiła ze względu na decyzję o sprawowaniu opieki nad niesamodzielnym podopiecznym. Eliminuje to z kręgu świadczeniobiorców osoby, które w momencie zaistnienia niesamodzielności bliskiej osoby były nieaktywne zawodowo np. ze względu na wcześniejsze zajmowanie się opieką nad dziećmi.

Oprócz pomocy ze strony nieformalnych opiekunów, seniorzy mają możliwość otrzymania pomocy instytucjonalnej. W Poznaniu zadania w zakresie kierowania i umieszczania osób wymagających całodobowej opieki z powodu wieku[106] realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie. W 2017 roku na terenie Poznania funkcjonowało 7 domów pomocy społecznej z 716 miejscami. Do domów pomocy społecznej skierowano 474 osoby. Pomiędzy 31 grudnia 2016 a 31 grudnia 2017 roku, do DPS na terenie Poznania skierowano 263 osoby, poza Poznaniem 211 osób w tym umieszczono 166 osób. W domach pomocy społecznej poza Poznaniem okres oczekiwania uległ skróceniu, natomiast w Poznaniu wydłużył się.

W opinii przedstawicieli instytucji świadczących wsparcie rodzinom: główne problemy poznańskich seniorów to trudności materialne (50%), brak odpowiedniej opieki środowiskowej (34%) oraz trudności zdrowotne (34%). Respondenci wskazali zatem te kwestie, które pośrednio wiążą się z wchodzeniem w okres starości: obniżenie dochodu, czy powikłania zdrowotne, skutkujące zależnością od instytucji wsparcia. Stosunkowo niewielki odsetek badanych wskazał na niedostateczną ilość usług, działań służących aktywizacji seniorów, bowiem oferta działań podejmowanych dla seniorów w Poznaniu jest zróżnicowana i bogata. Miasto Poznań od 2016 roku znajduje się w Sieci Miast Przyjaznych Starzeniu WHO, jako docenienie dotychczasowych działań na rzecz seniorów i podjęcie zobowiązania do dalszego rozwoju tych działań.
Kierunki działań Miasta Poznania na rzecz seniorów określa dokument: *Polityka senioralna Miasta Poznania na lata 2017-2021.*

[106] Inne powody to: choroba, niepełnosprawność, niemożność samodzielnego funkcjonowania w codziennym życiu, przy założeniu, że nie można osobom tym zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Średni koszt pobytu jednej osoby to 2329 zł.

Polityka senioralna realizowana będzie poprzez wdrożenie następujących działań, w ramach strategicznych obszarów funkcjonowania miasta:

- Zwiększanie dostępności przestrzeni publicznych i budynków.
- Rozwój transportu przyjaznego starzeniu się.
- Rozwój mieszkalnictwa przyjaznego starzeniu się.
- Tworzenie warunków do wzrostu partycypacji społecznej osób starszych.
- Kształtowanie w społeczeństwie szacunku wobec osób starszych i tworzenie warunków do inkluzji społecznej.
- Tworzenie warunków do partycypacji obywatelskiej najstarszych mieszkańców miasta i możliwości zatrudnienia oraz utrzymania pracy.
- Pobudzanie i wspieranie różnorodnych i skutecznych form komunikacji oraz informacji.
- Rozwój, podnoszenie jakości i dostępności usług społecznych oraz ochrona zdrowia.

Osoby z niepełnosprawnościami[107]

Dane liczbowe dotyczące tej populacji pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 roku, czyli nie są w pełni aktualne. Wg tych danych w Poznaniu mieszka 67 251 osób z niepełnosprawnościami, w tym 28 860 kobiet i 38 391 mężczyzn. W strukturze populacji osób z niepełnosprawnościami najliczniejszą grupę tworzą niepełnosprawni prawnie, tzn. osoby, które posiadają odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony. Stanowią oni blisko 70% omawianej populacji, pozostałe 30% zbiorowości to osoby nieposiadające orzeczeń, ale odczuwające ograniczenia w wykonywaniu podstawowych czynności życiowych (niepełnosprawne tylko biologicznie)[108]. Wśród niepełnosprawnych mieszkańców Poznania 44% to osoby w wieku produkcyjnym, tj. 29 609 osób. Najliczniejszą grupą są osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, stanowiące 38,4% (tj. 18 124 osób) wszystkich niepełnosprawnych prawnie (tj. 47 206 osób)[109].

Osoby z niepełnosprawnością zamieszkujące w Poznaniu, na tle danych ogólnopolskich i województwa, są zdecydowanie lepiej wykształcone. Odsetek osób posiadających wyższe wykształcenie stanowił 12,2% (4,7% w skali województwa), a wykształcenie średnie miało 35,1% (21,1% w Wielkopolsce). Wykształcenie zawodowe posiada co czwarty niepełnosprawny mieszkaniec Poznania.

Działania Miasta Poznania na rzecz osób z niepełnosprawnościami są określone w dokumencie: *Kierunki działań i zadania Miasta Poznania na rzecz integracji społecznej osób niepełnosprawnych na lata 2012-2020*. Dokument ten wyznacza cztery zasadnicze kierunki działań na rzecz integracji społecznej osób niepełnosprawnych:

1) rozwój i wzmacnianie potencjałów rozwojowych osób niepełnosprawnych umożliwiających samodzielne pełnienie ról społecznych;
2) niwelowanie i likwidowanie barier na drodze do integracji społecznej;
3) pobudzanie i wspieranie różnorodnych form partycypacji i aktywności społecznej osób niepełnosprawnych;

[107] Obszerna charakterystykę tej grupy dostarcza *Diagnoza Społeczna 2015*

[108] *Poznański Program Integracji i Aktywizacji Zawodowej Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2016-2020, s.6*

[109] *Poznański Program Integracji i Aktywizacji Zawodowej Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2016-2020, s.6*

4) Przeciwdziałanie dyskryminacji osób niepełnosprawnych oraz kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji[110].

Badania ankietowe przeprowadzone wśród podmiotów działających w obszarze przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób z niepełnosprawnością dotyczyły szeregu kwestii, m. in. barier dla realizacji zadań na rzecz osób z niepełnosprawnościami w Poznaniu, popytu na usługi w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami w Poznaniu oraz współpracy Miasta z organizacjami działającymi w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami.

Jeśli chodzi o główne bariery w realizacji działań pomocowych na rzecz wsparcia osób z niepełnosprawnościami w Poznaniu to ankietowani wskazali m.in. na:

- brak kompleksowych diagnoz potrzeb opiekuńczych i rehabilitacyjnych (40%);
- niewystarczająca informacja (34%);
- niewystarczająca dotacja budżetowa (32%);
- zbyt mała liczba placówek, (26%);
- niewystarczająca współpraca UMP z NGO (25,5%)[111].

Ankietowani wskazali też główne bariery współpracy swoich organizacji z Urzędem Miasta:

- problemy z komunikacją (46%);
- niewystarczający przepływ informacji (44%);
- niespójne bądź niejasne przepisy (32%)[112].

Osoby bezdomne

Problem bezdomności i sposoby jego rozwiązywania przez Miasto Poznań są przedmiotem przygotowanego do przyjęcia przez Radę Miasta *Poznańskiego Międzysektorowego Poznańskiego Programu Rozwiązywania Problemu Bezdomności na Lata 2019-2023.* Głównym celem tego programu jest ograniczenie zjawiska bezdomności w latach 2019-2023 poprzez rozwój i poprawę jakości usług świadczonych na rzecz osób z problemem bezdomności.

Ogólnopolskie badanie liczby osób bezdomnych przeprowadzono w nocy z 8 na 9 lutego 2017 roku. W czasie badania w Poznaniu przebywały 1004 osoby dotknięte problemem bezdomności. Ponad 80% osób bezdomnych stanowili mężczyźni. Badanie pozwoliło też ustalić miejsca przebywania osób bezdomnych. Z 1004 zbadanych osób 223 przebywały w pustostanach, domkach i altanach działkowych, natomiast 91 znajdowało się w miejscach niemieszkalnych typu dworce PKP i PKS, ulice, piwnice, altany śmietnikowe. Zdecydowana większość osób bezdomnych korzystała z różnych instytucjonalnych form pomocy jak: schroniska dla osób bezdomnych 323 osoby, noclegownie 112 osób, ogrzewalnie 42 osoby inne miejsca 193 osoby.

Wśród najczęstszych przyczyn bezdomności osoby badane wskazały eksmisję, wymeldowanie (398 osób), konflikty rodzinne, przemoc domową (382 osoby), uzależnienia (213 osób) oraz bezrobocie (220 osób). Przyczyną bezdomności są też: zadłużenie (161 osób), niepełnosprawność, zły stan zdrowia (145 osób), opuszczenie zakładu karnego (88 osób), a także placówki opiekuńczo - wychowawczej (7 osób)[113].

[110] *Kierunki działań i zadania Miasta Poznania na rzecz integracji społecznej osób niepełnosprawnych na lata 2012-2020, s.37*

[111] *Diagnoza Społeczna 2015*…s. 122

[112] *Diagnoza Społeczna 2015*…s. 127

[113] MOPR: Sprawozdanie z działalności MOPR w Poznaniu za rok 2017, s.37

2.2. Analiza SWOT

Wyniki analizy SWOT przedstawione tabelarycznie, bazują na wypowiedziach ekspertów, którzy wzięli udział w warsztacie.

Silne strony Miasta w realizacji celów	Słabe strony Miasta w realizacji celów
• podział kompetencji działań pomocowych dla rodziny • system zabezpieczenia społecznego • zaangażowanie finansowe w politykę prorodzinną • kształcenie kadry w obszarze polityki społecznej • realizowanie założeń tzw. ustawy „wytchnieniowej" przez samorząd	• niskie wynagrodzenie kadry • niedostateczny przepływ informacji między wydziałami i organizacjami • przewaga działań interwencyjnych nad rozwojowymi/systemowymi • niewystarczająca oferta dla rodzin niedysfunkcyjnych • niewystarczająca oferta kompleksowej opieki w zakresie wczesnego wspomagania rozwoju • brak instytucji do całodobowej opieki społecznej dla dzieci niepełnosprawnych
Szanse realizacji celów (korzyści)	**Zagrożenia dla realizacji celów niezależne od Miasta**
• podniesienie jakości życia mieszkańców Poznania • świadome rodzicielstwo • większa otwartość do sięgania po specjalistyczną pomoc (psychiatra) • wzmocnienie więzi rodzinnych • minimalizacja wyuczonej bezradności • większa aktywność społeczna • zwiększenie dzietności • adekwatne do potrzeb udzielanie pomocy	• prawo – nie uwzględnianie negatywnych skutków, np. 500+ (marnotrawienie środków) • niewystarczająca ilość wyspecjalizowanej kadry (wyszkolenie obecnej kadry psychologów, pedagogów szkolnych) • brak motywacji i chęci odbiorców (inne priorytety odbiorców) • niewystarczająca oferta dla rodzin, która spełni ich oczekiwania i potrzeby

W opinii ekspertów (warsztaty) silne strony Miasta dla realizacji celów wsparcia rodziny to: 1) dobrze zorganizowany system działań pomocowych, wyrażający się w podziale kompetencji; 2) istniejący zasób środków materialnych i niematerialnych (system zabezpieczenia społecznego, zaangażowanie finansowe w politykę prorodzinną); 3) profesjonalizacja kadry w obszarze polityki społecznej; 4) wsparcie rodziny w zakresie opieki na niepełnosprawnymi czy chronicznie chorymi członkami rodziny (realizowanie założeń tzw. ustawy „wytchnieniowej" przez samorząd). Słabe strony Miasta znajdują swój wyraz w samym systemie wsparcia rodziny do których zaliczono: 1) braki na poziomie organizacji (brak zintegrowanych działania, niedostateczny przepływ informacji między wydziałami i organizacjami, niskie wynagrodzenie kadry; 2) braki na poziomie usług dla rodziny (niewystarczająca oferta dla rodzin niedysfunkcyjnych, brak kompleksowej opieki w zakresie wczesnego wspomagania rozwoju, brak instytucji do dziennej opieki społecznej dla dzieci niepełnosprawnych); 3) zbyt jednostronne ukierunkowanie działań wspierających (przewaga działań interwencyjnych nad rozwojowymi/systemowymi). Możliwe korzyści, jakie mogą wynikać ze wsparcia rodziny, eksperci upatrywali w: 1) wzroście jakości życia w Poznaniu; 2) zakresie procesów demograficznych (zwiększenie dzietności); 3) w zwiększeniu kompetencji rodziny (świadome rodzicielstwo, większa otwartość do sięgania po specjalistyczna pomoc (psychiatra), wzmocnienie więzi rodzinnych; minimalizacja wyuczonej bezradności, większa aktywność społeczna); 4) adekwatności udzielanej pomocy w stosunku do potrzeb. Zagrożenia dla realizacji celów wspierania rodziny, niezależne

od Miasta, mogą być wynikiem: 1) działania prawa, w szczególności ustawy 500+, która może pociągać marnotrawienie środków; 2) deficytów w samym systemie wsparcia (brak wyspecjalizowanej kadry w zakresie kadry psychologów, pedagogów szkolnych, brak odpowiedniej oferty dla rodzin; spełniającej oczekiwania i potrzeby, np. brak opieki nad dzieckiem podczas trwania zajęć); 3) postaw beneficjentów wobec udzielanego wsparcia (brak motywacji i chęci ze strony odbiorców).

2.3. Wnioski i rekomendacje kluczowych inicjatyw

Z analizy dokumentów zastanych, opinii ekspertów uczestniczących w warsztatach, wywiadów pogłębionych z ekspertami oraz ankiety przeprowadzonej wśród przedstawicieli organizacji pozarządowych, w przypadku wsparcia dla rodziny wynika:

- w ocenie ekspertów, oferta programów i instrumentów wsparcia dla rodzin jest szeroka. Krytycznie odniesiono się do *Karty Rodziny Duży Pakiet*, która tylko częściowo odpowiada rzeczywistym potrzebom rodzin, zwłaszcza wysoko wielodzietnych. Inna krytyczna uwaga dotyczy kwestii skuteczności i adekwatności programów wsparcia, co wskazuje na potrzebę ich monitorowania i ewaluacji;
- jeśli chodzi o rodziny, to wyróżniono trzy grupy problemów: a) trudności związane z bezpieczeństwem socjalnym; b) problem funkcjonowania rodzin (przemoc, trudności opiekuńczo-wychowawcze), c) problemy związane ze zdrowiem i sprawnością;
- stwierdzono niechęć ze strony rodziców do uczestnictwa w spotkaniach z specjalistami (terapeutami, pedagogami, psychologami) oraz innymi rodzicami w ramach treningów umiejętności rodzicielskich/ wychowawczych;
- istnieje wyraźna potrzeba zwiększenia liczby placówek wsparcia dziennego w celu wspomagania rozwoju dzieci i młodzieży oraz pracy z całą rodziną;
- problemem jest niewystarczająca infrastruktura i braki kadrowe w stosunku do potrzeb rodzin. Wskazywano na niedostateczną liczbę zatrudnionych asystentów rodziny.

Odnośnie wsparcia dla seniorów, zarówno eksperci jak i ankietowani przedstawiciele organizacji pozarządowych wskazali na to, że:

- priorytetem polityki społecznej w Poznaniu powinno się stać wsparcie niesamodzielnych osób starszych oraz ich opiekunów, przy czym podniesiono brak „powszechnego systemu świadczeń pielęgnacyjnych”;
- Poznań można uznać za miasto przyjazne seniorom, ze względu na szeroką ofertę adresowaną do tej grupy;
- dobrze oceniona została oferta działań, których celem jest aktywizacja seniorów;
- zwrócono uwagę na potrzebę organizacji i dostosowania opieki środowiskowej i medycznej do potrzeb seniorów, oraz wykorzystanie tzw. „dobrych praktyk” z zagranicy.

Na podstawie przeprowadzonych w ramach *Diagnozy Społecznej 2015* wywiadów z ekspertami oraz wyników badań ankietowych, nasuwają się następujące wnioski w przypadku osób niepełnosprawnych:

- Poznań wyróżnia się szczególnie na tle mniejszych miast oraz wsi Wielkopolski, nie tylko ze względu na bogatszą infrastrukturę instytucji, ale też szeroką ofertę organizacji pozarządowych działających w tym obszarze;
- w Poznaniu funkcjonuje szereg podmiotów, które pełnią funkcje reintegracyjne, między innymi spółdzielnie socjalne, czy Warsztaty Terapii Zajęciowej. Brakuje

jednak Zakładu Aktywności Zawodowej, który jest istotnym ogniwem w procesie rehabilitacji zawodowej osób z niepełnosprawnością;

- najistotniejszym utrudnieniem w świadczeniu efektywnego wsparcia jest brak dostatecznej informacji. Dotyczy to braku właściwych diagnoz, co utrudnia planowanie efektywnych działań. Także osoby z niepełnosprawnością doświadczają deficytów informacyjnych odnośnie swoich praw, czy możliwych form wsparcia;
- istnieje potrzeba rozwoju profesji asystentury w formie wieloletnich programów będących odpowiedzią na potrzeby mieszkańców miasta z niepełnosprawnościami, ich rodzin oraz opiekunów;
- ważne jest kontynuowanie przyjaznej polityki współpracy z organizacjami pozarządowymi w obszarze wsparcia osób z niepełno sprawnościami;
- należy opracować skuteczny program działań o charakterze kampanijnym, edukacyjnym kierowany do różnych kategorii mieszkańców, w tym szczególnie dla pracodawców, ukazujących potencjał oraz kapitał osób z niepełnosprawnością[114].

Rezultaty diagnozy i wynikające z nich wnioski wskazują na potrzebę podjęcia następujących kluczowych inicjatyw:

- zapewnienie spójności systemów pomocowych (zdrowotnych, edukacyjnych, kulturalnych, socjalnych) działających w obszarze rodziny, dzieci, młodzieży i seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami;
- zapewnienie rodzinom odpowiednich warunków do rozwoju;
- zapewnienie wsparcia rodzinom ubogim i ich dzieciom;
- zapobieganie nowym ryzykom w szczególności w przypadku dzieci i młodzieży oraz seniorów;
- aktywizacja osób starszych;
- zapewnienie wsparcia osobom niesamodzielnym, w tym seniorow;
- współpraca z pracodawcami na rzecz przyjaznego miasta rodzinie;
- zapewnienie wsparcia osobom z niepełnosprawnościami;
- upowszechnienie zróżnicowanych form pomocy i wparcia społecznego dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- aktywizowanie sieci wsparcia społecznego, szczególnie w kręgach sąsiedzkich dla osób zagrożonych ubóstwem;
- intensyfikacja działań informacyjnych na temat możliwych form wsparcia, dedykowana szczególnie tym kategoriom osób, które często nie mają wiedzy o przysługujących im uprawnieniach i możliwościach pomocy;
- minimalizacja zjawiska bezdomności na terenie miasta Poznania.

[114] *Diagnoza Społeczna 2015*…s. 117 i następ

3. Kierunek: Bezpieczeństwo

Przemoc jest jednym z poważnych problemów z jakimi może borykać się rodzina. Zjawisko przemocy jest przedmiotem szeregu badań i jest monitorowane na różnych poziomach, od poziomu unijnego do gminnego. Jeśli chodzi o kwestie przemocy na poziomie unijnym, to warto wskazać na raport z badań European Union Agency for Fundamental Rights (FRA 2014): *Przemoc wobec kobiet. Badanie na poziomie Unii Europejskiej. Wyniki badania w skrócie*[115]. Dane dla Polski opublikowane w Eurobaromet: *Przemoc domowa wobec kobiet* (2016)[116] zbudziły duże zaniepokojenie opinii publicznej. Jeśli chodzi o badania ogólnokrajowe, to można wymienić w pierwszym rzędzie: badania CBOS (2012): *Przemoc i konflikty w domu*[117] oraz MillwardBrown (2011): *Diagnoza dotycząca osób stosujących przemoc w rodzinie z perspektywy dorosłej populacji Polski*[118].

3.1. Diagnoza - Bezpieczeństwo

Same dane statystyczne opublikowane przez policje (2016) dowodzą, że jest to zjawisko o sporym społecznym zasięgu. Statystyki te nie uwzględniają danych wynikających z działalności innych, upoważnionych do zwalczania przemocy domowej, podmiotów pozapolicyjnych:

Tabela 11: Liczba wypełnionych „Niebieskich kart"

Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska Karta"	**73 531** (w tym 59 590 wszczynajacych procedurę i 13941 dotyczących kolejnych przypadków w trakcie procedury)
Ogólna liczba ofiar przemocy	91 789
Liczba ofiar – kobiet	66 930
Liczba ofiar – mężczyzn	10 636
Liczba ofiar – małoletnich	14 223
Ogólna liczba osób podejrzewanych o przemoc	74 155
Liczba podejrzewanych sprawców – kobiet	5 461
Liczba podejrzewanych sprawców – mężczyzn	68 321
Liczba podejrzewanych sprawców - nieletnich	373
Ogólna liczba podejrzewanych sprawców będących pod wpływem alkoholu	46 537
Podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu – kobiety	1 993
Podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu – mężczyźni	44 499
Podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu – nieletni	45
Liczba dzieci umieszczonych w niezagrażającym im miejscu (np. rodzina zastępcza, dalsza rodzina, placówka opiekuńcza)	598

Źródło:http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html

[115] https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_pl.pdf

[116] http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2115

[117] http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2012/K_082_12.PDF

[118] www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Przemoc%20w%20rodzinie/dane%20statystyczne/1%20RAPORT_POLACY_PRZEMOC_W_RODZINIE_FIN.pdf

Dla Poznania dysponujemy danymi z prac Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W roku 2016 wszczęto 881 procedur „Niebieskiej Karty" (dla rodziny) oraz 405 procedur było kontynuowane z poprzednich lat[119]. Z danych opublikowanych w *Sprawozdaniu z działalności MOPR za 2016* wynika, że z pomocy ośrodka w roku 2016 korzystało 362 rodzin mających problemy z przemocą, co stanowi wzrost w stosunku do roku 2015 o 60% (225 rodzin)[120].
Zadaniem gmin jest tworzenie systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym:

- opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie,
- zapewnienie osobom dotkniętym przemocą miejsc w ośrodkach wsparcia,
- tworzenie zespołów interdyscyplinarnych profesjonalnie zajmujących się tym problemem[121].

W Poznaniu opracowano *Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na terenie Miasta Poznania na lata 2011 – 2020*, którego zasadniczymi punktami jest realizacja zadań własnych gminy i powiatu zapisanych w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w tym:

1) prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą w rodzinie;
2) zapewnienia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia;
3) tworzenia zespołów interdyscyplinarnych;
4) opracowania i realizacji programów służących działaniom profilaktycznym mającym na celu udzielenie specjalistycznej pomocy, zwłaszcza w zakresie promowania i wdrożenia prawidłowych metod wychowawczych w stosunku do dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie;
5) zapewnienia osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodku interwencji kryzysowej.

[119] MOPR (2016): *Sprawozdanie z działalności Ośrodka za 2016*, Poznań, s.70
[120] MOPR (2016): *Sprawozdanie z działalności Ośrodka za 2016*, Poznań, s.70
[121] *Diagnoza Społeczna* 2015, s 320

3.2. Analiza SWOT

Wyniki analizy SWOT przedstawione tabelarycznie, bazują na wypowiedziach ekspertów, którzy wzięli udział w warsztacie.

Silne strony Miasta w realizacji celów	Słabe strony Miasta w realizacji celów
• pełnomocniczka ds. przeciwdziałania wkluczeniom • funkcjonowanie MCIK, MOPR i NGO • 200 tys. na edukacje antydyskryminacyjną • próby wypracowania standardów pomocy dla osób doznających przemocy • polityka PRO równościowa miasta • wizerunek miasta jako otwartego wobec mniejszości, dyskryminowanych	• brak długoterminowych konkursów i zbyt mała ilość środków w budżecie przeznaczonych na działania antyprzemocowe • brak sieci współpracy z NGO i instytucjami • niewystarczające zasoby kadrowe i finansowe • niechęć NGO do współpracy ze sobą (konkurencja w ramach aplikowania o projekty) • za mało działań edukacyjnych w szkołach • ograniczona dostępność do mieszkań chronionych
Szanse realizacji celów (korzyści)	**Zagrożenia dla realizacji celów niezależne od Miasta**
• zwiększenie poczucia bezpieczeństwa • zmniejszenie zjawiska przemocy • usprawnienie i wzmocnienie profilaktyki • sieć wsparcia dla wszystkich osób i grup doznających przemocy • zwiększenie monitorowania stosowania „niebieskiej karty" przez upoważnione instytucje • kurs samoobrony • wzrost świadomości	• ograniczone środki w budżecie • wycofanie się z konwencji antyprzemocowej uchwalonej w Stambule w 2011 roku • przedmiotowe traktowanie dziecka • wpływ polityki na przeciwdziałanie przemocy

Silne strony miasta w zakresie realizacji celów przeciwdziałania przemocy eksperci widzieli w: 1) sferze działania instytucji (pełnomocniczka ds. przeciwdziałania wkluczeniom, funkcjonowanie MCIK, MOPR i NGO), 2) wizerunku i polityce Miasta Poznania, 3) środkach finansowych (200 tys. na edukację antydyskryminacyjną), 4) standaryzacji pomocy osobom doznającym przemocy. Do słabych stron Miasta zostały zaliczone: 1) sferze działania instytucji: brak długoterminowych konkursów i zbyt mała ilość środków w budżecie przeznaczonych na działania antyprzemocowe, brak sieci współpracy z NGO i instytucjami, brak środków kadrowych i finansowych, niechęć NGO do współpracy ze sobą (konkurencja w ramach aplikowania o projekty), 2) w obszarze edukacji: deficyt działań edukacyjnych w szkołach, 3) w systemie bezpośredniego wsparcia: brak placówki całodobowej w mieście Poznaniu, ograniczona dostępność do mieszkań chronionych. W zakresie oczekiwanych korzyści wymieniono: 1) pozytywne zmiany w zakresie bezpieczeństwa (zwiększenie poczucia bezpieczeństwa, zmniejszenie zjawiska przemocy), 2) uruchomienie czynników wpływających poprawę bezpieczeństwa (usprawnienie i wzmocnienie profilaktyki, sieć wsparcia dla wszystkich osób i grup doznających przemocy, zwiększenie monitorowania stosowania „niebieskiej karty" przez upoważnione instytucje, kurs samoobrony, wzrost świadomości). Zagrożenia są postrzegane w: 1)wycofaniu się

Polski z konwencji antyprzemocowej i wpływie polityki na działania przeciw przemocowe, 2) braku środków w budżecie, 3) przedmiotowym traktowaniu dziecka.

3.3. Wnioski i rekomendacje kluczowych inicjatyw

Analiza dostępnych badań nad przemocą pozwala na sformułowanie zasadniczych wniosków: wprawdzie brakuje szerokiej akceptacji zjawiska przemocy, to problematycznym jest dość szeroko wyrażana zgoda z poglądem dotyczącym współodpowiedzialności ofiar przemocy, czy to przez prowokacyjne zachowania czy przez akceptację przemocy. Niska jest też świadomość społeczna, jeśli chodzi o rozumienie czy postrzeganie przemocy. W pierwszym rzędzie przemoc utożsamiana jest z jej fizycznymi formami, natomiast mniej dostrzega się przemocy werbalnej czy ekonomicznej.

Z wywiadów eksperckich prowadzonych w ramach Diagnozy sytuacji społecznej wyłania się następujący obraz. Wg opinii ekspertów: *Miasto Poznań pozytywnie wyróżnia się w skali całego województwa architekturą instytucji powołanych do realizacji zadań w obszarze interwencji kryzysowej. Potrzeby mieszkańców szukających schronienia w wyniku doświadczanej przemocy są w pełni zaspokojone, co potwierdzali również w trakcie badań przedstawiciele tychże instytucji*[122]. Jednocześnie, za istotny brak uznano niedofinansowanie systemu wsparcia, które dotyczy dwóch kwestii: braku pomocy finansowej dla ofiar przemocy oraz niskiego wynagrodzenia kadry profesjonalistów[123].

Jako kluczowe inicjatywy można wymienić:

- podniesienie świadomości i wrażliwości społecznej poprzez profilaktykę i edukację w zakresie przeciwdziałania przemocy, w tym przemocy w rodzinie,
- zwiększenie dostępności i zapewnienie kompleksowej pomocy rodzinom doświadczającym przemocy i większej efektywności ochrony ofiar przemocy w rodzinie,
- zwiększenie dostępności i skuteczności działań interwencyjnych i oddziaływań korekcyjnych wobec sprawców przemocy,
- zintegrowanie środowisk i działań na rzecz ograniczania zjawiska przemocy,
- zwiększenie kompetencji pracowników służb realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy.

[122] *Diagnoza Społeczna* 2015, s 338
[123] *Diagnoza Społeczna* 2015, s 338

4. Kierunek: Mieszkalnictwo

Jedną z centralnych potrzeb społecznych jest mieszkanie i związana z tym kwestia dostępności mieszkaniowej, zwłaszcza dla rodzin ubogich, o niskich dochodach czy takich grup jak seniorzy czy bezdomni. W najbliższej przyszłości nie można oczekiwać jakiś zasadniczych zmian, nawet jeżeli ruszyła realizacja programu rządowego „Mieszkanie+". W tym zakresie ogromną rolę odgrywa samorząd i jego polityka mieszkaniowa.

Problematyka mieszkalnictwa zajmuje ważne miejsce w Strategii Rozwoju Miasta Poznania i ma na celu zapewnienie dostępności mieszkań dla wszystkich grup społecznych. Priotytet ten zakłada podejmowanie działań strategicznych dla zapewnienia powszechnej dostępności mieszkań. Strategia zakłada, że oferta mieszkaniowa będzie dostosowana do potrzeb różnych grup społecznych oraz warunków lokalnych, przy wykorzystaniu ekologicznych i inteligentnych rozwiązań technologicznych. Dlatego Miasto Poznań, w obliczu obserwowanego wysokiego ujemnego salda migracji, podjęło działania zmierzające do przeciwdziałania temu trendowi i prowadzi politykę mieszkaniową w zakresie szerszym, niż wynikający z obowiązujących ustaw dotyczących gospodarowania zasobem komunalnym dotyczących zspokajania potrzeb mieszkaniowych osób i rodzin o niskich dochodach, poszerzając swoje działania o aktywną politykę mieszkaniową skierowaną również do osób o średnich i wyższych dochodach. Szczególną uwagą objęci zostali poznańscy seniorzy, którzy stanowią ¼ ogółu mieszkańców.
W oparciu o przeprowadzone, wielopłaszczyznowe badania potrzeb i preferencji mieszkaniowych poznaniaków i mieszkańców obszaru metropolitalnego, Rada Miasta Poznania Uchwałą Nr. LVIII/1095/VII/2017 Rady Miasta Poznania z dnia 5 grudnia 2017r[124]. przyjęła dokument pn. ***Polityka mieszkaniowa Miasta Poznania na lata 2017-2027***, który odzwierciedla potrzeby oraz przedstawia cele strategiczne i kierunki działań w zakresie rozwoju mieszkalnictwa, uwzględniając różne formy inwestowania na terenie miasta Poznania.

4.1. Diagnoza - Zasoby mieszkaniowe i przestrzeń publiczna

Według wskaźnika nasycenia mieszkaniami, Poznań **-** w porównaniu do państw Europy Zachodniej **-** zbliża się do jego dolnej granicy. Problemem jest niska dostępność mieszkaniowa a wynika to m.in. z:

1) bardzo ograniczonych finansowych możliwości mieszkańców na zakup własnego mieszkania;
2) zbyt małej ilości mieszkań należących do Miasta, o które mogą się ubiegać osoby mniej zamożne. Wg danych zawartych w *Polityce mieszkaniowej Miasta Poznania na lata 2017 -2027* Miasto Poznań dysponuje zasobem komunalnym, na który składają się 12 320 lokale, z czego w budynkach wspólnot jest 6915 lokale a w budynkach komunalnych 5360 lokali[125]. To oznacza, że *co dwudzieste mieszkanie w mieście jest własnością komunalną, a dodatkowo w wyniku realizacji szerokiego programu sprzedaży mieszkań komunalnych na*

[124] Poprzednie uchwały w tym zakresie: Uchwała Nr. LXIII/985/2014 z dnia 25 lutego 2014r. w sprawie programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Poznania na lata 2014 – 2018 i uchwała Nr. XXX/443/VII/2016 w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Poznania.

[125] *Polityka mieszkaniowa Miasta Poznania na lata 2017 -2027*, s. 9

preferencyjnych warunkach dotychczasowym najemcom, ich liczba systematycznie się zmniejsza[126];

3) niewydolności programów w zaspakajaniu potrzeb mieszkaniowych, której przyczyną jest brak regulacji prawnych, znoszących bariery dla racjonalnego gospodarowania przez gminy zasobem mieszkaniowym oraz brak systemowych rozwiązań prawnych, w tym finansowych, które przyczyniłyby się do wsparcia i rozwoju mieszkalnictwa. Dotyczy to:
   a. programu *Mieszkanie dla Seniora*. W latach 2005 - 2010 zostały zrealizowane 2 inwestycje przez Poznańskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego SP. z o.o. co dało w sumie 147 mieszkań,
   b. programu sprzedaży na wolnym rynku działek komunalnych i Skarbu Państwa, przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne,
   c. projektu aukcji z licytacjami najmu dużych mieszkań komunalnych,
   d. projektu najmu mieszkań komunalnych w zamian za prace remontowe wykonane przez przyszłych najemców,
   e. projektu najmu mieszkań z dojściem do własności;
4) braku wystarczającej liczby mieszkań socjalnych. Wg danych zawartych w *Polityce mieszkaniowej Miasta Poznania na lata 2017 -2027*:
   - 925 rodziny oczekują na mieszkanie socjalne po wyroku eksmisyjnym z zasobu prywatnego, z zasądzonym przez sąd prawem do lokalu socjalnego,
   - 1415 rodzin oczekuje na mieszkanie socjalne po wyroku eksmisyjnym z zasobu miejskiego, z przyznanym przez sąd prawem do lokalu socjalnego,
   - 178 osób oczekuje na lokal socjalny i mieszkalny na podstawie decyzji Prezydenta będącej konsekwencją przyjęcia listy na rok 2017, o której mowa w uchwale Nr XXX/443/VII/2016 Rady Miasta Poznania z dnia 7 czerwca 2016r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Poznania,
   - co roku wpływa do miasta 1000 wniosków w trybie ww. uchwały,
   - około 4000 osób mieszka na terenie Rodzinnych Ogrodów Działkowych, oznacza to brak około 1000 mieszkań,
   - około 550 rodzin mieszka w barakach,
   - Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych szacuje, że w ośrodkach dla bezdomnych brakuje ok. 250 miejsc[127]*.*

Konieczność zapewnienia lokali komunalnych dotyczy około 8 000 osób. Natomiast na pomoc mieszkaniową ze strony Miasta czeka 2 500 osób, podczas gdy łączna liczba pustostanów w dyspozycji Zarządu Komunalnych Zasobów Lokalowych wynosiła 607, w tym 350 były w trakcie zagospodarowania a 211 było czasowo wyłączonych[128]. Do dyspozycji pozostawało 266 mieszkań zwolnionych i niepodlegających ponownemu zagospodarowaniu przez ZKZL Należy zaznaczyć, że liczebność lokali w zasobach komunalnych jest najniższa wśród największych miast, poza stolicą.

Określone w *Polityce* instrumenty polityki mieszkaniowej to nie tylko planowane działania Miasta, mające na celu poprawę sytuacji mieszkaniowej poznaniaków oraz jakości miejsca zamieszkania, ale również dzialania już wdrożone do realizacji, takie jak:

- podjęcie działań w celu rozpoczęcia przez ZKZL sp. z o.o. i PTBS sp. z o.o. inwestycji budownictwa mieszkaniowego.
- opracowanie programu współpracy z deweloperami, zmieniono styl obsługi

[126] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna Miasta Poznania*, s. 28
[127] *Polityka mieszkaniowa Miasta Poznania na lata 2017 -2027*, s. 10
[128] *Polityka mieszkaniowa Miasta Poznania na lata 2017 -2027*, s. 10

i zniesiono utrudnienia w realizacji inwestycji,
- usprawnienie procedury meldowania się nowych lub przemeldowujących się mieszkańców oraz procedurę wymiany dokumentów (prawo jazdy, dowód osobisty),
- podjęcie działań zachęcające inwestorów do inwestowania i tworzenia nowych miejsc pracy generujących w efekcie wyższe dochody zatrudnionych osób, co daje w perspektywie możliwość samodzielnego zaspokajania przez mieszkańców swoich potrzeb mieszkaniowych,
- zatrzymanie procesu tzw. „czyszczenia kamienic", tj. niezgodnego z prawem, często z użyciem przymusu, opróżniania budynków mieszkalnych z lokatorów; działania te powierzono do realizacji specjalnie w tym celu powołanemu stanowisku- Pełnomocnikowi Prezydenta ds. interwencji lokatorskich, oraz upowszechnienie wiedzy nt. praw lokatorów oraz budowania systemowego podejścia do pomocy lokatorom z „czyszczonych kamienic" poprzez: udzielanie bezpłatnej pomocy prawnej i uzyskanie ochrony ze strony organów ścigania i stowarzyszeń lokatorskich,.

Natomiast wśród kierunków polityki mieszkaniowej, które znalazły swoje odzwierciedlenie w zaproponowanych (zaplanowanych) instrumentach polityki mieszkaniowej, należy w szczególności wymienić:

- zwiększenie atrakcyjności miasta, w tym Śródmieścia, poprzez poprawę jakości substancji mieszkaniowej oraz otoczenia budynków, z uwzględnieniem estetyki, dostępu do zieleni i miejsc rekreacji (aktualnie trwajaca szeroka renowacja centralnej ulicy miasta Św. Marcin),
- wspieranie inicjatyw mieszkańców w zakresie poprawy jakości mieszkań i budynków,
- dążenie do budowy dużych mieszkań lub zabudowy szeregowej o dobrej jakości, lecz po obniżonych względem poziomów rynkowych cenach, które byłyby rekompensowane podwyższonym czynszem z opcją dojścia do własności,
- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa osobom wynajmującym co do możliwości długotrwałego zamieszkiwania w lokalu i dokonywania w nim zmian, w szczególności poprzez realizację programu wynajmu z opcją dojścia do własności,
- przyjęcie strategii zaspokajania potrzeb mieszkaniowych młodszych grup mieszkańców poprzez budowę mieszkań do długoterminowego zamieszkiwania – docelowych oraz tymczasowych, np. pierwsze mieszkanie dla absolwenta.

Mając na uwadze nałożony na gminę ustawowy obowiązek zapewnienia lokali mieszkalnych i socjalnych oraz w związku z prowadzoną przez Miasto polityką mieszkaniową skierowaną do innych grup społecznych (osób o średnich i wyższych dochodach), zaplanowane zostały instrumenty obejmujące zarówno dotychczas realizowane działania, które będą kontynuowane, jak i nowe inicjatywy.

<u>Instrumenty skierowane do osób najuboższych i o niskich dochodach:</u>

1) Pozyskiwanie lokali socjalnych poprzez wskazywanie dotychczasowym najemcom lokali w budynkach nowo wybudowanych przez ZKZL sp. z o.o.;

Planowane działania inwestycyjne prowadzić będą do wybudowania nowych lokali o wyższym standardzie i z wyższym czynszem. Oferta tych mieszkań skierowana będzie do obecnych najemców mieszkań komunalnych, którzy nie mają zaległości czynszowych. Zwalniane w ten sposób lokale w „starym" zasobie będą wskazywane osobom o niskich dochodach, które oczekują na udzielenie pomocy mieszkaniowej ze

strony Miasta. Będą to lokale socjalne, w których czynsz będzie niższy od czynszu w lokalach mieszkalnych. Wyznaczono 12 lokalizacji i przeprowadzono prace przygotowawcze pod ich realizację. W rezultacie do roku 2020 powinno powstać 1340 mieszkań, co częściowo rozwiąże problem braku lokali mieszkalnych i socjalnych.

2) Zwiększenie liczby zagospodarowywanych pustostanów;

Pustostany są weryfikowane pod względem technicznych możliwości ich ponownego zagospodarowania. W przypadku potwierdzenia możliwości ponownego zagospodarowania danego pustostanu, analizowana jest możliwość i zasadność jego zagospodarowania na poszczególne cele oraz ustalone zostaje jego rekomendowane przeznaczenie i ponowny sposób zagospodarowania. Pustostany są zagospodarowywane (po wykonaniu niezbędnych prac remontowych) w szczególności na realizację zadań własnych gminy, tj. na lokale socjalne, zamienne, na realizację listy osób uprawnionych do zawarcia umowy najmu lokali socjalnych i mieszkalnych ustalonej przez Prezydenta Miasta Poznania. Część pustostanów (ok. 40%) zagospodarowywana jest w zastanych stanach technicznych (tj. bez wykonywania w nich prac remontowych), m.in. w ramach zamiany mieszkań/wykazu lokali mieszkalnych do remontu, aukcji na wynajem lokali o powierzchniach powyżej 80 m^2 itd.

3) Poprawa stanu technicznego istniejącego zasobu mieszkaniowego Miasta Poznania;

W celu poprawy stanu technicznego zasobu mieszkaniowego w latach 2017-2027 , Miasto zamierza zrealizować:

- program KAWKA, polegający na likwidacji źródeł ciepła na paliwo stałe i podłączeniu budynków do miejskiej sieci ciepłowniczej (rok 2017) – do programu zakwalifikowano 9 kamienic,
- remont kamienic (do realizacji na lata 2017-2019 wytypowano ok. 10 budynków), w tym celu uruchomiona zostanie „linia kredytowa” z Europejskiego Banku Inwestycyjnego,
- termomodernizację budynków komunalnych (do realizacji na lata 2017-2018 zakwalifikowano 7 budynków),
- remont lokali zwolnionych do dyspozycji Miasta – ok. 250 lokali rocznie,
- likwidację szamb i podłączenie budynków do miejskiej sieci kanalizacji sanitarnej,
- wykonywanie remontów bieżących budynków, wynikających z przeglądów okresowych,
- kontynuację likwidacji źródeł ciepła na paliwo stałe i podłączenie budynków do miejskiej sieci ciepłowniczej.

Ponadto prowadzone są , przy współpracy Rad Osiedli, programy poprawy jakości przestrzeni wokół miejsca zamieszkania, polegające na dbałości o tereny zielone wokół budynków, tworzeniu placów gier, zabaw, boisk sportowych dla dzieci i młodzieży, czy też, we współpracy z Zarządem Dróg Miejskich, współtworzenie miejsc parkingowych dla mieszkańców. Nie bez znaczenia pozostają działania Miasta mające na celu poprawę estetyki infrastruktury w bezpośrednim otoczeniu budynków oraz zwiększające bezpieczeństwo mieszkańców: montaż monitoringu, zapewnienie kontroli straży miejskiej oraz współpracę z policją przy likwidowaniu skutków dewastacji budynków (np. graffiti).

4) Stworzenie mechanizmów prawnych ułatwiających pozyskanie lokalu z zasobu Miasta poprzez ustalenie wysokiego progu dochodowego, który umożliwia ubieganie się o pomoc Miasta oraz stworzenie systemu kwalifikacji punktowej wniosków, który pozwala na wyłonienie (w sposób obiektywny) osób znajdujących się w trudnej sytuacji mieszkaniowej i udzielenie ich oczekiwanego wsparcia w pierwszej kolejności

5) Uruchomienie programu Miejskie Biuro Najmu.

Miejskie Biuro Njamu jest odpowiedzią na potrzeby mieszkaniowe różnych grup społecznych i zakłada nawiązanie współpracy pomiędzy Miastem a właścicielami prywatnymi, deweloperami i spółdzielniami mieszkaniowymi. Celem takiego działania jest pośrednictwo Miasta w wynajmowaniu lokali mieszkalnych, z przeznaczeniem na podnajem osobom, które mają trudności w zaspokojeniu swoich potrzeb mieszkaniowych.
Beneficjatami programu są osoby, które najczęściej ze względu na warunki społeczno-ekonomiczne nie osiągają dochodów pozwalających im na uzyskanie zdolności kredytowej, a jednocześnie uzyskują dochody uprawniające do uzyskania pomocy mieszkaniowej od Miasta, a którym Miasto , z uwagi na ograniczony zasób lokali komunalnych, nie może tej pomocy udzielić.

W programie tym lokale mieszkalne, stanowiące własność osób trzecich, wynajmowane przez Miasto w celu dalszego podnajmu. Lokator podnajmujący lokal od Miasta płaci stawkę czynszu niższą niż ta, którą Miasto opłaca właścicielowi lokalu, a różnicę pomiędzy tą stawką a stawką czynszu wynikającą z zawartej pomiędzy Miastem a właścicielem lokalu umowy, pokrywa Miasto z własnego budżetu.
Konsekwencją takich działań jest zwiększenie dostępności lokali komunalnych na potrzeby realizacji ustawowych zadań własnych Miasta, poprzez zwiększenie liczby lokali socjalnych wskazywanych w związku z realizacją wyroków eksmisyjnych oraz w związku z koniecznością zapewnienia pomocy mieszkaniowej gospodarstwom domowym o niskich dochodach, co w perspektywie ma na celu doprowadzenie do stabilizacji funkcjonowania rynku mieszkań na wynajem, poprzez zapewnienie gwarancji opłat czynszu oraz złagodzenie problemu ograniczonej dostępności mieszkań dla osób średniozamożnych. Uruchomienie programu „Miejskie Biuro Najmu" stanowi podstawę do tworzenia współpracy podmiotów publicznych i prywatnych. Założeniem programu jest bowiem pośrednictwo Miasta w wynajmowaniu lokali mieszkalnych od właścicieli prywatnych, deweloperów i spółdzielni mieszkaniowych z przeznaczeniem na podnajem osobom, które mają trudności w zaspokajaniu swoich potrzeb mieszkaniowych.

Wartym zaznaczenia jest, iż idea Miejskiego Biura Najmu poprzedziła wejście w życie ustawy o pomocy państwa w ponoszeniu wydatków mieszkaniowych w pierwszych latach najmu mieszkania.

6) Mieszkania socjalne ze wsparciem treningowym

W przypadku osób, które mają trudności w samodzielnym funkcjonowaniu, wdrożono koncepcję mieszkań socjalnych ze wsparciem treningowym .Celami projektów są: zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych najuboższych mieszkańców Miasta Poznania oraz realizacja wyroków eksmisyjnych z prawem do lokalu socjalnego,promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i dyskryminacją, przekazywanie lokali organizacjom pozarządowym (NGO) w celu realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej.

<u>Instrumenty skierowane do osób o średnich dochodach:</u>

1) Mieszkania pozostające w zasobie PTBS sp. z o.o.;

Oferta lokali mieszkalnych z zasobu PTBS sp. z o.o. kierowana jest do osób o średnich dochodach, które ze względu na wysokość osiąganych dochodów nie mają prawa do

najmu lokalu komunalnego, a jednocześnie nie posiadają zdolności kredytowej umożliwiającej zakup mieszkania na wolnym rynku. PTBS sp. z o.o. ma również bogate doświadczenie w realizacji programów mieszkaniowych skierowanych do określonych grup społecznych, w tym w szczególności dla absolwentów wyższych uczelni,. w ramach którego wybudowano 143 lokale mieszkalne.
Realizowany programu „Mieszkanie na wynajem z dojściem do własności" obejmujący działania PTBS sp. z o.o. odpowiadające na zdiagnozowaną potrzebę posiadania lokali własnościowych, mimo istniejącej luki finansowej, która utrudnia nabywanie takich lokali przez poznaniaków. W ramach programu „Mieszkania na wynajem z dojściem do własności" powstanie w sumie około 2900 mieszkań wraz z lokalami użytkowymi i miejscami parkingowymi.

2) Współpraca z BGK Nieruchomości SA – program „Mieszkanie Plus";

W dniu 12 października 2016 r. władze Miasta Poznania i BGK Nieruchomości S.A. podpisały list intencyjny na realizację inwestycji w ramach programu. Zawarte porozumienie jest wstępem do przeprowadzenia szczegółowych analiz i prowadzenia rozmów.

3) Program „Przyjazne Podwórko";

Realizowany przez Miasto program „Przyjazne Podwórko" adresowany jest do wspólnot mieszkaniowych w celu zagospodarowania i ulepszenia terenu komunalnego przyległego do więcej niż jednej nieruchomości. Celem jest polepszenie warunków techniczno-funkcjonalnych i estetyki otoczenia budynków wspólnot mieszkaniowych w strefie śródmiejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia trwałych elementów infrastruktury, miejsc wypoczynku, placów zabaw dla dzieci oraz małej architektury. Program realizowany jest poprzez współfinansowanie przez Miasto Poznań i wspólnoty mieszkaniowe nakładów na realizację wspólnych przedsięwzięć na przyległych terenach komunalnych.

4) Ograniczenie sprzedaży lokali komunalnych.

Mając na uwadze ograniczony zasób lokali komunalnych oraz konieczność realizacji zadania własnego gminy, tj. tworzenia warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej, władze Miasta podjęły decyzję o ograniczeniu sprzedaży lokali komunalnych.

<u>Instrumenty skierowane do osób o wyższych dochodach:</u>

1) Sprzedaż miejskich działek pod budownictwo jednorodzinne;

Oferta sprzedaży działek miejskich pod budownictwo jednorodzinne skierowana jest przede wszystkim do osób o wyższych dochodach, mających odpowiednie zaplecze finansowe pozwalające na wybudowanie domu spełniającego ich oczekiwania. Miasto Poznań w ostatnich latach zwiększyło ofertę sprzedawanych nieruchomości pod budownictwo jednorodzinne z uwagi na rosnący na nie popyt, a także z uwagi na politykę Miasta mającą na celu zahamowanie odpływu mieszkańców do gmin ościennych. Od 2014 roku została zwiększona podaż działek pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną, tak by skutecznie konkurować z ofertą sprzedażową gmin sąsiednch.

2) Prowadzenie zespołu działań dedykowanych klientom segmentu premium.

Realizacja zadań mających na celu poprawę sytuacji mieszkaniowej poznaniaków oraz jakości miejsca zamieszkania wymaga wywierania przez Miasto realnego wpływu na architekturę i jakość realizacji inwestycji. Efektywna gospodarka posiadanym przez Miasto zasobem nieruchomości powinna polegać m.in. na jego udostępnianiu, w celu realizacji inwestycji, które zaspokajałyby oczekiwania osób o wyższych dochodach w

taki sposób, by osoby te zdecydowały o pozostaniu w mieście. Należy podkreślić, iż wszelkie proponowane rozwiązania powinny być wprowadzane pilotażowo, testowane i doskonalone przed wprowadzeniem ich na szerszą skalę.

SENIORZY

Władze Miasta Poznania zawsze postrzegały kwestię mieszkalnictwa dla seniorów jako kluczową i podejmowały działania zmierzające do zaspokojenia ich potrzeb mieszkaniowych, wynikających ze stanu zdrowia, wieku, sytuacji życiowej i materialnej. Efektem takich działań było opracowanie, przy współpracy Poznańskiego Towarzystwa Budownictwa Społecznego sp. z o.o., programu „Mieszkanie dla Seniora".

W ramach zawartych umów partycypacyjnych Miasto pozyskało w zasobach Poznańskiego Towarzystwa Budownictwa Mieszkaniowego Sp. z o.o. ogółem 322 mieszkań, z czego 141 lokali (wybudowanych w latach 2007-2009) w zasobie przeznaczonym wyłącznie dla seniorów, zlokalizowanym w trzech budynkach, tj.: przy ul. Drewlańskiej 10 w Poznaniu (62 lokale) oraz przy ul. Grabowej 22 B i 22C (79 lokali).

W związku z naturalnym ruchem ludności, w budynkach tych do dyspozycji Miasta Poznania zwalnia się corocznie kilka lokali (od 2 do 10). Mieszkania ponownie przeznaczane są do zasiedlenia przez osoby starsze, wyłonione w kolejnych naborach, z uwagi na ogromne zainteresowanie programem pomocy mieszkaniowej skierowanej do seniorów.

Ponadto, Miasto Poznań, korzystając z pierwszeństwa wynikającego z umowy współpracy zawartej 14 lipca 2017 r. z PTBS Sp. z o.o., będzie przejmowało zwalniane z zasobu Spółki lokale, wpłacając partycypację. Na ten cel zostały już zarezerwowane środki w budżecie Miasta Poznania w kwocie 330 000 zł. Zgodnie z przyjętymi założeniami, zarezerwowane środki pozwolą na objęcie partycypacją rocznie ok. 10 lokali mieszkalnych o powierzchni do 40 m^2 .

Kolejnymi dzialaniami Miasta skierowanymi na zaspokojenie potrzeb i oczekiwań seniorów są:

- realizacja programu *Minigranty dla Seniora* –program pomocy finansowej w drobnych naprawach,czy remontach zajmowanych przez seniorów lokali (50 lokali),
- projekt *Ministudio dla Seniora* – realizowany na bazie dużych (powyżej 80 m2) lokali komunalnych, poprzez wydzielenie 3-4 jednostek mieszkaniowych i zapewnienie osobom w nich mieszkającym zewnętrznych usług opiekuńczych.

Ponadto, w ramach ustawowych obowiązków gminy zapewniania lokali mieszkalnych osobom o niskich dochodach, Rada Miasta Poznania ustaliła preferencje dla seniorów przy ubieganiu się o pomoc mieszkaniową .

Uchwalona „Polityka mieszkaniowa Miasta na lata 2017-2027" proponuje szereg istotnych rozwiązań diagnozowanych problemów, dlatego też zintegrowanie programu tej polityki w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wydaje się być w pełni uzasadnione.

4.2. Analiza SWOT

Wyniki analizy SWOT przedstawione tabelarycznie, bazują na wypowiedziach ekspertów, którzy wzięli udział w warsztacie.

Silne strony Miasta w realizacji celów	Słabe strony Miasta w realizacji celów
• możliwość zaciągania zobowiązań finansowych • uczestnictwa w projektach UE jako silny i wiarygodny partner • możliwość przeprowadzenia rzetelnej diagnozy społ. w oparciu o „pomoc" NGO, ośrodków naukowych, itp. • jest kreatorem polityki, ma możliwość tworzenia rozwiązań • posiada zasób lokalowy i kapitał ludzki, specjalistów • realizuje program mieszkania dla młodych	• niedobór lokali komunalnych • mieszkania komunalne: za wysoki czynsz, co powoduje wzrost zadłużenia najemców mieszkań komunalnych, zły stan techniczny • modernizowanie budynków w złym stanie technicznym • ograniczone możliwości weryfikacji dochodów najemców lokali komunalnych • słabe rozeznanie potrzeb mieszkaniowych dla osób niepełnosprawnych (ruchowo i intelektualnie) • niedostateczna pomoc dla wielodzietnych rodzin • brak rozwiązań systemowych dla uchodźców • opór mieszkających przed lokalizacją „nazbyt" bliską: noclegowni, mieszkań socjalnych
Szanse realizacji celów (korzyści)	**Zagrożenia dla realizacji celów niezależne od Miasta**
• zmniejszenie liczby oczekujących na lokale komunalne • zatrzymanie odpływu mieszkańców	• brak adekwatnych zmian w przepisach prawnych • zmiany klimatyczne i ich negatywny wpływ na środowisko i stan zdrowia mieszkańców

Silne strony Miasta w przypadku polityki mieszkaniowe widzą eksperci: 1) w możliwościach Miasta jako kreatora polityki (możliwość zaciągania zobowiązań finansowych, możliwość uczestnictwa w projektach EU, posiadanie zasobu lokalowego i kapitału ludzkiego); 2) w realizacji konkretnych programów mieszkaniowych (mieszkania dla młodych); 3) możliwości dokonywania rzetelnej diagnozy społecznej w oparciu o współpracę z NGO i ośrodkami naukowymi.
Słabe strony Miasta dotyczą następujących spraw: 1) ograniczony komunalny zasób substancji mieszkaniowej (niedobór lokali komunalnych, mieszkania komunalne: za wysoki czynsz, zły stan techniczny); 2) niedostateczne czy brak oceny i weryfikacji potrzeb mieszkaniowych w odniesieniu do niektórych grup mieszkańców (ograniczone możliwości weryfikacji dochodów najemców lokali komunalnych, słabe rozeznanie potrzeb mieszkaniowych dla osób niepełnosprawnych (ruchowo i intelektualnie), brak rozwiązań systemowych dla uchodźców); 3) niedostateczna pomoc dla wielodzietnych rodzin; 4) niedostateczne działania Miasta na rzecz większej akceptacji społecznej potrzeb osób bezdomnych (opór mieszkających przed lokalizacją „nazbyt" bliską: noclegowni, mieszkań socjalnych).
Szanse wynikające z realizacji polityki mieszkaniowej to: 1) lepsze zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych mieszkańców, 2) zatrzymanie negatywnego dla Miasta odpływu mieszkańców. Zagrożenia dla realizacji celów polityki mieszkaniowej Miasta upatrują eksperci: 1) w braku odpowiednich zmian przepisów prawa, 2) w ryzyku szkód wynikających z katastrof i skutków żywiołów natury.

4.3. Wnioski i rekomendacje kluczowych inicjatyw

W świetle wyników analizy sytuacji mieszkaniowej Miasta Poznania, ważnymi celami polityki mieszkaniowej Miasta są m.in.:

- zwiększenie atrakcyjności miasta i Śródmieścia poprzez poprawę jakości substancji mieszkaniowej oraz otoczenia budynków, w tym estetyki dostępu do zieleni i miejsc rekreacji,
- wspieranie inicjatyw mieszkańców w zakresie poprawy jakości mieszkań i budynków,
- dążenie do budowy dużych mieszkań lub zabudowy szeregowej o dobrej jakości lecz po obniżonych względem poziomów rynkowych cenach, które byłyby rekompensowane podwyższonym czynszem z opcją dojścia do własności,
- przyjęcie strategii zaspokajania potrzeb mieszkaniowych młodszych grup mieszkańców poprzez budowę mieszkań do długoterminowego zamieszkania – docelowych oraz tymczasowych, np. pierwsze mieszkania dla absolwenta,
- przyjęcie strategii zaspakajania potrzeb mieszkaniowych seniorów,
- przyjęcie strategii zaspakajania potrzeb mieszkaniowych osób czy rodzin o niskich dochodach lub którym grozi utrata mieszkania.

Opublikowane dane w *Polityce Mieszkaniowej Miasta Poznania na lata 2017 - 2027* prowadzą do wniosku, że standardowe gospodarowanie zasobem mieszkaniowym *nie daje szans na znaczące zmniejszenie luki lokalowej, w związku z czym konieczne jest uruchomienie nowych inwestycji*[129]*.* Dlatego też Miasto rozważa *wykorzystanie nowych instrumentów polityki mieszkaniowej, jak innowacyjne społeczne pośrednictwo najmu czy mechanizmów krajowego programu budownictwa mieszkaniowego, finansowanego przez Bank Gospodarstwa Krajowego i skierowanego do inwestorów współpracujących z samorządami gmin, dzięki którym w mieście będą mogły powstać nowe społeczne mieszkania czynszowe*[130]*.*

Stwierdzona luka lokalowa dotyka w pierwszym rzędzie osób/rodziny o niskich dochodach lub którym grozi utrata mieszkania. Zaproponowane możliwe rozwiązania dotyczą:

- pozyskiwania lokali socjalnych poprzez wskazywanie dotychczasowym najemcom lokali w budynkach nowo wybudowanych przez ZKZL sp. z o.o.,
- zwiększenia liczby zagospodarowanych pustostanów,
- poprawy stanu technicznego istniejącego zasobu mieszkaniowego Miasta Poznania,
- pozyskiwania mieszkań z zasobu komunalnego,
- rozwoju mieszkalnictwa socjalnego ze wsparciem treningowym oraz mieszkań treningowych.

Zaproponowane instrumenty polityki mieszkaniowej zostały poddane ocenie mieszkańców na warsztatach oraz grupie ekspertów. Wysoko ocenili eksperci instrumenty: mieszkania treningowe i mieszkania socjalne ze wsparciem. Zaproponowali też przygotowanie opracowania kompleksowego podejścia do grup społecznych ze specjalnymi potrzebami:

- osoby opuszczające placówki opiekuńczo wychowawcze,
- rodzinne domy dziecka i rodziny zastępcze,
- rodziny wielodzietne (częściowo),

[129] *Polityka Mieszkaniowa Miasta Poznania na lata 2017 -2027, s.9*

[130] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna Miasta Poznania*, s. 28 i następ

- seniorzy (częściowo),
- niepełnosprawni,
- imigranci,
- uchodźcy[131].

Biorąc w pierwszym rzędzie pod uwagę sytuacje osób o niższych dochodach lub którym grozi utrata mieszkania (z uwzględnieniem potrzeb seniorów czy osób bezdomnych) zaleca się, aby w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych* znalazły się następujące cele:

- poprawa dostępności lokali mieszkalnych i socjalnych dla osób o niższych dochodach lub którym grozi utrata mieszkania,
- poprawa jakości zamieszkania w lokalach komunalnych,
- precyzyjna identyfikacja i wsparcie osób borykających się z trudnościami mieszkaniowymi,
- walka z ubóstwem energetycznym.

Uchwalona *Polityka Mieszkaniowa Miasta na lata 2017-2027* proponuje szereg istotnych rozwiązań diagnozowanych problemów, dlatego też zintegrowanie programu tej polityki w ramach *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych* wydaje się być w pełni uzasadnione.

[131] *Polityka Mieszkaniowa Miasta Poznania na lata 2017 -2027, s. 85 i nastep*

5. Kierunek: Zdrowie

5.1. Diagnoza - Usługi zdrowotne, zakres profilaktyki zdrowotnej

Jednym z ważnych warunków dla realizacji zadawalającego poziomu jakości życia jest dostęp i jakość usług zdrowotnych. Zapewnienie dostępu do usług zdrowotnych i ich jakości jest w pierwszym rzędzie zadaniem polityki zdrowotnej na szczeblu krajowym. Niestety, w tym zakresie Polska jest bardzo negatywnie oceniana, …wśród 35 krajów europejskich objętych opiniotwórczym rankingiem Euro Health Consumer Index przygotowywanym co roku przez szwedzki think tank „Health Consumer Powerhouse", Polska jest klasyfikowana na przedostatnim miejscu (przed Czarnogórą)[132]. To znajduje swoje odbicie na poziomie regionalnym, tak negatywną ocenę dostępności i jakości usług lekarzy specjalistów wyrażają także poznaniacy[133]. Potwierdzają to dane opublikowane przez GUS:
Liczba lekarzy przypadająca na 10 tys. ludności wahała się od 15 w województwie wielkopolskim do ponad 27 w województwie mazowieckim. Liczba pielęgniarek pracujących bezpośrednio z pacjentem na 10 tys. mieszkańców w roku 2015 była najniższa w województwie wielkopolskim – 39 pielęgniarek na 10 tys. mieszkańców oraz w województwie pomorskim, gdzie przypadały 44 pielęgniarki na 10 tys. osób, natomiast najwięcej pielęgniarek było w województwie lubelskim i świętokrzyskim – niemalże 60 pielęgniarek na 10 tys. mieszkańców[134].

Inną ważną usługą jest stacjonarna opieka długoterminowa i hospicyjno-paliatywna. Eksperci są zgodni, że zapotrzebowanie na te usługi będzie wzrastało ze względu na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Już teraz głównymi pacjentami są osoby w wieku 65 i więcej (76%) z czego połowę stanowią osoby 80-letnie i starsze[135].

Leczeniem poznaniaków zajmuje się ponad 3 tys. lekarzy, 0,2 tys. dentystów oraz 5 tys. pielęgniarek i położnych. Dwie trzecie lekarzy stanowią specjaliści, głównie w zakresie chorób wewnętrznych, radiologii, ginekologii i położnictwa oraz chirurgii. Około 600 placówek świadczących ambulatoryjną opiekę zdrowotną w ramach kontraktów z Narodowym Funduszem Zdrowia udziela rocznie blisko 8,5 mln porad, z których 70% stanowią porady lekarskie. W mieście funkcjonują 2 pogotowia ratunkowe, udzielające rocznie pomocy 45 tys. chorym. Opiekę szpitalną zapewniają 22 szpitale, w tym 3 prowadzone przez Miasto Poznań, dysponujące 6 tys. łóżek. Rocznie leczy się w nich ponad 340 tys. osób. Przeciętny pacjent przebywa w szpitalu 4,4 dnia. Najwięcej łóżek (39%) i pacjentów (47%) znajduje się w szpitalach klinicznych Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego. Udział prywatnych szpitali w rynku usług medycznych jest niewielki i obejmuje jedynie około 8% miejsc szpitalnych i tyle samo pacjentów[136].

Zgodnie z ustawą o samorządzie powiatowym Miasto może zakładać i prowadzić samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej oraz prowadzić działalność profilaktyczną i promującą zdrowie. Szpitale prowadzone przez Miasto udostępniają jedynie niecałe 17% miejsc szpitalnych i leczą 14% pacjentów. Pomimo tego, pełnią ważną funkcję w zapewnieniu poziomu zabezpieczenia medycznego miasta, szczególnie w przypadku wydarzeń nadzwyczajnych[137].

---

[132] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna Miasta Po*znania, s. 43
[133] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna Miasta Po*znania, s. 43
[134] GUS (2017): *Zdrowie i Ochrona Zdrowia w 2015*. Warszawa, s.79
[135] GUS (2017): *Zdrowie i Ochrona Zdrowia w 2015*. Warszawa, s.102
[136] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna Miasta Po*znania, s. 42
[137] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna Miasta Po*znania, s. 42

Zakres profilaktyki zdrowotnej

Kierunki i zakres profilaktyki zdrowotnej wyznaczają w dużej mierze stan zdrowia społeczeństwa, jego świadomość dotyczącą kwestii zdrowia i leczenia, oraz realizowane działania na rzecz prozdrowotnego stylu życia. Informacji na ten temat dostarcza m.in. raport z badań CBOS: *Polacy o swoim zdrowiu oraz prozdrowotnych zachowaniach (2016).*

W podsumowaniu najważniejszych wyników zwrócono uwagę m.in. na takie kwestie:

1) zdaniem Polaków, działaniem, które w największym stopniu przyczynia się do poprawy zdrowia, jest właściwe odżywianie się (48% wskazań).
2) systematycznie i znacząco rośnie przekonanie o popularności prozdrowotnego stylu życia w naszym kraju. Odsetek badanych dostrzegających symptomy dbałości Polaków o zdrowie zwiększył się w ostatnich czterech latach o 13 punktów procentowych, a w porównaniu z rokiem 1993 wzrósł ponad trzykrotnie (z 19% do 64%). Regularnie rośnie także odsetek osób deklarujących dbałość o własne zdrowie (od 1993 roku wzrost o 27 punktów łącznie).
3) wprawdzie nadal dominuje przekonanie, że obowiązek ochrony zdrowia spoczywa głównie na nas samych (obecnie uważa tak 55% badanych), jednak w porównaniu z 2012 rokiem notujemy aż dwukrotnie więcej opinii, że to przede wszystkim państwo i jego odpowiednie władze powinny troszczyć się o zdrowie obywateli (wzrost wskazań z 20% do41%)[138].

Inne, ważne źródło informacji to ostatnie dane opublikowane przez GUS: Zdrowie i Ochrona Zdrowia w roku 2015. Z danych dotyczących zachorowalności na wybrane choroby należy odnotować:

1) wyraźny wzrost zachorowań na nowotwory złośliwe. Od 2003 r. - co roku stwierdza się ponad 120 tys. nowych zachorowań na nowotwory złośliwe, przy czym w ciągu 2013r. stwierdzono ich już ponad 153 tys., tj. ponad 15 tys. więcej niż w roku 2010. Wskaźnik zachorowalności wyniósł blisko 399 przypadków na 100 tys. ludności, podczas gdy na początku dekady (w 2000r.) – 299, czyli o 100 przypadków mniej[139]. Istnieją różnice w zachorowalności na nowotwory złośliwe między poszczególnymi województwami. W województwie wielkopolskim w roku 2013 nastąpił wzrost liczby zachorowań o 5% w stosunku do roku 2012;
2) leczenie w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi, uzależnionymi od alkoholu i innych substancji - w 2014r. liczba tych osób w skali kraju wynosiła 1,6 mln (4% wszystkich Polaków), z tego 1,4 mln to osoby mające zaburzenia psychiczne lub zaburzenia zachowania[140]. Warto odnotować, że w przypadku województwa wielkopolskiego, jego mieszkańcy najrzadziej korzystali z leczenia ambulatoryjnego (mniej niż 3,2%)[141].

Informacji na temat stanu zdrowia społeczności lokalnej w Poznaniu dostarczyły badania projektu HEPRO[142]. Obejmowały one trzy obszary: 1. funkcjonowanie codzienne, 2. samopoczucie psychiczne oraz 3. występowanie określonych chorób[143]. Generalnie wyniki badań pokazują zadawalający stan zdrowia całej populacji miasta Poznania. Natomiast ważne jest zwrócenie uwagi na dwie, wymagające szczególnej

[138] CBOS (2016): *Polacy o swoim zdrowiu oraz prozdrowotnych zachowaniach,* Warszawa
[139] GUS (2017): *Zdrowie i Ochrona Zdrowia w 2015,* Warszawa, s. 69
[140] GUS (2017): *Zdrowie i Ochrona Zdrowia w 2015,* Warszawa, s. 71
[141] GUS (2017): *Zdrowie i Ochrona Zdrowia w 2015,* Warszawa, s. 72
[142] *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 45
[143] *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 45

opieki kategorie społeczne z perspektywy polityki zdrowotnej: 1) dzieci i młodzież;[144] 2) seniorzy.

Cytowany już raport GUS-u (2017) zawiera także opis sytuacji zdrowotnej dzieci i młodzieży w 2014 r. Zdrowie dzieci do lat 14 w ocenie ich rodziców czy opiekunów wygląda następująco:

W 2014 r. prawie połowa dzieci uzyskała bardzo dobrą ocenę stanu zdrowia, natomiast odsetek ocen dobrych wyniósł 41,5% – w porównaniu do 2009 r. bardzo dobre i dobre oceny stanowiły odpowiednio: 47,9% i 44,3%, a w 2004 r. – 37,7% i 53,3%. Uwagę zwraca częstsze przyznawanie ocen bardzo dobrych (wzrost o 12,1 p. proc. w stosunku do 2004 r.), co na przestrzeni dekady odbywało się kosztem redukcji ocen dobrych (spadek o 11,9 p. proc.). Odsetek ocen złych i bardzo złych utrzymywał się przez wszystkie edycje badania na niezmiennym, niskim poziomie 1,3%[145].

W porównaniu ocen stanu zdrowia dzieci do lat 14 wg województw **-** województwo wielkopolskie zajęło drugie miejsce po województwie podlaskim, jeśli chodzi o odsetek oceny bardzo dobrej i dobrej (94,4%), w przypadku grupy wiekowej 15 – 29 lat zajęło również drugie miejsce (94,7) po województwie świętokrzyskim[146].

Wg danych GUS-u, istnieje spory odsetek dzieci i młodzieży, mających długotrwałe problemy zdrowotne, które mogły być następstwem choroby przewlekłej, złego samopoczucia, niesprawności czy też kalectwa:

W 2014 r. długotrwałe problemy zdrowotne wystąpiły u 26,1% dzieci w wieku 0-14 lat. W porównaniu z wynikami poprzednich badań stanu zdrowia odnotowano wzrost częstości występowania takich problemów (w 2004 r. odsetek ten stanowił 16,3%). Istnienie długotrwałych problemów zdrowotnych zdecydowanie częściej zgłaszali rodzice dzieci w wieku 10-14 lat (31,2%, tj. o 12,9 p. proc więcej niż w 2004 r.). W młodszych grupach wieku malała częstość występowania takich problemów – najmniejszy odsetek odnotowano wśród najmłodszych – 19,4%, a wśród dzieci 5-9 letnich – 28,0%[147].

Badanie stanu zdrowia dzieci cierpiących na choroby i dolegliwości przewlekłe, w kategorii dzieci 0-14 lat dotyczyły następujących przypadków:

a) alergie bez astmy alergicznej (np. nieżyt nosa, zapalenie skóry),
b) astma (łącznie z astmą o podłożu alergicznym),
c) choroby oka,
d) choroby kręgosłupa,
e) częste bóle głowy
f) inne choroby.

Najczęstszym, odnotowanym przypadkiem była alergia, potem choroby oka i astma. W przypadku młodzieży 15-29 lat, również najczęściej zgłaszana była alergia, oraz bóle dolnej partii pleców lub inne przewlekłe dolegliwości pleców[148].

O stanie zdrowia dzieci i młodzieży w Poznaniu dowiadujemy się także z opracowania z 2009 r., przygotowanego pod redakcją Alicji Krzyżaniak przez zespół pracowników Zakładu Epidemiologii Katedry Medycyny Społecznej UM w Poznaniu pt. *Zdrowie poznańskich uczniów*. Badanie to objęło 3059 uczniów w wieku 7-18 lat. Badanie to m.in. ujawniło nieprawidłowości w rozwoju fizycznym badanych uczniów: u 10,5% chłopców i 10,4% dziewcząt stwierdzono nadwagę, niedobór masy ciała wystąpił łącznie u 9,1% chłopców i 9,4% dziewcząt. Jeśli chodzi o występowanie chorób, to wady postawy zaobserwowano u 34,8% uczniów i 32,3% uczennic; wady

[144] Rząd zrezygnował z dalszych prac nad planowana ustawą o zdrowiu dzieci i młodzieży w wieku szkolnym.
[145] GUS (2017): *Zdrowie i Ochrona Zdrowia w 2015*, Warszawa, s. 167
[146] GUS (2017): *Zdrowie i Ochrona Zdrowia w 2015*, Warszawa, s. 168 i 170
[147] GUS (2017): *Zdrowie i Ochrona Zdrowia w 2015*, Warszawa, s. 171
[148] GUS (2017): *Zdrowie i Ochrona Zdrowia w 2015*, Warszawa, s. 175

wzroku u 15,3% chłopców i 18,3% dziewcząt, alergie wystąpiły u 11,1% chłopców i 10,6% dziewcząt[149]:

We wnioskach końcowych autorzy badania stwierdzają, że w porównaniu do badań z poprzedniej dekady zwiększył się odsetek uczniów z wadami postawy i zaburzeniami statyki ciała. Uzyskane wyniki pokazują bezspornie, że nadal w strukturze głównych problemów zdrowotnych poznańskich uczniów dominują wady postawy, wady wzroku i alergie, co jest zgodne z tendencją ogólnopolską[150].

Drugą kategorią społeczną, której potrzeby zdrowotne sukcesywnie rosną i stanowią poważne wyzwanie dla polityki zdrowotnej, są seniorzy. W *Diagnozie sytuacji społecznej 2015* zostały przeprowadzone wywiady z osobami w wieku 60+. Celem tych wywiadów było …*rozpoznanie wiedzy o potrzebach zdrowotnych, o subiektywnej oceny zdrowia, czy o postawach wobec służby zdrowia najstarszych mieszkańców Poznania[151].* Badanie to miało jedynie charakter eksploracyjny, co oznacza, że jego wyniki przy wyciąganiu wniosków muszą być traktowane z dużą ostrożnością. Pożądanym byłaby weryfikacja tych wyników w drodze badań na próbie reprezentatywnej. Trzeba też zaznaczyć, że najliczniejszą grupę pytanych stanowiły osoby w wieku 60 – 74 (62%), natomiast osoby w wieku 75 – 89 stanowiły 34% badanych i ponad 90 lat - 4% badanych. Taki rozkład może mieć wpływ na wyniki. Dlatego też zacytowane zostaną jedynie wyniki, dotyczące:

- ograniczeń w różnych aktywnościach codziennego życia, wynikających ze stanu zdrowia,
- postaw seniorów wobec zdrowego stylu życia,
- postaw wobec służby zdrowia i opieki zdrowotnej.

Jeśli chodzi o ograniczenia wynikające ze stanu zdrowia, to większość badanych nie sygnalizowało doświadczenia ograniczeń w przypadku sportu rekreacji (60%), spotkań towarzyskich (60%), wykonywania codziennych obowiązków domowych (70%). Istnieje jednak spory odsetek badanych, którzy doświadczają zdecydowanego ograniczenia w wyżej wymienionych obszarach (22%, 24%, 20%).

Pytanie o postawy seniorów wobec zdrowego stylu życia dotyczyło trzech obszarów: uprawianie sportu i ruch na świeżym powietrzu, zdrowa dieta i uczestnictwo w badaniach profilaktycznych i kontrolnych. Najczęściej wymieniano jako zdecydowanie ważne i raczej ważne - zdrową dietę (w sumie 90% odpowiedzi), na drugim miejscu znalazły się badania kontrolne (zdecydowanie ważne – 28%, raczej ważne 50%), na trzecim miejscu - aktywność fizyczna (zdecydowanie ważne 24%, raczej ważne 48%).

W przypadku postaw seniorów wobec służby zdrowia i opieki zdrowotnej, największe zaniepokojenie musi budzić fakt, że 48% badanych zdarzył się brak pieniędzy na badania medyczne, 44% doświadczyło braku pieniędzy na realizację recept.

Punkt ciężkości w działaniach samorządów lokalnych stanowią działania o charakterze profilaktycznym i promocyjnym, mających na celu edukację zdrowotną, zmianę postaw prozdrowotnych i wyższą jakość życia mieszkańców:

Programy realizowane przez Miasto Poznań obejmują profilaktykę onkologiczną, kardiologiczną, pneumokokową i grypy, holistyczną opiekę domową chorych terminalnie, wsparcie działań rehabilitacyjnych aktywizujących ruchowo osoby powyżej 60 roku życia, promocję zdrowego stylu życia oraz społeczną edukację prozdrowotną[152].

W zakres działania wchodzą dwa standardowe programy dla miast i gmin:

---

[149] Za: *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 48

[150] *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 49

[151] *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 69

[152] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna Miasta P*oznania, s. 43

1. *Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 2018* (Załącznik do uchwały Nr LVII/1068/VII/2017 RADY MIASTA POZNANIA z dnia 21 listopada 2017 r.);
2. *Miejski Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2018 -2020*. (Załącznik do uchwały nr LVII/1067/VII/2017 z dnia 2017-11-21).

Jeśli chodzi o problemy alkoholowe, to analizy z badań spożycia alkoholu w Poznaniu pokazują, że średnie roczne spożycie napojów spirytusowych oraz piwa **-** było w roku 2014 znacznie wyższe, niż w roku 2008. Nie odnotowano istotnej zmiany w tym zakresie jeśli chodzi o wino. W roku 2014 spożycie alkoholu w przeliczeniu na dorosłego mieszkańca wyniosło 2,25 litrów napojów spirytusowych (w przeliczeniu na 100% alkohol), 3,58 litrów piwa (w przeliczeniu na 100% alkohol) i 0,58 litra wina (w przeliczeniu na 100% alkohol) [153].

Z punktu widzenia ochrony zdrowia, ważniejszym wskaźnikiem jest ilość spożytego alkoholu, którą uznaje się za ryzykowną. Dla mężczyzn wynosi ona więcej niż 10 litrów czystego alkoholu spożytego w ciągu roku, w przypadku kobiet ta liczba wynosi 7,5 litra. W badaniu przeprowadzonym na terenie miasta Poznania w roku 2008 odnotowano 6,2% kobiet spożywających alkohol na poziomie ryzyka a w roku 2014 odsetek ten wyniósł 10,4%. W ciągu 6 lat istotnie wzrósł odsetek mężczyzn kwalifikujących się do grupy pijących ryzykownie (tj. pijących więcej niż 10 litrów rocznie): z 20,4% do 33,4%[154].

Innym, ważnym wskaźnikiem dla polityki zdrowia publicznego jest tzw. wiek inicjacji alkoholowej. Inicjacja alkoholowa w okresie niepełnoletności jest zjawiskiem dość powszechnym wśród mieszkańców Poznania – ponad połowa badanych przyznaje, że po raz pierwszy piła alkohol przed osiemnastym rokiem życia (55,7%). Wczesna inicjacja jest zjawiskiem rzadszym wśród kobiet i jest udziałem ponad 47% spośród nich, dla mężczyzn odsetek ten był znacznie wyższy i wynosił blisko 85%[155].

Konsumpcja narkotyków wśród młodzieży Poznania była przedmiotem Europejskiego Programu Badań Ankietowych ESPAD, przeprowadzonego w 2015 roku przez Janusza Sierosławskiego oraz Martę Jabłońską. Wśród uczniów klas młodszych, na pierwszym miejscu pod względem rozpowszechnienia eksperymentowania znajdują się leki uspokajające i nasenne zakupione bez przepisu lekarza (19,2%), na drugim – marihuana i haszysz (19,1%), na trzecim – substancje wziewne (9,9%). Wśród uczniów klas starszych obserwujemy odmienny ranking – na pierwszym miejscu znajdują się marihuana i haszysz (43,5%), a następnie leki uspokajające i nasenne, przyjmowane bez zalecenia lekarza (23,6%) oraz substancje wziewne (8,3%). Dodatkowo, wiele zagrożeń wiąże się z używaniem „dopalaczy". Co do niektórych z tych substancji można przypuszczać, że są bardziej niebezpieczne niż ich nielegalne odpowiedniki. Inne mogą okazać się całkiem niegroźne. Do używania dopalaczy chociaż raz w życiu przyznało się 10,2% gimnazjalistów i 12,2% uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Używanie dopalaczy w Poznaniu pozostaje na poziomie zbliżonym do ogólnopolskiego[156].

W przypadku Poznania warto odnotować uzyskanie przez Miasto certyfikatu Zdrowego Miasta Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) na lata 2014-2018, będące potwierdzeniem zaangażowania Miasta w lokalne działania wspierające zdrowie i jakość życia mieszkańców: *WHO określiła cztery obszary działań priorytetowych, którymi miasta należące do Sieci Zdrowych Miast powinny się zająć. Są to:*

[153] *Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 2018, s.5*
[154] *Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 2018, s.6*
[155] *Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 2018, s.7*
[156] J. Sierosławski, M. Jabłońska, Europejski Program Badań Ankietowych w szkołach ESPAD, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z badań ankietowych zrealizowanych w mieście Poznań w 2015 r.*

inwestowanie w zdrowie na różnych etapach życia (dzieci, młodzież, osoby starsze i niepełnosprawne), profilaktyka chorób niezakaźnych, związanych ze stylem życia, dostosowanie świadczeń opieki zdrowotnej do zmieniających się potrzeb starzejącej się populacji oraz tworzenie środowiska sprzyjającego zdrowiu[157].

5.2. Analiza SWOT

Wyniki analizy SWOT przedstawione tabelarycznie, bazują na wypowiedziach ekspertów, którzy wzięli udział w warsztacie

Silne strony Miasta w realizacji celów	**Słabe strony Miasta w realizacji celów**
• **wiedza pracowników o zachowaniach mieszkańców i usługach opiekuńczych, medycznych** • **możliwości organizacyjne i finansowe dla realizacji zadań w zakresie ochrony zdrowia** • **doświadczenie w realizacji celów i mechanizmy kontroli w zakresie ochrony zdrowia**	• **niedostateczna informacja o prowadzonych programach w zakresie zdrowia** • **zbyt mała ilość środków finansowych na realizację celów w obszarze zdrowia** • **podział środków (z budżetu) nieadekwatny do potrzeb (np. niepełnosprawni)** • **koncentrowanie się na działaniach społecznych bez zadbania o kwestie zdrowotne** • **brak wsparcia osób z niepełnosprawnością nabytą w wieku dorosłym, np. po udarze, urazie** • **brak realnej opieki zdrowotnej dla os. bezdomnych (świadczenia opieki zdrowotnej)**
Szanse realizacji celów (korzyści)	**Zagrożenia dla realizacji celów niezależne od Miasta**
• **poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnościami i seniorów oraz dzieci i młodzieży i osób wykluczonych** • **lepsze dostosowanie do potrzeb wykorzystywanych środków finansowych** • **więcej działań edukacyjnych, im większa wiedza, tym lepsze, trafne działania dot. zdrowia**	• **wpływ polityki dla realizacji celów opieki zdrowotnej** • **niewystarczająca wysokość środków finansowych na ochronę zdrowia** • **zmiana przepisów prawa** • **uprzedzenia pracowników instytucji do osób i grup mniejszościowych** • **zmiany klimatyczne i ich negatywny wpływ na stan zdrowia w szczególności seniorów oraz osób z niewydolnością układu oddechowego i krążenia**

Silne strony Miasta w zakresie ochrony i promocji zdrowia to m.in.: 1) wiedza i kompetencje pracowników z zakresie zachowań mieszkańców oraz usług opiekuńczych i medycznych, 2) organizacja i finanse jakimi dysponuje Miasto w przypadku ochrony zdrowia, 3) doświadczenie w realizacji celów ochrony zdrowia i dysponowanie mechanizmami kontroli w zakresie ochrony zdrowia. Do słabych stron Miasta zostało zaliczone: 1) niedostateczna informacja o prowadzonych programach w zakresie zdrowia, 2) niedostateczne środki finansowe albo ich nieracjonalny podział (zbyt mała ilość środków finansowych na realizację celów w obszarze zdrowia, podział

[157] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna Miasta Po*znania, s. 43

środków (z budżetu) nieadekwatny do potrzeb np. niepełnosprawni), 3) koncentrowanie się na działaniach społecznych bez zadbania o kwestie zdrowotnej, 4) deficyty w zakresie opieki/wsparcia i realnej opieki zdrowotnej (brak wsparcia osób z niepełnosprawnością nabyta w wieku dorosłym, np. po udarze, urazie, brak realnej opieki zdrowotnej dla os. bezdomnych - świadczenia opieki zdrowotnej). Realizacja celów ochrony zdrowia prze Miasto może owocować (szanse): 1) w poprawie jakości życia osób niepełnosprawnych i seniorów oraz dzieci i młodzieży i osób wykluczonych, 2) w lepszym wykorzystaniu środków dla istniejących potrzeb, 3) w aktywniejszym promowaniu wiedzy dot. zdrowia. Zagrożeniami dla realizacji przyjętych przez Miasto celów w zakresie ochrony zdrowia może być: 1) wpływ polityki państwa i zmiany prawne, 2) niewystarczająca wysokość środków finansowych na ochronę zdrowia, 3) stereotypy i uprzedzenia do osób i grup mniejszościowych.

5.3. Wnioski i rekomendacje kluczowych inicjatyw

Analiza danych zastanych i wywiadów przeprowadzonych z ekspertami w ramach *Diagnozy sytuacji społecznej 2015* oraz danych opublikowanych w *Miejskim Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 2018* i w *Miejskim Programie Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2018 -2020* prowadzi do następujących wniosków:

- brakuje szczegółowych i całościowych danych (wyników przekrojowych reprezentatywnych epidemiologicznych badań populacyjnych) dotyczących sytuacji zdrowotnej populacji miasta Poznania,
- brak koordynacji pomiędzy podmiotami prowadzącymi w zakresie ochrony zdrowia i profilaktyki prozdrowotnej (samorządy lokalne i regionalne) brak wystarczającej liczby instytucji oferujących seniorom całodobowe usługi opiekuńcze (w szczególności Zakładów Opiekuńczo Leczniczych),
- ograniczony jest dostęp do usług lekarzy określonych specjalizacji,
- niedoinwestowana jest polityka zdrowotna w zakresie zdrowia psychicznego, co skutkuje tym, że mieszkańcy Poznania po pomoc udają się do innych miast województwa wielkopolskiego,
- brak realnej opieki zdrowotnej dla os. bezdomnych (świadczenia opieki zdrowotnej),
- pula obowiązkowych szczepień finansowanych z NFZ nie odpowiada w pełni potrzebom zdrowotnym, stąd w zakresie działań profilaktycznych zaleca się kontynuację finansowania sczepień oraz rozszerzenia oferty w tym zakresie,
- pula obowiązkowych szczepień finansowanych z NFZ nie odpowiada w pełni potrzebom zdrowotnym,
- w zakresie przeciwdziałania narkomanii istnieje ograniczony dostęp do terapii uzależnień, brak merytorycznej reprezentacji specjalistów i ekspertów, którzy inicjowaliby dyskusje nt. aktualnych problemów i wyzwań w różnych obszarach profilaktyki, brak współpracy pomiędzy organizacjami lokalnymi,
- stwierdzona została potrzeba realizacji długofalowej, kompleksowej polityki w zakresie promocji zdrowia i zdrowego stylu życia (na szczególną uwagę zasługują tu seniorzy).

W świetle wyników diagnozy i wynikających z niej wniosków, uzasadnionym wydaje się zaproponowanie następujących kluczowych inicjatyw:

- kształtowanie zachowań prozdrowotnych mieszkańców Poznania,
- poprawa dostępu do usług medycznych (lekarskich i terapeutycznych) dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym (np. osoby bezdomne, osoby zagrożone ubóstwem, osoby niezaradne życiowo),

- poprawa dostępu do opieki psychiatrycznej, usług terapeutycznych. Promocja zdrowego stylu życia wolnego od uzależnień.
- konieczność kontynuowania polityki społecznej Miasta adresowanej do osób uzależnionych poprzez dostarczanie podstawowych kompetencji umożliwiających reintegrację społeczną,
- kontynuacja długofalowej, kompleksowej polityki w zakresie promocji zdrowia i zdrowego stylu życia,
- działania zmierzające do zmniejszenia negatywnych skutków zmian klimatycznych (w tym w szczególności długotrwale nadmierne upały i susze),
- działania zmierzające do ograniczenia negatywnego wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze.

6 Kierunek: Praca

W społeczeństwie wolno-rynkowym praca (zarobkowa) stanowi dla zdecydowanej większości dorosłej ludności źródło uzyskiwania środków dla zaspokojenia podstawowych potrzeb biologicznych, ale ma też ogromne znaczenie dla społecznej integracji jednostki, jak i dla jej subiektywnego poczucia dobrostanu.

6.1. Diagnoza - Rynek pracy, Aktywne formy wspierania integracji na rynku pracy

Społeczna i psychiczna waga pracy/zatrudnienia oznacza, że wykluczenie osób z rynku pracy, a zwłaszcza wykluczenie trwałe czy na dłuższy czas wiąże się z poważnymi społecznymi jak i jednostkowymi kosztami. Za grupy szczególnej troski uchodzą: młodociani, a w szczególności tzw. NEET, niepełnosprawni, długotrwale bezrobotni oraz pracownicy 50 plus. Niewątpliwą słabością rynku pracy w Polsce jest zjawisko ubóstwa osób pracujących (working poor), niskich płac i zatrudnienia tymczasowego. Wskaźnik ubóstwa osób pracujących wynosił 10,9% w roku 2016, co plasowało Polskę na 21 miejscu wśród 28 krajów EU[158].

W województwie wielkopolskim stopa bezrobocia na koniec 2017 roku wyniosła 3,7%, a w Poznaniu – 1,4%.

Z danych opublikowanych przez PUP wynika, że to dzięki prężnie rozwijającym się rynku pracy w Poznaniu i powiecie poznańskim zanotowano najniższą stopę bezrobocia w kraju. Warto jednakże przyjrzeć się strukturze osób bezrobotnych:

Tabela 12: Struktura osób bezrobotnych w Poznaniu i powiecie poznańskim w 2017 roku

	MIASTO POZNAŃ		POWIAT POZNAŃSKI		OGÓŁEM	
	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2016	31.12.2017
Liczba	6 578	5 048	4 058	3 249	10 636	8 297
w tym % osób posiadających prawo do zasiłku	19,2%	19,1%	22%	21,4%	20,2%	20,0%
Stopa bezrobocia	1,9%	1,4%	2,3%	1,8%	2,5%	1,9%
Struktura według płci w %						
Kobiety	55,4%	55,1%	61,1%	62,8%	57,5%	58,1%
Mężczyźni	44,6%	44,9%	38,9%	37,2%	42,5%	41,9%
Struktura według wieku w %						
18-24	6%	6,2%	9,5%	8,9%	7,3%	7,3%
25-34	27,2%	27,9%	27,9%	27,7%	27,5%	27,8%
35-44	24,4%	26,6%	22,5%	24,7%	23,7%	25,9%
45-54	18,6%	17,2%	17,2%	16,2%	18,1%	16,8%
55-59	13,7%	13,3%	14,1%	14,7%	13,8%	13,8%
60 lat i więcej	10,1%	8,8%	8,8%	7,8%	9,6%	8,4%
Struktura według wykształcenia w %						
Wyższe	27,8%	29,5%	20,6%	20,2%	25,0%	25,9%
Policealne i średnie zawodowe	18,2%	18,0%	18,3%	19,3%	18,3%	18,5%

[158] Keuschnigg, Ch., Owczarek, D. (2017): *Włączenie społeczne w Polsce: nadrabianie zaległości w nierównym tempie*, Betelsmann Stiftung, s. 22

Średnie ogólnokształcące	**11,6%**	**12,3%**	**10,8%**	**11,3%**	**11,3%**	**11,9%**
Zasadnicze zawodowe	**17,2%**	**15,7%**	**23,7%**	**22,6%**	**19,7%**	**18,4%**
Gimnazjalne i poniżej	**25,2%**	**24,5%**	**26,6%**	**26,6%**	**25,7%**	**25,3%**
Struktura według czasu pozostawania bez pracy w %						
do 1 miesiąca	**9,7%**	**10,9%**	**9,4%**	**9,1%**	**9,6%**	**10,3%**
1-3 miesiące	**22,2%**	**23,2%**	**20,6%**	**20,7%**	**21,6%**	**22,2%**
3-6 miesięcy	**18,9%**	**16,7%**	**17,1%**	**16,0%**	**18,2%**	**16,4%**
6-12 miesięcy	**17%**	**15,6%**	**17,5%**	**16,0%**	**17,2%**	**15,7%**
12-24 miesięcy	**15,3%**	**15,1%**	**17,4%**	**17,2%**	**16,1%**	**15,9%**
Powyższej 24 miesięcy	**16,9%**	**18,5%**	**18,0%**	**21,0%**	**17,3%**	**19,5%**

Źródło: Rynek pracy Poznania i powiatu poznańskiego w 2017 roku, Poznań, s. 7

Problemem jest wzrost liczby długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy oraz wysoki odsetek osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych. Stosunkowo mniej ofert pracy występuje dla osób w wieku 50 + oraz osób z niepełnosprawnościami. Na rynku pracy obserwowany jest spadek liczby osób bezrobotnych w wieku 60 lat i powyżej w związku z obniżeniem wieku emerytalnego.

Tabela 13: Osoby z niepełnosprawnościami na rynku pracy

POZNAŃ												
31.12.2016r.							**31.12.2017r.**					
	Ogółem		**Bezrobotni niepełnosprawni**		**Poszukujący pracy niepełnosprawni**		**Ogółem**		**Bezrobotni niepełnosprawni**		**Poszukujący pracy niepełnosprawni**	
Ogółem		%		%		%		%		%		**%**
	582	100%	**517**	88,8%	**65**	**11,2%**	**396**	100%	**331**	83,6%	**65**	**16,4%**
Struktura wg stopnia niepełnosprawności												
znaczny	**29**	5,0%	**8**	1,6%	**21**	32,2%	**24**	6,1%	**2**	0,6%	**22**	33,8%
umiarkowany	**106**	18,2%	**84**	16,2%	**22**	33,9%	**82**	20,7%	**54**	16,3%	**28**	43,1%
lekki	**447**	76,8%	**425**	82,2%	**22**	33,9%	**290**	73,2%	**275**	83,1%	**15**	23,1%
Struktura wg wykształcenia												
Wyższe	**83**	14,3%	**68**	13,2%	**15**	23,1%	**59**	14,8%	**40**	12,1%	**19**	29,2%
Policealne i średnie zawodowe	**121**	20,8%	**106**	20,5%	**15**	23,1%	**88**	22,2%	**76**	23,0%	**12**	18,5%
Średnie ogólnokształcące	**63**	10,8%	**54**	10,4%	**9**	13,8%	**41**	10,4%	**30**	9,1%	**11**	16,9%
Zasadnicze zawodowe	**138**	23,7%	**125**	24,2%	**13**	20,0%	**104**	26,3%	**94**	28,4%	**10**	15,4%
Gimnazjalne i poniżej	**177**	30,4%	**164**	31,7%	**13**	20,0%	**104**	26,3%	**91**	27,4%	**13**	20,0%

Źródło: Rynek pracy Poznania i powiatu poznańskiego w 2017 roku, Poznań, s. 13

Dane wskazują, iż pomimo spadku liczby osób z niepełnosprawnościami pozostających bez pracy posiadających wykształcenie gimnazjalne lub niższe, nadal osoby o niskich kwalifikacjach zawodowych posiadają największe trudności w powrocie na rynek pracy.
Osoby młode (18-24 lata) stanowią najmniej liczną kategorię bezrobotnych (7%) w ogóle bezrobotnych, co wynika z dostępności licznych programów aktywizacji

zawodowej skierowanych do osób młodych (Gwarancja dla Młodzieży, program Praca dla Młodych, program PO WER).

Tabela 14: Bezrobotni, w tym młodzież do 25. Roku życia, zarejestrowani w urzędach pracy całego kraju, województwa wielkopolskiego oraz Powiatowym Urzędzie Pracy w Poznaniu na koniec lutego 2014, 2015, 2016, 2017 i 2018 roku

		Bezrobotni zarejestrowani ogółem	Osoby w wieku do 25 roku życia	
			liczba	% (3:2)
Polska	luty 2014	2.255.900	411.395	18,24
	luty 2015	1.918.727	317.160	16,53
	luty 2016	1.652.656	250.681	15,17
	luty 2017	1.383.376	184.142	13,30
	luty 2018	1.126.730	140.355	12,46
Województwo wielkopolskie	luty 2014	152.566	31.439	20,61
	luty 2015	124.322	22.563	18,15
	luty 2016	100.126	16.680	16,66
	luty 2017	81.547	12.140	14,89
	luty 2018	62.422	8.853	14,18
Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu	luty 2014	21.574	2.277	10,55
	luty 2015	17.057	1.634	9,58
	luty 2016	13.464	1.131	8,40
	luty 2017	11.103	822	7,40
	luty 2018	8.714	607	6,97

Źródło: Raport o bezrobociu absolwentów szkół ponadgimnazjalnych Poznania i powiatu poznańskiego z roku szkolnego 2016/2017, Poznań

Z raportu PUP dotyczącego bezrobocia absolwentów szkół ponadgimnazjalnych Poznania i powiatu poznańskiego z roku szkolnego 2016/2017 wynika, że liczba bezrobotnych absolwentów utrzymuje się nadal na niskim poziomie w porównaniu do lat poprzedzających: 731 absolwentów. Utrzymująca się korzystna sytuacja na lokalnym rynku pracy, wzrost potrzeb zatrudnieniowych, ułatwia podejmowanie zatrudnienia także absolwentom szkół. Wzrasta odsetek absolwentów zasadniczych szkół zawodowych, co potwierdza, iż na lokalnym rynku pracy w największym stopniu poszukiwane są osoby posiadające określone kwalifikacje i uprawnienia zawodowe i umiejętności praktyczne.

Dla absolwentów szkół wyższych PUP dysponował w szczególności ofertami pracy dla informatyków, ekonomistów, absolwentów zarządzania i budownictwa.

Aktywne formy wspierania integracji na rynku pracy

Jedną z głównych instytucji wspierania integracji na rynku pracy są PUP-y. W przypadku Poznania głównym celem polityki zatrudnienia jest zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców, wpływające na wzrost konkurencyjności i poprawę jakości życia[159]. PUP ofiaruje wiele usług i stosuje szereg instrumentów rynku pracy dla zwiększenia szans powrotu na rynek pracy. Należą do nich:

1. Pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, EURES,
2. Programy rynku pracy – finansowane ze środków Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego.

W pośrednictwie pracy kluczowa rolę odgrywają doradcy klienta, współpracujący zarówno z poszukującymi pracę jak i z pracodawcami. Stosowany instrument to kwestionariusz do profilowania pomocy dla bezrobotnych. Istnieją trzy warianty profilu pomocy:

[159] PUP (2017a): *Rynek pracy Poznania i powiatu poznańskiego w 2016 roku,* Poznań, s. 17

- ***I profil pomocy****: pośrednictwo pracy, w uzasadnionych przypadkach: poradnictwo zawodowe, szkolenia, sfinansowanie kosztów egzaminów i licencji zawodowych, zwrot kosztów przejazdu, przyznanie jednorazowo środków na podjęcie działalności gospodarczej, świadczenie aktywizacyjne, bony dla osób do 30 roku życia*
- ***II profil pomocy****: usługi i instrumenty rynku pracy, działania aktywizacyjne zlecone przez urząd pracy oraz inne formy pomocy, za wyłączeniem Programu Aktywizacja i Integracja*
- ***III profil pomocy****: Program Aktywizacja i Integracja, działania aktywizacyjne zlecone przez urząd pracy, programy specjalne, skierowanie do zatrudnienia wspieranego u pracodawcy lub podjęcia pracy w spółdzielni socjalnej zakładanej przez osoby prawne oraz w uzasadnionych przypadkach poradnictwo zawodowe*[160]*.*

W ramach międzynarodowego pośrednictwa pracy EURES corocznie organizowane są Europejskie Dni Pracodawców. Celem wydarzenia jest zacieśnienie współpracy lokalnych pracodawców z publicznymi służbami zatrudnienia i udzielenie przedsiębiorcom kompleksowych informacji nt. skierowanej do nich oferty urzędów pracy. Wydarzeniami zorganizowanymi w 2018 roku przez PUP w Poznaniu w ramach Europejskich Dni Pracodawców były 2 edycje targów pracy.

W ramach realizowanych przez PUP w Poznaniu zadań na rzecz promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej bezrobotni mogą korzystać z:

- programów finansowanych ze środków Funduszu Pracy: usługi i instrumenty rynku pracy, programy specjalne realizowane corocznie przez Urząd,

- programów realizowanych w wyniku pozyskania dodatkowych środków finansowych z rezerwy Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej dla osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy (t.j. np. długotrwale bezrobotnych, 50+, zamieszkałych na wsi, itp.)

- programów finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, w tym dla:

- *Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014 – 2020, projekt: Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie poznańskim, dla osób w wieku 18-29 lat, bez pracy, nie uczestniczących w kształceniu i szkoleniu: tzw. młodzież NEET, w tym w szczególności kobiet, długotrwale bezrobotnych, osób o niskich kwalifikacjach zawodowych, osób z niepełnosprawnościami, zamieszkujących teren miasta Poznań i powiatu poznańskiego*
- *Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny (WRPO), projekt: Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych i poszukujących pracy w powiecie poznańskim, dla osób powyżej 29 roku życia, zamieszkujących obszar miasta Poznania lub powiatu poznańskiego, należących do co najmniej jednej z wymienionych grup: kobiety, osoby długotrwale bezrobotne, osoby w wieku 50 lat i powyżej, osoby z niepełnosprawnościami, osoby o niskich kwalifikacjach.*

Działania na rzecz przeciwdziałania bezrobociu wśród młodzieży prowadzi także Centrum Edukacji i Pracy Młodzieży Ochotniczych Hufców Pracy w Poznaniu. W jego ramach funkcjonują: Młodzieżowe Biura Pracy, Punkty Pośrednictwa Pracy, Mobilne Centra Informacji Zawodowej, Młodzieżowe Centra Kariery oraz Kluby Pracy. Efektywność tych instytucji i działań zależy jednak, oprócz determinacji i aktywności

[160]PUP (2017a): *Rynek pracy Poznania i powiatu poznańskiego w 2016 roku*, Poznań, s. 18

osób bezrobotnych w wejściu na rynek pracy, od ogólnopolskich rozwiązań systemowych[161].

Osobną kategorię społeczną dla rynku pracy stanowią osoby niepełnosprawne w tym osoby z zaburzeniami psychicznymi. Sytuację na rynku pracy osób niepełnosprawnych w Poznaniu opisuje *Poznański Program Integracji i Aktywizacji Zawodowej Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2016-2020.* Dane liczbowe dotyczące tej populacji pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 roku, czyli nie są w pełni aktualne. Wg tych danych w Poznaniu mieszka 67 251 osób z niepełnosprawnościami, w tym 28 860 kobiet i 38 391 mężczyzn. W strukturze populacji osób z niepełnosprawnościami najliczniejszą grupę tworzą niepełnosprawni prawnie, tzn. osoby, które posiadają odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony. Stanowią oni blisko 70% omawianej populacji, pozostałe 30% zbiorowości to osoby nieposiadające orzeczeń, ale odczuwające ograniczenia w wykonywaniu podstawowych czynności życiowych (niepełnosprawne tylko biologicznie)[162]. Wśród niepełnosprawnych mieszkańców Poznania 44% to osoby w wieku produkcyjnym, tj. 29 609 osób. Najliczniejszą grupą są osoby z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, stanowiące 38,4% (tj. 18 124 osób) wszystkich niepełnosprawnych prawnie (tj. 47 206 osób)[163]. Wg danych opublikowanych przez PUP *osoby z niepełnosprawnościami stanowiły 7,1% ogółu zarejestrowanych. Najbardziej liczną grupę osób z niepełnosprawnościami stanowiły osoby posiadające lekki stopień niepełnosprawności (74,1%) i posiadające wykształcenie gimnazjalne lub niższe (29,3%).*

Z danych opublikowanych przez GUS wynika, że w warunkach ambulatoryjnych w ciągu 2015 r. w poradniach dla osób z zaburzeniami psychicznymi, uzależnionych od alkoholu i innych substancji leczyło się prawie 1,6 mln osób, czyli ponad 4% wszystkich Polaków[164]. Jeśli chodzi o dane dla poszczególnych województw, to najrzadziej leczyli się mieszkańcy województwa wielkopolskiego, opolskiego i warmińsko-mazurskiego – mniej niż 3,2 % ludności[165]. Możliwości pracy dla osób o zaburzeniach psychicznych są przedmiotem regulacji prawnej w postaci:

- rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 grudnia 2007 r. w sprawie zakładów aktywności zawodowej,
- rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej.

W ramach *Diagnozy sytuacji społecznej* przeprowadzone zostały wywiady z ekspertami. Wg ich opinii istnieją trzy główne problemy rynku pracy: *1. brak dostatecznej współpracy jednostek pomocy społecznej z jednostkami rynku pracy poprzez wyłącznie w celu otrzymania świadczenia społecznego; 2. nieuczciwi pracodawcy, którzy nie respektują praw swoich pracowników, np. nie zawierając umów i nie gwarantując podstawowego ubezpieczenia; 3. zatrudnianie osób z orzeczeniem o niepełnosprawności w warunkach niedostosowanych do ich potrzeb[166].* Jednocześnie eksperci wskazali na trudności w realizacji programów doradztwa zawodowego w szkołach, przy czym dotyczy to zarówno trudności koordynacji doradztwa z programem zajęć szkolnych jak i braku wyraźnej współpracy z nauczycielami. Inną ważną kwestią jest słabe zainteresowanie i niska popularność

[161] *Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna Miasta Po*znania, s. 90

[162] *Poznański Program Integracji i Aktywizacji Zawodowej Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2016-2020, s.6*

[163] *Poznański Program Integracji i Aktywizacji Zawodowej Osób z Niepełnosprawnościami na lata 2016-2020, s.6.*

[164] GUS (2107): *Zdrowie i Ochrona Zdrowia w 2016 r*. Warszawa, s. 66

[165] GUS (2107): *Zdrowie i Ochrona Zdrowia w 2016 r*. Warszawa, s. 67

[166] *Diagnoza Społeczna* 2015, s. 247

szkolnictwa zawodowego. Wyniki analizy desk research ujawniły ponadto brak kompleksowej współpracy instytucji edukacji z sektorem zatrudnienia.

W ramach przeprowadzonych na potrzeby tej *Strategii* warsztatów, biorący w nich udział eksperci podkreślili, że w obszarze pracy pozytywnie oceniają:

- KIS/CIS jako miejsce ułatwiające powrót na rynek pracy, nabycie umiejętności zawodowych i społecznych, ważnych w podejmowaniu zatrudnienia,
- Projekt Feniks (2017 – 2020) – program mający na celu przywrócenie osób dla rynku pracy, w tym osób z zaburzeniami psychicznymi,
- programy społeczne aktywizujące seniorów – np. program „Trener osiedlowy",
- małe spółdzielnie socjalne wspomagające zatrudnienie na warunkach dogodnych dla pracownika, z czego korzystają zatrudniane tam kobiety,
- oferty PUP dotyczące staży zawodowych,
- biura pośrednictwa pracy nastawione na zatrudnianie cudzoziemców (ze szczególnym nastawieniem na osoby z Ukrainy),
- Centrum Doradztwa Zawodowego, które planuje ścieżkę zawodową, targi „Szansa na sukces",
- targi pracy
- znaczenie Asystenta osoby niepełnosprawnej, którego zadaniem jest diagnozowanie indywidualnych możliwości/potrzeb i włączenie osoby niepełnosprawnej na rynek pracy.

Negatywnie ocenione zostały przez ekspertów:

- niskie upowszechnienie szkolnictwa zawodowego (brak kampanii reklamowych wzmacniających prestiż osób kształconych w ramach szkół zawodowych),
- brak elastyczności w zakresie ośmiogodzinnego czasu pracy/systemu pracy oraz zatrudniania kobiet będących matkami i usiłującymi pogodzić różne role życiowe,
- brak motywacji dla podejmowania zatrudnienia wśród kobiet korzystających z programu 500+, brak motywacji dla podejmowania zatrudnienia wśród osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej,
- niesprawne działanie PUP w zakresie weryfikacji potrzeb pracodawcy w kontekście ogłoszeń dotyczących zatrudnienia,
- nieadekwatne oferty szkoleń PUP do potrzeb rynku,
- OHP, który stał się skupiskiem osób/młodzieży z problemami w przystosowaniu społecznym,
- niewłaściwy nadzór nad osobami wykonującymi praktyki zawodowe. Brak wglądu w nauczanie zawodu, brak udziału szkoły w procesie praktyki zawodowej,
- dyskryminacja kobiet na rynku pracy, „szklany sufit", nierówności płacowe, niskie zarobki kobiet, molestowanie seksualne w miejscu pracy, mobbing, zła organizacja pracy,
- uboga oferta miejsc na bezpłatnych kursach językowych dla cudzoziemców zatrudnionych w Polsce i deklarujących stały pobyt.

6.2. Analiza SWOT

Biorący udział w warsztatach eksperci byli proszeni o dokonanie analizy SWOT w odniesieniu do możliwości inkluzywnego rynku pracy w Poznaniu.

Silne strony Miasta w realizacji celów	Słabe strony Miasta w realizacji celów
• duża baza w postaci placówek edukacyjnych, CISów, spółdzielni socjalnych, NGOsów • duża liczba potencjalnych pracodawców • wysoka kultura pracy w Poznaniu • otwartość, także na cudzoziemców	• niewystraszające wykorzystanie potencjału NGOsów dla inkluzywnego rynku pracy • niewystarczające wykorzystanie potencjału pracodawców • mało mobilne zawodowo społeczeństwo Poznania • brak miejsc pracy dla osób najsłabszych • brak miejsc pracy i programów aktywizacyjnych dla chorych psychicznie • brak partnerskiej współpracy z NGO • szkoły zawodowe nie spełniają swoich zadań, brak pracowni, praktyk czy innej pracy w zawodzie
Szanse realizacji celów (korzyści)	**Zagrożenia dla realizacji celów niezależne od Miasta**
• rozszerzenie współpracy z NGO • zwiększenie potencjału gospodarczego i społecznego miasta • zlecanie usług podmiotom ekonomii społecznej, np. prace porządkowe, usługi opiekuńcze, itp.	• ustawodawstwo (odgórne akty prawne, np. ochrona danych osobowych) • za niski budżet • bariery mentalne (np. bezdomny pomimo oferowanej pracy wraca do bezdomności) • zmiany systemowe (np. 500+, reforma edukacji) • brak szkoleń dot. zatrudniania cudzoziemców • brak praktyk dla cudzoziemców • brak wsparcie instytucjonalnego w sprawowaniu opieki nad osobami zależnymi (zwłaszcza samodzielne rodzicielstwo)

W ocenie ekspertów silne strony Miasta to: 1) silna baza instytucji edukacyjnych oraz istnienie instytucji ekonomii społecznej (CIS, spółdzielnie socjalne i organizacji pozarządowych), 2) wysoka kultura pracy i duża liczba pracodawców, 3) otwartość (także rynku pracy) m.in. na cudzoziemców. Słabe strony Miasta to: 1) małe wykorzystanie potencjału pracodawców i organizacji pozarządowych dla inkluzywnego rynku pracy, 2) brak miejsc pracy do wybranych kategorii społecznych (brak miejsc pracy dla osób najsłabszych, brak miejsc pracy i programów aktywizacyjnych dla chorych psychicznie), 3) braki w wykształceniu zawodowym. Dotyczy to w pierwszym rzędzie szkół zawodowych. Szanse dla Miasta wynikające z realizacji celów inkluzywnego rynku pracy: 1) zwiększenie potencjału gospodarczego i społecznego miasta, 2) wspieranie rozwoju ekonomii społecznej i rozszerzenie współpracy z NGO. Zagrożenia niezależne od Miast dla realizacji celów inkluzywnego rynku pracy: 1)

ustawodawstwo i inicjowane przez państwo zmiany systemowe (np. 500+, reforma edukacji), 2) bariery mentalne (np. bezdomny pomimo oferowanej pracy wraca do bezdomności), 3) deficyty rynku inkluzywnego w odniesieniu do cudzoziemców (brak szkoleń dot. zatrudniania cudzoziemców, brak praktyk dla cudzoziemców).

6.3. Wnioski i rekomendacje kluczowych inicjatyw

W oparciu o wyniki diagnozy i przeprowadzonych warsztatów rodzą się następujące wnioski:

- dobre szanse na zatrudnienie mają absolwenci zasadniczych szkół zawodowych a jednocześnie istnieje słabe zainteresowanie i niska popularność szkolnictwa zawodowego wśród młodzieży,
- istnieją trudności w realizacji programów doradztwa zawodowego w szkołach, przy czym dotyczy to zarówno trudności koordynacji doradztwa z programem zajęć szkolnych jak i braku wyraźnej współpracy z nauczycielami,
- istnieje potrzeba takiego sterowania wykształceniem absolwentów szkół ponadgimnazjalnych, aby w jego efekcie pojawił się kapitał ludzki, który z jednej strony będzie mógł być wykorzystany dla rozwoju Miasta, a z drugiej strony stanowić będzie o wysokich możliwościach znalezienia zatrudnienia na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy,
- na przestrzeni ostatnich 7 lat wyraźnie kurczy się rynek pracy dla osób 60 i więcej lat,
- trudności osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy wynikają, jak się wydaje, również z faktu posiadania niskich kwalifikacji zawodowych,
- istnieje potrzeba kontynuowania aktywizacji zawodowej osób z zaburzeniami psychicznymi,
- istnieje niedostateczna oferta w zakresie nauki języka polskiego dla cudzoziemców zatrudnionych w Poznaniu.

W świetle wyników diagnozy i wynikających z niej wniosków wydaje się uzasadnionym zaproponowanie następujących kluczowych inicjatyw:

- zwiększenie efektywności szkolnictwa zawodowego oraz kształcenia ustawicznego,
- kształtowanie i rozwój włączającego (inkluzywnego) rynku pracy,
- rozwój usług aktywizujących osoby powyżej 60 r.ż.

III. Prognoza zmian objętych Strategią

Działania realizowane z w ramach Strategii są związane ściśle z realizowaną polityką społeczna na rzecz mieszkańców Poznania. Szczególnie uwzględniają one osoby znajdujące się w sytuacji kryzysowej jak i zagrożone ogólnie pojętym wykluczeniem społecznym. W tym wypadku niezwykle istotna jest analiza danych statystyczny opracowywanych przez m.in. takie jednostki jak Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Poznaniu, czy Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu. Systematycznie zbierane informacje pozwalają na zaobserwowanie zmian ilościowych oraz pewnych tendencji w strukturze wsparcia osób zagrożonych wykluczaniem społecznym oraz sytuacji na lokalnym rynku pracy.

Tabela 15: POWODY PRZYZNANIA POMOCY w latach 2014-2017

POWÓD TRUDNEJ SYTUACJI ŻYCIOWEJ	2014		2015		2016		2017	
	LICZBA RODZIN	LICZBA OSÓB W RODZINACH	LICZBA RODZIN	LICZBA OSÓB W RODZINACH	LICZBA RODZIN	LICZBA OSÓB W RODZINACH	LICZBA RODZIN	LICZBA OSÓB W RODZINACH
UBÓSTWO	6014	11391	5656	10692	5394	9540	5103	8530
BEZDOMNOŚĆ	1037	1271	1054	1245	1147	1324	1238	1376
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	762	3202	798	3348	714	2963	590	2455
W TYM: WIELODZIETNOŚĆ	270	1525	276	1559	260	1459	215	1219
BEZROBOCIE	4203	8986	3535	7658	2940	5983	2197	4274
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	4084	6403	3926	6058	3980	5894	4040	5764
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	7644	12008	7752	12089	7776	11497	7881	11333
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	2122	6389	2073	6318	1899	5497	1748	4904
W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	1822	5078	1653	4737	1439	3966	1254	3404
RODZINY WIELODZIETNE	292	1637	283	1542	239	1300	192	1036
PRZEMOC W RODZINIE	317	811	225	578	362	957	1439	4106
ALKOHOLIZM	605	937	546	833	503	701	478	645
NARKOMANIA	60	79	61	75	47	56	47	61
TRUDNOŚCI W PRZYSTOSOWANIU DO ŻYCIA PO ZWOLNIENIU Z ZAKŁADU KARNEGO	308	554	281	471	260	412	270	406
TRUDNOŚCI W INTEGRACJI OSÓB, KTÓRE OTRZYMAŁY STATUS UCHODŹCY LUB OCHRONĘ UZUPEŁNIAJĄCĄ	3	4	5	6	6	7	3	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania MPiPS 03

Analizując zamieszczoną powyżej tabelę można przyjąć, że – niezależnie od zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych, jak malejące bezrobocie – utrzymuje się stała grupa beneficjentów systemu wsparcia, wymagająca stałej interwencji socjalnej. Rozwój gospodarczy miasta oraz wskaźniki ilustrujące podnoszenie się

jakości życia w mieście, nie zawsze są zbieżne z tempem ponownej inkluzji osób wykluczonych.

Dalszy rozwój wzrostu zatrudnienia może spowodować odwrócenie proporcji czyli mniejszym problemem będzie deficyt pracy, a więcej trudności przysporzy zagospodarowanie miejsc zatrudnienia, zarówno tych nowotworzonych, jak i wymagających uzupełnienia w związku ze starzeniem się siły roboczej. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Poznaniu jest jedną z najniższych w Polsce, co obrazuje poniższa tabela.

Tabela 16: Stopa bezrobocia rejestrowanego

2014		2015		2016		2017	
m.Poznań	Polska	m.Poznań	Polska	m.Poznań	Polska	m.Poznań	Polska
[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]	[%]
3,1	27,2	2,4	24,7	1,9	23,2	1,4	21,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Rynek pracy[167] w Poznaniu i powiecie poznańskim od lat wyróżnia się niską stopą bezrobocia. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec grudnia 2017 roku wskaźnik ten osiągnął poziom: w Poznaniu 1,4% i w powiecie poznańskim 1,8%. Zarówno miasto Poznań, jak i powiat poznański w każdym miesiącu 2017 roku notowały najniższy poziom stopy bezrobocia w Polsce.

Przyjmując założenia opracowanej dla Polski przez Główny Urząd Statystyczny prognozy demograficznej[168], obejmującej okres do 2050 r., w przyjętej perspektywie wystąpi znaczne zmniejszenie liczby dzieci (w wieku 0-14 lat) i osób dorosłych (w wieku 15-59), natomiast zwiększy się liczba i udział osób w wieku co najmniej 60 lat. Do końca horyzontu prognozy spodziewany jest przyrost odsetka ludności w wieku 60 lat i więcej o prawie 19 p.proc. (w miastach o 19,3 p.proc. oraz o 18,7 na wsi). W rezultacie udział osób starszych w populacji mieszkańców Polski zwiększy się z 21,5% w 2013 r. (8,3 mln) do 40,4% (13,7 mln) w ostatnim roku prognozy. Do 2025 będziemy obserwować niewielki spadek odsetka najstarszej grupy wieku, tj. 80 lat i więcej (z 17,9% w 2013 do 16,1%). Potem jednak, do około roku 2040, będzie następował szybki i wyraźny wzrost udziału tej subpopulacji, związany z wchodzeniem w wiek późnej starości bardzo licznych roczników urodzonych pomiędzy końcem drugiej wojny światowej, a początkiem lat sześćdziesiątych.

Reasumując informacje zawarte w powyższych danych możemy przyjąć w perspektywie czasowej przyjmowanej Strategii, że:

- mieszkańcy miasta będą się starzeć, co ma swoje konsekwencje również w strukturze wiekowej poszczególnych osiedli Poznania,
- poziom ubóstwa i innych dysfunkcji zaburzających prawidłowe funkcjonowanie rodzin będzie się utrzymywał na stałym poziomie,
- dużą grupę osób wymagających wsparcia będą stanowiły osoby z niepełnosprawnościami,
- znaczącym problemem będzie zjawisko związane z przemocą w tym z przemocą w rodzinie,

[167] http://poznan.praca.gov.pl/statystyka-rynku-pracy

[168] http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/ludnosc-w-wieku-60-struktura-demograficzna-i-zdrowie,24,1.html

- poza uzależnieniem od alkoholu i narkotyków pojawiać się będą nowy formy uzależnień,
- w kontekście rozwoju rynku pracy kluczowym będzie kwestia wydłużenia aktywności zawodowej.

IV. Cele operacyjne i zadania Strategii

Ogólne założenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

1. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi integralną część Strategii Rozwoju Miasta Poznania 2020+.

2. W realizacji przyjętych celów Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych koncentruje się na człowieku i kieruje się następującymi zasadami: sprawiedliwości społecznej, subsydiarności, solidaryzmu, tolerancji i partycypacji.

3. Przyjęte w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych cele cieszą się szerokim konsensusem wśród biorących udział aktorów społecznych i w całej zbiorowości lokalnej. Są wyrazem aspiracji i dążeń mieszkańców Poznania.

4. Przyjęte w Strategii Rozwiązywania Problemy Społeczne cele stanowią istotną zmianę i poprawę jakości życia mieszkańców Poznania.

5. Wszyscy biorący udział w realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych są zobowiązani do wniesienia istotnego wkładu.

6. Realizacja celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest przedmiotem monitoringu i ewaluacji.

A. Priorytet: Kapitał społeczny i aktywność obywatelska

Ten priorytet jest zbieżny dla obu strategii: Strategii Rozwoju Miasta Poznania 2020+ i dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Jego waga dla obu strategii wynika z istniejącego silnego związku pomiędzy zaufaniem, wewnętrznym poczuciem kontroli, czyli z przekonaniem, że ma się wpływ na to, jak układa się życie, oraz z zadowoleniem z życia (Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+). Kapitał społeczny jest tutaj również widziany jako zasób społeczeństwa, zbiorowości lokalnej, niezbędny dla sprawnego funkcjonowania relacji społeczno-gospodarczych, jako kluczowy warunek przyśpieszonego rozwoju opartego na innowacyjności i współpracy. Stwarzanie korzystnych warunków dla partycypacji społecznej mieszkańców, w różnych formach: działań grup obywatelskich, organizacji pozarządowych, ruchów społecznych, zapewnienie udziału w procesach komunikacji pomiędzy może w efekcie prowadzić do podniesienia się poziomu kapitału społecznego, który pozwoli na zmniejszanie różnic społecznych i nierówności społecznych. W tym zakresie jest ten priorytet adresowany do szeroko zdefiniowanej zbiorowości osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczonych społecznie, którym może dać okazje lepszego artykułowania swoich potrzeb jak i poczucia bycia pełnoprawnym członkiem wspólnoty mieszkańców Miasta. Warto też podkreślić, że cele jakie stawia sobie ten priorytet są przedmiotem strategii o szerszym zasięgu:

- Strategii Rozwoju Kraju 2020 – Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela;
- Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (projekt do konsultacji społecznych) – Cel II Rozwój społecznie i terytorialnie równoważony, Obszar: Spójność społeczna, Cel III Skuteczne państwo i instytucje gospodarcze służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu;
- Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku. Wielkopolska 2020 – Cel strategiczny 8. Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa.
- Strategii Rozwoju Aglomeracji Poznańskiej Metropolia Poznań 2020, w szczególności z osią strategiczną 4. Usługi społeczne.

W Strategii zostały przyjęte następujące cele operacyjne:

- ZWIĘKSZENIE WSPÓŁUCZESTNICTWA MIESZKAŃCÓW W ŻYCIU MIASTA -PODNIESIENIE AKTYWNOŚCI OBYWATELSKIEJ
- USPRAWNIENIE SYSTEMU KOMUNIKACJI Z MIESZKAŃCAMI - ZWIĘKSZENIE PARTYCYPACJI OBYWATELI W ŻYCIU MIASTA DZIĘKI ZASTOSOWANIU NOWOCZESNYCH ROZWIĄZAŃ INFORMACYJNO—KOMUNIKACYJNYCH
- WZMOCNIENIE I WSPARCIE SEKTORA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH
- WSPIERANIE INICJATYW WSPÓLNOTOWYCH NA RZECZ INTEGRACJI CUDZOZIEMCÓW

Cel operacyjny 1: Zwiększenie współuczestnictwa mieszkańców w życiu Miasta – podniesienie aktywności obywatelskiej

KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA
1. Podniesienie poziomu współuczestnictwa społecznego w inicjatywach obywatelskich	Rozwój konsultacji społecznych
	Przeprowadzenie kampanii Informacyjno - edukacyjnych
3. Kreowanie oddolnych procesów innowacji społecznej w rozwiązywaniu problemów miasta.	Inicjowanie i rozwój Centrów Inicjatyw Lokalnych. Wspieranie liderów społeczności lokalnych
	Rozwój zaangażowania mieszkańców w kształtowanie Poznańskiego Budżetu Obywatelskiego
	Zwiększanie procentowego udziału środków w PBO w okresie 2018 -2025
4. Pobudzanie procesu integracji społeczności lokalnej. Tworzenie i utrzymanie miejsc spotkań dla społeczności lokalnych.	Inicjowanie powstawania miejsc spotkań np. w domów kultury, bibliotekach, klubach, szkołach, parafiach
	Realizacja przedsięwzięć integrujących

Wskaźniki:

- Liczba osób biorących udział w konsultacjach.
- Liczba utworzonych CIL.
- Liczba projektów zgłoszonych do PBO.
- Liczba głosujących w PBO.
- Liczba spotkań w lokalnych społecznościach.

Cel operacyjny 2: Usprawnienie systemu komunikacji z mieszkańcami - Zwiększenie partycypacji obywateli w życiu miasta dzięki zastosowaniu nowoczesnych rozwiązań informacyjno — komunikacyjnych

KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA
1.Zbudowanie skutecznego systemu dialogu społecznego i informacji miejskiej wykorzystującego media tradycyjne, nowoczesne technologie oraz media społecznościowe	Regularne umieszczanie transparentnych i łatwo dostępnych informacji nt. działań samorządu na miejskim portalu internetowym
	Motywowanie do wyrażania opinii przez użytkowników na temat czytelności informacji w wersji papierowej i elektronicznej
	Rozwój elektronicznych usług partycypacyjnych

Wskaźniki:

- Zwiększenie liczby użytkowników (unique users) Miejskiego Informatora Multimedialnego i Biuletynu Informacji Publicznej
- Zwiększenie osób korzystających z e-usług

Cel operacyjny 3: Wzmocnienie i wsparcie sektora organizacji pozarządowych

KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA
1. Rozwijanie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie tworzenia polityk publicznych i realizacji zadań publicznych – położenie nacisku na innowacyjne formy tworzenia polityk publicznych	Rozwój konsultacji z organizacjami pozarządowymi
	Aktywizowanie organizacji pozarządowych do udział w konsultacjach
2.Tworzenie warunków do społecznej aktywności organizacji pozarządowych	Rozwój zespołów o charakterze doradczym i inicjatywnym, w skład których wchodzą przedstawiciele NGO
3. Wspieranie i rozwój wolontariatu	Promowanie idei wolontariatu, inicjowanie kampanii społecznych, imprez, spotkań promujących wolontariat
4.Wzmocnienie pozycji organizacji pozarządowych oraz podmiotów ekonomii społecznej w obszarze świadczenia usług społecznych.	Zwiększanie widoczności i promocja podmiotów ekonomii społecznej

Wskaźniki:

- Liczba organizacji biorących udział w konsultacjach.
- Liczba zespołów problemowych, w których skład wchodzą przedstawiciele NGO
- Liczba przedsięwzięć promujących i integrujących NGO
- Ilość działań promujących wolontariat
- Liczba inicjatyw z udziałem podmiotów ekonomii społecznej
- Liczba działań promujących podmioty ekonomii społecznej i zakupy odpowiedzialne społecznie

Cel operacyjny 4: Wspieranie inicjatyw wspólnotowych na rzecz integracji cudzoziemców

KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA
1. Kształtowania polityki migracyjnej miasta Poznania Wykorzystywanie dorobku organizacji pozarządowych lokalnych i ogólnopolskich	Rozwój zaangażowania cudzoziemców działających w III sektorze
	Zwiększenie roli organizacji pozarządowych w zakresie integracji cudzoziemców.
	Aktualizacja kompleksowego, wydanego w kilku najpopularniejszych językach, informatora dla cudzoziemców na temat funkcjonowania w Poznaniu
	Zwiększenie liczby instytucji zaangażowanych w bezpłatnym udostępnianiu przestrzeni na rzecz integracji cudzoziemców

	Opracowanie polityki działań ukierunkowanej na wsparcie cudzoziemców
2. Wspieranie inicjatyw wspólnotowych na rzecz integracji cudzoziemców	Rozwój usług w ramach punktu informacyjnego dla cudzoziemców.
	Zainicjowanie powstania Rady ds. Cudzoziemców

Wskaźniki:

- Liczba organizacji pozarządowych działających na rzecz wspierania cudzoziemców.
- Aktualizacja opracowanego informator dla cudzoziemców

Wdrażanie:

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące
Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Koordynacji Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi	• Gabinet Prezydenta • Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Organizacji i Wspierania Inicjatyw Społecznych • Organizacje pozarządowe • Miejska Rada Seniorów • Poznańska Rada Działalności Pożytku Publicznego • Młodzieżowa Rada Miasta Poznania • Komisja Dialogu Obywatelskiego przy Wydziale Zdrowia i Spraw Społecznych

B. Priorytet: Wsparcie

Rodzina jest istotnym czynnikiem, jaki ma znaczący wpływ na jakość życia jednostki. Jest też ważnym czynnikiem w rozwoju kapitału ludzkiego jak i społecznego. Truizmem jest stwierdzenie, że rodzina jest instytucją społeczną spełniającą kluczowe funkcje dla społeczeństwa, na które składają się a) funkcja socjalizacyjno-wychowawcza, b) funkcja zabezpieczenia materialnych warunków egzystencji i rozwoju wszystkich członków rodziny, c) funkcje emocjonalne: zaspokajanie ważnych potrzeb niematerialnych, miłości, wsparcia psychicznego i społecznego, d) budowania własnej tożsamość itp. Jest przedmiotem szczególnego zainteresowania ze strony polityki, nauki i społeczeństwa. Zagrożenie poprawnego funkcjonowania rodziny rodzi szereg negatywnych skutków zarówno dla jednostek jak i dla społeczeństwa.
Do ważnych ustaw regulujących zagadnienia rodziny należą.

- Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci,
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych,
- Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3,
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych
- Kodeks rodzinny i opiekuńczy z dnia 25 lutego 1964 r.

W przypadku uregulować unijnych warto wymienić: „Europa 2020 – strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu”.

Celem działań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest również zapewnienie szerokiego wsparcia takim kategoriom społecznym jak: seniorzy, osoby z niepełnosprawnością, osoby z zaburzeniami psychicznymi, osoby ubogie (bezdomni).

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie się koncentrowała na następujących celach operacyjnych i związanymi w ich realizacji zadaniami:

- ZAPEWNIENIE DZIECIOM I RODZINOM WARUNKÓW ROZWOJU ORAZ POMOCY W SYTUACJACH TRUDNYCH POPRZEZ DOSKONALENIE SYSTEMU WSPIERANIA RODZINY ORAZ OSIĄGNIĘCIE STANDARDÓW SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ
- MIASTO PRZYJAZNE RODZINOM, POPRAWA STABILIZACJI I SOCJALNEGO BEZPIECZEŃSTWA RODZIN MIESZKAJĄCYCH W POZNANIU POPRZEZ REALIZACJĘ POLITYKI PRORODZINNEJ DLA MIASTA POZNANIA
- MIASTO PRZYJAZNE OSOBOM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI ORAZ STWORZENIA WARUNKÓW INTEGRACJI I AKTYWNEGO UDZIAŁU NIEPEŁNOSPRAWNYCH MIESZKAŃCÓW MIASTA W ŻYCIU SPOŁECZNYM POPRZEZ REALIZACJE KIERUNKÓW DZIAŁAŃ I ZADAŃ MIASTA POZNANIA NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
- ZAPEWNIENIE WSPARCIA OSOBOM UBOGIM
- MIASTO PRZYJAZNE SENIOROM, KREOWANIE I DOSTOSOWYWANIE USŁUG POPRZEZ REALIZACJĘ POLITYKI SENIORALNEJ MIASTA POZNANIA

Cel operacyjny 1: Zapewnienie dzieciom i rodzinom warunków rozwoju oraz pomocy w sytuacjach trudnych poprzez doskonalenie systemu wspierania rodziny oraz osiągniecie standardów systemu pieczy zastępczej

KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA
1.Rozwój badań dot. wsparcia rodziny orz doskonalenia systemu pieczy zastępczej	Diagnoza potrzeb w zakresie wsparcia rodziny i wsparcia w ramach systemu pieczy zastępczej.
	Współpraca interdyscyplinarna, w tym z uczelniami wyższymi
	Prowadzenie systematycznych badań w zakresie identyfikacji problemów i zasobów systemu pieczy zastępczej.
2. Wzmocnienie potencjału rodziny	Upowszechnienie wśród mieszkańców Poznania wiedzy na temat systemu wspierania rodziny.
	Rozwój wsparcia specjalistycznego: psychologicznego, pedagogicznego i prawnego.
	Zwiększenie dostępności placówek wsparcia dziennego w różnych formach adekwatnych do potrzeb.
	Zbudowanie systemu wsparcia wolontaryjnego.
	Realizowanie programów służących wszechstronnemu rozwojowi dzieci i młodzieży oraz godzeniu przez dorosłych życia rodzinnego i zawodowego.
3. Zapewnienie usług, pomocy oraz świadczeń dla rodziny	Wzmocnienie rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- rodziny, Rozwinięcie poradnictwa w celu uzyskania samodzielności życiowej. Rozwój mediacji rodzinnych.
	Zapewnienie rodzinom pomocy w formie mieszkaniowej. Rozwój mieszkalnictwa socjalnego ze wsparciem treningowym przyznana rodzinom z dziećmi.
	Ułatwianie/umożliwianie rodzinom ze zdiagnozowanymi problemami uzyskania pomocy w zapewnieniu stabilizacji życiowej.
	Rozwój asystentury rodzinnej.
	Rozwój poradnictwa specjalistycznego, terapii rodzinnej i zajęć rozwojowych.
4. Wysoka jakość pracy osób wspierających poznańskie rodziny	Inicjowanie szkoleń specjalistycznych oraz zwiększenie liczby osób objętych szkoleniami specjalistycznymi.

	Wdrażanie standardów pracy oraz doskonalenie standardów poprzez: - zapewnienie superwizji dla osób pracujących z rodzinami - zapewnienie szkoleń specjalistycznych - doskonalenie standardów pracy z rodziną.
5. Zapewnienie pieczy zastępczej każdemu dziecku w sytuacji kryzysowej.	Upowszechnienie wśród mieszkańców Poznania wiedzy na temat systemu wspierania rodziny.
	Rozwój wolontariatu.
	Utrzymanie miejskiego systemu informacji o miejscach we wszystkich formach pieczy zastępczej.
	Wspieranie i rozwój rodzinnej pieczy zastępczej oraz rozwój placówek opiekuńczo-wychowawczych spełniających standard.
	Zwiększenie dostępności rodzin zastępczych do wsparcia psychologicznego, pedagogicznego i prawnego oraz specjalistycznego.
	Zapewnienie wsparcia dziecku przebywającemu w systemie pieczy zastępczej oraz wsparcie wychowanków pieczy zastępczej w procesie usamodzielnienia.

Wskaźnik:

- Liczba przeprowadzonych badań w zakresie rozwoju wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej
- Liczba projektów w zakresie rozwoju wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej
- Liczba przeprowadzonych kampanii związanych z rodzicielstwem zastępczym
- Wskaźnik zabezpieczenia miejsc w pieczy zastępczej
- Wskaźnik skuteczności zastosowania planu pracy z rodziną objętą wsparciem asystenta rodziny
- Wskaźnik dostępności zawodowych form pieczy zastępczej
- Wskaźnik wsparcia udzielanego przez koordynatora rodzinnej pieczy zastepczej
- Liczba szkoleń i superwizji, dla osób wspierających rodziny
- Liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodzinnych i instytucjonalnych form pieczy zastępczej
- Liczba wolontariuszy działających na rzecz wsparcia rodziny oraz dzieci w pieczy zastępczej
- Wskaźnik skuteczności współpracy z pełnoletnimi wychowankami pieczy zastępczej

Cel operacyjny 2: Miasto przyjazne rodzinom, poprawa stabilizacji i socjalnego bezpieczeństwa rodzin mieszkających w Poznaniu poprzez realizację Polityki prorodzinnej dla Miasta Poznania

KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA
1. Zapewnienie spójności systemów pomocowych (zdrowotnych, edukacyjnych, kulturalnych, socjalnych).	Inicjowanie wspólnych działań na rzecz poszczególnych grup społecznych.
	Rozwój konsultacji między poszczególnymi sektorami i jednostkami oraz z mieszkańcami dot. projektów adresowanych do rodziny i seniorów.
	Przeprowadzenie oceny zakresu realizacji zasady projektowania uniwersalnego przy realizacji konkretnych rozwiązań infrastrukturalnych
2. Wspieranie rodzin w rozwoju kompetencji i pełnienia ról rodzicielskich.	Zwiększenie liczby miejsc w formach opieki nad dziećmi do lat 3.
	Wdrożenie standardów opieki - poprawa jakości usług oferowanych przez placówki publiczne i niepubliczne.
	Zwiększenie liczby miejsc w specjalistycznych przedszkolach i szkołach.
	Zwiększenie liczby partnerów projektu Karty Dużej Rodziny.
	Rozwój zajęć warsztatowych, (korepetycji, nieodpłatnych zajęć pozalekcyjnych) dla dzieci i młodzieży oraz osób starszych i całych rodzin.
	Rozwój usług zapewniających opiekę dzieciom i młodzieży podczas ferii i wakacji.
3. Prowadzenie kampanii poświęconych tematowi bezpieczeństwa oraz zapobieganie nowym ryzykom w szczególności w przypadku dzieci i młodzieży oraz seniorów.	Prowadzenie kampanii, spotkań, konferencji informujących o nowych ryzykach.
	Rozwój profilaktyki poświęconej kwestii tzw. współczesnych zagrożeń (internet, parabanki).
4. Rozwój miejsca przyjaznego rodzinie, w którym będzie ona mogła szybko i efektywnie uzyskać niezbędne informacje	Rozwój oferty informacyjnej dla rodzin.
	Promowanie działań organizowanych na terenie miasta adresowanych do rodzin. Rozszerzenie kanałów informacyjnych.
5. Realizacja programów z zakresu profilaktyki zdrowotnej skierowanych do całych rodzin lub poszczególnych członków rodziny.	Rozwój inicjatyw i programów z zakresu profilaktyki prozdrowotnej skierowanych do rodzin lub poszczególnych członków.
6. Realizacja programów prozdrowotnych wspierających rodzinę w zakresie realizacji funkcji prokreacyjnej	Rozwój programów prozdrowotnych wspierających rodzinę w zakresie realizacji funkcji prokreacyjnej.

7. Wdrażanie instrumentów stanowiących wsparcie finansowe dla rodzin.	Rozwój instrumentów finansowych wspierających rodziny.
8. Realizacja przedsięwzięć polegających na organizowaniu wydarzeń dla rodziny.	Zwiększenie liczby przedsięwzięć i wydarzeń promujących życie rodzinne.
9. Rozwój oferty zapewniającej rodzinom możliwość wspólnego wypoczynkowi oraz aktywnemu spędzaniu czasu.	Zwiększenie liczby ofert dla rodzin sprzyjających wypoczynkowi i aktywnego spędzania czasu.
10. Rozwój działań sprzyjających integracji międzypokoleniowej.	Zaprojektowanie i realizacja przedsięwzięć sprzyjających integracji międzypokoleniowej.

Wskaźniki:

- Liczba miejsc w placówkach opieki nad dziećmi do lat 3
- Liczba wdrożonych standardów opieki nad dziećmi do lat 3
- Liczba partnerów Karty Rodziny Dużej
  Liczba przeprowadzonych warsztatów/szkoleń/zajęć wspierających dzieci, młodzież, rodziców
- Liczba udzielonych informacji/porad
- Liczba odbiorców newslettera Centrum Inicjatyw Rodzinnych
- Liczba wydarzeń dla rodziny
- Liczba ofert dla rodziny
- Liczba przedsięwzięć skierowanych do rodzin

Cel operacyjny 3: Miasto przyjazne osobom z niepełnosprawnościami oraz stworzenia warunków integracji i aktywnego udziału niepełnosprawnych mieszkańców miasta w życiu społecznym poprzez realizacje Kierunków działań i zadań Miasta Poznania na rzecz osób niepełnosprawnych

KIERUNKI DZIAŁAŃ	**ZADANIA**
1. Rozwój i wzmocnienie potencjałów rozwojowych osób niepełnosprawnych umożliwiających samodzielne pełnienie ról społecznych.	Tworzenie możliwości uczestnictwa w terapii zajęciowej, prowadzenie ośrodków wsparcia i rehabilitacji.
	Rozwój wsparcia w formie opieki wytchnieniowej / wyręczającej
	Realizacja usług asystenckich
	Rozwijanie różnorodnych form mieszkalnictwa treningowego, chronionego, wspomaganego
	Wspieranie działań służących poprawie stanu fizycznego i psychicznego
2. Niwelowanie i likwidacji barier na drodze do integracji społecznej z uwzględnieniem potrzeb	Zapobieganie powstawaniu barier architektonicznych na etapie projektowania.
	Promocja projektowania uniwersalnego.

wynikających z różnych rodzajów niepełnosprawności.	Przeprowadzenie audytów pod kątem dostępności jednostek w przestrzeni miejskiej.
	Zwiększenie liczby dostosowanych do potrzeb niepełnosprawnych lokali mieszkalnych.
	Niwelowanie barier w budynkach urzędu i podległych jednostkach organizacyjnych.
	Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu osób z niepełnosprawnościami. Rozwijanie dostępnego systemu informacji.
	Rozwój dostępnego transportu publicznego.
3. Pobudzanie i wspieranie różnorodnych form partycypacji i aktywności społecznej osób z niepełnosprawnościami.	Zagwarantowanie warunków do udziału osób z niepełnosprawnościami w wydarzeniach społecznych, politycznych oraz kulturalno – sportowych.
	Poprawa dostępności wydarzeń i imprez z udziałem osób z niepełnosprawnościami
	Edukacja społeczna i obywatelska oraz wsparcie osób z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunów i rodzin.
	Wspieranie i promowanie twórczości artystycznej oraz zaangażowania osób niepełnosprawnych w sport, kulturę i rekreację.
4. Przeciwdziałanie dyskryminacji osób niepełnosprawnych oraz kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji.	Rozwój działań podnoszących poziom wiedzy na temat problematyki niepełnosprawności oraz zjawiska dyskryminacji osób z niepełnosprawnościami.
	Rozwój działań informacyjnych dla opiekunów w obszarze uprawnień i ulg.

Wskaźniki:

- Liczba osób korzystających ze wsparcia w warsztatach terapii zajęciowej, środowiskowych domach samopomocy oraz ośrodkach wsparcia,
- Liczba osób korzystających z mieszkań treningowych, chronionych, wspomaganych
- Liczba jednostek w których poprawiono dostępność
- Liczba dostępnego taboru publicznego
- Liczba osób korzystających z usług asystenckich

Cel operacyjny 4: Zapewnienie wsparcia osobom ubogim

KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA
1. Aktywizowanie sieci wsparcia społecznego szczególnie w kręgach sąsiedzkich dla osób zagrożonych ubóstwem	Inicjowanie happeningów, kampanii, festynów w środowiskach osób zagrożonych ubóstwem.
2.Intensyfikacja działań informacyjnych na temat możliwych form wsparcia, dedykowana szczególnie tym kategoriom osób, które często nie mają wiedzy o przysługujących im uprawnieniach i możliwościach pomocy.	Przeprowadzenie kampanii społecznych, spotkań informacyjnych, konferencji itp.
3. Wdrożenie Poznańskiego Międzysektorowego Programu Rozwiązywania Problemu Bezdomności.	Minimalizacja zjawiska bezdomności na terenie miasta Poznania.
	Rozwój usług wspierających osoby potrzebujące adekwatnych do pojawiających się potrzeb.
	Standaryzacja placówek i zakresu usług w nich oferowanych.
	Zmniejszenie liczby osób bezdomnych pozostających bez miejsca zamieszkania/pobytu .

Wskaźniki:

- Ilość zrealizowanych przedsięwzięć.
- Liczba osób korzystających ze wsparcia.
- Przyjęcie Poznańskiego Międzysektorowego Programu Rozwiązywania Problemu Bezdomności.
- Liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia w ramach pomocy społecznej
- Wskaźnik skuteczności udzielania schronienia osobom bezomnym
- Wskaźnik sprawności zapewnienia świadczeń rzeczowych (leki w naturze, posiłek) osobom bezdomnym
- Wskaźnik sprawności zapewnienia świadczeń pieniężnych
- Liczba miejsc w mieszkaniach chronionych

Cel operacyjny 5: Miasto przyjazne seniorom, kreowanie i dostosowywanie usług poprzez realizację Polityki Senioralnej miasta Poznania

KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA
1. Promowanie zasad projektowanie uniwersalnego -zwiększanie dostępności przestrzeni publicznej i budynków.	Zwiększenie liczby budynków użyteczności publicznej z ułatwieniami dla seniorów.
	Rozwój transportu przyjaznego starzeniu się Zwiększenie liczby środków transportu publicznego dostosowanych do potrzeb osób starszych.

	Rozwój mieszkalnictwa przyjaznego starzeniu się Zwiększenie liczby mieszkań dostosowanych dla seniorów.
2. Tworzenie warunków do wzrostu partycypacji społecznej osób starszych.	Promowanie inicjatyw związanych z uczestnictwem seniorów w życiu społecznym.
	Zwiększenie liczby partnerów projektu „Karta Seniora – Poznańska Złota Karta”
3. Kształtowanie w społeczeństwie szacunku wobec osób starszych i tworzenie warunków do inkluzji społecznej.	Organizowanie kampanii społecznych, konferencji, spotkań, warsztatów dot. kształtowania pozytywnych postaw wobec osób starszych.
4. Tworzenie warunków do aktywizacji najstarszych mieszkańców miasta oraz możliwości zatrudnienia i utrzymania pracy.	Promowanie inicjatyw związanych z możliwością zatrudnienia i utrzymania pracy przez osoby starsze.
	Aktywizowanie lokalnych liderów seniorów.
	Organizowanie szkoleń dla seniorów z zakresu obsługi komputera, korzystania z internetu i bankowości elektronicznej.
	Organizowanie szkoleń, spotkań w zakresie bezpieczeństwa osób starszych w życiu osobistym oraz zdrowego stylu życia.
	Wzmocnienie działań ukierunkowanych na tworzenie wolontariatu 60+
5. Pobudzanie i wspieranie różnorodnych form komunikacji i informacji.	Rozwój działań związanych z przekazywaniem informacji skierowanych do osób starszych z uwzględnieniem różnorodności metod i form przekazu adekwatnych do możliwości.
6. Rozwój, podnoszenie jakości i dostępności usług społecznych oraz ochrony zdrowia.	Rozwój usług społecznych oraz ochrony zdrowia skierowanych do seniorów.

Wskaźniki:

- Liczba zrealizowanych przedsięwzięć związanych z likwidacją barier w zakresie mieszkalnictwa, transportu
- Liczba zrealizowanych przedsięwzięć związanych z usługami w zakresie korzystania z turystki rekreacji, kultury, sportu
- Liczba wolontariuszy
- Liczba partnerów projektu „Karta Seniora – Poznańska Złota Karta”
- Liczba spotkań, warsztatów, konferencji dot. pozytywnych postaw wobec osób starszych
- Liczba osób korzystających z usług społecznych w miejscu zamieszkania
- Liczba osób korzystających z dziennego wsparcia

- Liczba osób, którym w danym roku zapewniono pobyt w domu pomocy społecznej
- Liczba klubów seniora działających w Poznaniu

Wdrażanie:

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące
Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Wsparcia Społecznego	• Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Organizacji i Wspierania Inicjatyw Społecznych • Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Wsparcia Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej • Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Polityki Rodzinnej • Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Integracji Osób Niepełnosprawnych • Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – stanowisko ds. polityki senioralnej i integracji międzypokoleniowej • Organizacje pozarządowe • Miejska Rada Seniorów • Poznańska Rada Działalności Pożytku Publicznego • Młodzieżowa Rada Miasta Poznania • Rada Rodziny Dużej • Komisja Dialogu Obywatelskiego przy Wydziale Zdrowia i Spraw Społecznych • Komisja Dialogu Obywatelskiego przy Pełnomocniku ds. Osób Niepełnosprawnych • Poznańskie Centrum Świadczeń • Centrum Inicjatyw Senioralnych • Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie

C. Priorytet: Bezpieczeństwo

Bezpieczeństwo fizyczne, psychiczne czy materialne jest jednym z istotnych elementów jakości życia jednostki czy zbiorowości lokalnej. Zjawisko przemocy fizycznej, psychicznej, seksualnej czy ekonomicznej zagraża w pierwszym rzędzie fizycznej, psychicznej czy społecznej integralności jednostki i godzi w dobro wspólnoty. Jednym z miejsc, gdzie może występować zagrożenie bezpieczeństwa jednostek jest niestety rodzina. Zjawisko przemocy w rodzinie (między małżonkami, rodzicami i dziećmi) oraz przemoc wobec osób starszych jest jednym z bardzo poważnych problemów społecznych. Dlatego też przeciwdziałanie przemocy jest przedmiotem regulacji prawnych jak i należy do zadań instytucji pomocy społecznej.

Zgodnie z Ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z 29 lipca 2005 roku (art. 2, pkt 2) jako przemoc należy „rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste osób (…) wymienionych w pkt., w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą".

Do ważnych aktów prawnych w zakresie przemocy w rodzinie należą:

- Konstytucja RP.
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny.
- Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.
- Ustawa z dnia 26 października1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich.
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny.
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.
- Zarządzenie 162 KGP z dnia 18.02.2008 r. w sprawie metod i form wykonywanie przez Policję zadań w związku z przemocą w rodzinie w ramach procedury „Niebieskiej Karty".
- Zarządzenie 1619/10 KGP z dnia 03.11.2010 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów w zakresie przeciwdziałania demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz działań podejmowanych na rzecz małoletnich.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie w dużej mierze kierować się celami, zadaniami i działaniami jakie zostały przyjęte w Miejskim Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na terenie Poznania w latach 2011-2020. Głównym celem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest – jak w przypadku Programu – „*przeciwdziałanie przemocy w rodzinie oraz podniesienie skuteczności działań na rzecz osób doświadczających przemocy oraz stosujących przemoc domową*" (s.49). Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi dużym zakresie kontynuacją tego programu na dalsze lata i będą realizowane dwa szeroko rozumiane cele operacyjne:

- BEZPOŚREDNIE ZAPOBIEGANIE PRZEMOCY
- POŚREDNIE ZAPOBIEGANIE PRZEMOCY: WSPIERANIE INICJATYW WSPÓLNOTOWYCH NA RZECZ PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY

Cel operacyjny 1: Bezpośrednie zapobieganie przemocy

KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA
1.Realizacja działań pomocowych o charakterze usług społecznych w formie socjoterapii, psychoterapii, itp.	Wspieranie rodziny w jej funkcjach opiekuńczo-wychowawczych, promowanie wzorów dobrego rodzicielstwa wolnego od przemocy, krzywdzenia i zaniedbywania w tym prowadzenia: warsztatów umiejętności wychowawczych i konsultacji dla rodziców.
2. Zapewnienie dostępności i kompleksowej pomocy rodzinom i osobom doświadczającym przemocy i większej efektywności ochrony ofiar przemocy w rodzinie	Systematyczne i kompleksowe diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie
	Stworzenie specjalistycznej interwencyjnej placówki dla młodzieży doznającej przemocy ze względu na orientację seksualną, religię itp.
	Rozwój działań interwencyjnych dla osób doświadczających przemocy.
	Wdrażanie standardów i procedur postępowania wobec osób doznających przemocy.
	Budowanie świadomości dotyczącej zjawiska przemocy oraz wiedzy o możliwości wsparcia.
3. Zwiększenie dostępności i skuteczności działań interwencyjnych i oddziaływań korekcyjnych wobec sprawców przemocy domowej.	Rozwój oferty pomocy dla osób stosujących przemoc.
	Zwiększenie dostępności i prowadzenie oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych wobec osób stosujących przemoc, w tym także przebywających w zakładach penitencjarnych.

Wskaźniki:

- Liczba osób objętych wsparciem
- Liczba ośrodków wsparcia.
- Liczba podjętych inicjatyw, szkoleń, konsultacji.
- Wskaźnik skuteczności zastosowania indywidualnego planu pomocy z osobą dotkniętą przemocą w rodzinie

Cel operacyjny 2: Pośrednie zapobieganie przemocy: Wspieranie inicjatyw wspólnotowych na rzecz przeciwdziałania przemocy

KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA
1.Realizacja programów profilaktycznych, edukacyjnych na rzecz przeciwdziałania przemocy, szczególnie tych, w które zaangażowane jest otoczenie społeczne	Zwiększenie dostępności i efektywności działań profilaktycznych (także w ramach programów/projektów) realizowanych przez podmioty w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
2.Podnoszenie świadomości mieszkańców na temat poszanowania praw człowieka oraz w zakresie identyfikowania przejawów przemocy i sposobów interwencji wobec niej	Rozpowszechnianie informacji o dostępnych formach pomocy: psychologicznej, pedagogicznej, prawnej, medycznej i socjalnej np. poprzez wydanie informatora o instytucjach i organizacjach pomocowych
3.Działania na rzecz pokojowego współistnienia i poszanowania wzajemnego	Realizacja programów z obszaru edukacji antydyskryminacyjnej i wielokulturowej.
	Przeprowadzenie kampanii na rzecz przeciwdziałania cyberprzemocy.
	Organizowanie liczby szkoleń dla służb i instytucji w zakresie przemocy i przestępstw motywowanych nienawiścią.
4. Zwiększenie kompetencji pracowników służb realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	Organizowanie seminariów, konferencji, specjalistycznych szkoleń dla grup zawodowych realizujących zadania tworzonego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Wskaźniki:

- Liczba zrealizowanych programów profilaktycznych, edukacyjnych. Liczba beneficjentów wsparcia.
- Liczba przeprowadzonych kampanii, spotkań, szkoleń, konferencji.
- Liczba niebieskich kart
- Liczba miejsc schronienia dla osób doświadczających przemocy

Wdrażanie:

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące
Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Wsparcia Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej	• Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Polityki Rodzinnej • Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Integracji Osób Niepełnosprawnych • Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Przeciwdziałania Uzależnień • Organizacje pozarządowe • Miejskie Centrum Interwencji Kryzysowej • Poznańska Rada Działalności Pożytku Publicznego • Młodzieżowa Rada Miasta Poznania • Komisja Dialogu Obywatelskiego przy Wydziale Zdrowia i Spraw Społecznych

D. Priorytet: Mieszkalnictwo

Jednym z zasadniczych warunków dla zapewnienia mieszkańcom dobrej jakości życia jest mieszkanie, wchodzące w zasoby materialne jednostek czy rodziny, ale mieszkanie jest też wyznacznikiem miejsca w strukturze społecznej, decyduje o lepszej czy gorszej integracji społecznej. W przypadku Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych szczególną uwagę należy zwrócić na możliwość zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych osób o niskich zarobkach, żyjących poniżej minimum socjalnego, czy też społecznie wykluczonych: bezdomnych czy opuszczających więzienia po odbyciu kary.

Niezwykle ważnym dokumentem dla tej kwestii jest Polityka mieszkaniowa Miasta Poznania na lata 2017 – 2027, opracowana przez Centrum Polityk Publicznych, Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu przy współudziale pracowników Biura Spraw Lokalowych Urzędu Miasta Poznania. W oparciu o wypracowane cele w Polityce Miasta Poznania na lata 2017 – 2027 został przyjęty główny cel operacyjny:

Cel operacyjny 1: Poprawa sytuacji mieszkaniowej mieszkańców Poznania

KIERUNKI DZIAŁAŃ	**ZADANIA**
1.Poprawa dostępności lokali mieszkalnych i socjalnych dla osób o niższych dochodach	Zwiększenie liczby nowych mieszkań przez ZKZL sp. z o.o.
	Zwiększenie liczby remontowanych i zagospodarowywanych pustostanów
	Zwiększenie liczby pozyskanych nowych mieszkań z zasobu komunalnego z przeznaczeniem na cele socjalne.
	Rozwój programu Miejskie Biuro Najmu
	Zwiększenie liczby pozyskanych mieszkań w zasobie komunalnym, zajmowanych przez osoby posiadające zdolność do samodzielnego zaspokajania potrzeb mieszkaniowych
	Rozwój finansowania mini-grantów dla seniorów
	Zwiększenie liczby mieszkań chronionych, wspieranych, bezterminowych
2. Poprawa jakości zamieszkania w lokalach komunalnych	Zwiększenie liczby mieszkań poddanych remontowi
	Zwiększenie liczby osób bezdomnych otrzymujących lokale z zasobów komunalnych
3. Precyzyjna identyfikacja i wsparcie osób borykających się z trudnościami mieszkaniowymi	Wsparcie osób w przypadków zadłużenia czynszowego lokatorów zasobu komunalnego
	Organizacja zamiany mieszkań, w obrębie zasobu komunalnego
	Wsparcie cudzoziemców z problemami mieszkaniowymi

4. Walka z ubóstwem energetycznym	Zidentyfikowanie liczby rodzin żyjących w ubóstwie energetycznym
	Zwiększenie liczby wymiany pieców na nowoczesne, podłączenie do cieplika lub gazu, doradztwo, dopłaty do paliwa
	Podejmowanie działań w sprawie powołania pełnomocnika prezydenta ds. ubóstwa energetycznego

Wskaźniki

- Liczba mieszkań socjalnych
- Liczba mieszkań komunalnych

Wdrażanie:

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące
Biuro Spraw Lokalowych	• Wydział Gospodarki Komunalnej • Wydział Edukacji • Zarząd Komunalnych Zasobów Lokalowych • Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Integracji Osób Niepełnosprawnych • Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Przeciwdziałania Uzależnień • Organizacje pozarządowe • Miejskie Centrum Interwencji Kryzysowej • Poznańskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego • Poznańska Rada Działalności Pożytku Publicznego • Młodzieżowa Rada Miasta Poznania • Komisja Dialogu Obywatelskiego przy Wydziale Zdrowia i Spraw Społecznych

E. Priorytet: Zdrowie

Na zdrowie z perspektywy jakości życia można spojrzeć badając dostępność i jakość systemu opieki zdrowotnej (usług medycznych), stan świadomości społecznej (np. samooceny stanu zdrowia) i zachowań prozdrowotnych (korzystanie z usług medycznych i zdrowy styl życia). O jakości życia decyduje również poziom skuteczności polityki zdrowotnej mierzonej średnią długością życia i liczbą lat w zdrowiu. W przypadku Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ważnym jest także ustalenie listy adresatów. Priorytetowymi kategoriami dla Strategii, widzianymi z perspektywy stanu świadomości, posiadanych własnych zasobów i dostępu do usług medycznych, poradnictwa psychologicznego, grup wsparcia itp. są: a) seniorzy, b) dzieci i młodzież z rodzin ubogich, c) osoby z niepełnosprawnościami, d) osoby uzależnione e) bezdomni, f) cudzoziemcy (uchodźcy oraz migranci zarobkowi).
Zagadnienie zdrowia jest przedmiotem regulacji prawnej w:

- Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997, art. 68
- Ustawie o zdrowiu publicznym (z 11 września 2015)
- Ustawie o ochronie zdrowia psychicznego (z 19 sierpnia 1994)
- Narodowym Programie Zdrowia na lata 2016-2020 i
- Narodowym Programie Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2016-2020

Ponadto kwestia zdrowia jest też przedmiotem regulacji unijnych:

- Europa 2020 – strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu
- Wspólnotowy Program Działań w Dziedzinie Zdrowia. Program Trzeci pn. Zdrowie na Rzecz Wzrostu Gospodarczego (2014-2020)
- Program na Rzecz Konsumentów (2014-2020)

W oparciu o wyniki analizy danych zastanych i biorąc pod uwagę opinie ekspertów zostały przyjęte w Strategie trzy cele operacyjne:

- KSZTAŁTOWANIE ZACHOWAŃ PROZDROWOTNYCH MIESZKAŃCÓW POZNANIA
- POPRAWA JAKOŚCI I DOSTĘPU DO USŁUG OPIEKUŃCZYCH DLA OSÓB NIESAMODZIELNYCH ORAZ POPRAWA DOSTĘPU DO USŁUG PRZEDMEDYCZNYCH DLA OSÓB WYKLUCZONYCH LUB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM
- POPRAWA DOSTĘPU DO OPIEKI PSYCHIATRYCZNEJ, USŁUG TERAPEUTYCZNYCH, SZEROKO ROZUMIANA PROMOCJA ZDROWEGO ŻYCIA DLA UZALEŻNIONYCH. PROMOCJA ZDROWEGO STYLU ŻYCIA WOLNEGO OD UZALEŻNIEŃ

Cel operacyjny1: Kształtowanie zachowań prozdrowotnych mieszkańców

KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZADANIA
1. Prowadzenie działań ukierunkowanych na wzmocnienie, zachowania i przywracanie zdrowia mieszkańcom.	Poprawa wartości polskiego indeksu jakości powietrza dla Poznania
	Poprawienie dostępu do rowerów publicznych oraz rozbudowa infrastruktury rowerowej i ścieżek rowerowych
	Zwiększenie liczby sal gimnastycznych przy nowopowstałych placówkach oświatowych

2. Podniesienie świadomości zdrowotnej mieszkańców Poznania poprzez zapewnienie programów edukacji i profilaktyki zdrowotnej.	Realizacja programów edukacji i profilaktyki zdrowia w różnych instytucjach: przedszkola, szkoły, uczelnie.
	Zwiększenie liczby osób objętych badaniami profilaktycznymi
	Organizowanie osiedlowych spotkań prozdrowotnych
3. Wspieranie działań profilaktycznych z zakresu zdrowia i zapobiegania chorobom.	Organizowanie działań edukacyjnych, np. w szkołach, zakładach pracy
	Organizowanie kampanii, konferencji podnoszących świadomość zdrowotną
	Realizacja programów profilaktycznych
4. Kształtowanie nawyków uczestnictwa w kulturze fizycznej dzieci i młodzieży	Organizowanie olimpiad i zawodów sportowych dla dzieci i młodzieży.
	Organizowanie spotkań ze znanymi sportowcami.
	Propagowanie sportu i rekreacji ruchowej szczególne wśród osób starszych i z niepełnosprawnościami m.in.: poprzez montowanie siłowni zewnętrznych, organizowanie festynów sportowo – rekreacyjnych

Wskaźniki:

- Liczba realizowanych programów, liczba wykonanych szczepień.
- Liczba zorganizowanych spotkań, imprez, przedsięwzięć prozdrowotnych i propagujących kulturę fizyczną.
- Liczba rowerów miejskich
- Ilość km ścieżek rowerowych
- Liczba osób objętych badaniami profilaktycznymi.

Cel operacyjny 2: Poprawa jakości i dostępu do usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych oraz poprawa dostępu do usług przedmedycznych dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym

KIERUNKI DZIAŁAŃ	**ZADANIA**
1. Rozwój usług opiekuńczych oraz usług zakresie teleopieki i telemedycyny.	Zwiększenie liczby miejsc w nowych placówkach opiekuńczych, medycznych (ZOL-e)
	Utworzenie Centrum Medycyny Senioralnej.
	Rozwój usług teleopieki dla osób starszych i z niepełnosprawnością.
2. Rozwój usług oferujących możliwość krótkiego pobytu osób zależnych.	Rozwój usług dających możliwość krótkiego pobytu dziennego i całodobowego osobom zależnym.
3. Poprawa dostępu do usług przedmedycznych dla osób	Zwiększenie dostępności usług usprawniających i rehabilitacyjnych.

wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym.	Rozwój mobilnych usług wsparcia przedmedycznego.
	Rozwój wolontariatu lekarskiego.
4. Rozwój usług wspierających rodziny w opiece nad osobami starszymi	Rozwój programów i inicjatyw wspierających rodziny w opiece nad osobami starszymi

Wskaźniki:

- Liczba osób objętych wsparciem.
- Liczba miejsc w placówkach i ośrodkach, w tym zapewniających krótki pobyt osób niesamodzielnych
- Liczba miejsc w placówkach medycznych pełniących funkcje opiekuńcze i lecznicze
- Liczba osób korzystających w ciągu roku z usług opiekuńczych
- Liczba osób korzystających z teleopieki

Cel operacyjny 3: Poprawa dostępu do opieki psychiatrycznej, usług terapeutycznych, szeroko rozumiana promocja zdrowego życia dla uzależnionych, promocja zdrowego stylu życia wolnego od uzależnień

KIERUNKI DZIAŁAŃ	**ZADANIA**
1. Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowanie zachowań i stylu życia korzystnych dla zdrowia psychicznego,	Realizacja programów informacyjno-edukacyjnych sprzyjających postawom zrozumienia i akceptacji oraz przeciwdziałających dyskryminacji wobec osób z zaburzeniami psychicznymi.
2. Poprawa dostępu do opieki psychiatrycznej	Powołanie zespołu wyjazdowego – w ramach środowiskowej opieki psychiatrycznej.
	Rozwój usług w klubach wsparcia psychologicznego na zasadzie wczesnej interwencji dla osób w kryzysie.
3. Poprawa funkcjonowania systemu profilaktyki i wsparcia w zakresie uzależnień.	Prowadzenie kampanii informacyjnych dotyczącej uniwersalnych mechanizmów wychodzenia z uzależnienia.
	Rozwijanie oferty wsparcia terapeutycznego w zakresie uzależnień
4. Przeciwdziałanie narkomanii.	Udzielanie wsparcia rodzinom, w których wystąpił problem narkomanii.
	Poprawa stanu zdrowia oraz funkcjonowania społecznego osób zażywających substancje psychoaktywne, w tym redukcja szkód.
	Podnoszenie poziomu wiedzy mieszkańców Poznania w zakresie problemów związanych z zażywaniem substancji psychoaktywnych.
	Realizacja programów profilaktycznych oraz wspieranie ofert alternatywnych form spędzania czasu wolnego.

5. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych.	Realizowanie programów profilaktycznych oraz działań o charakterze informacyjno-edukacyjnym.
	Podejmowanie działań o charakterze interwencyjnym w sytuacji nadużywania napojów alkoholowych oraz stosowania przemocy.
	Podejmowanie działań o charakterze terapeutycznym, prowadzących m.in. do poprawy stanu psychofizycznego osób uzależnionych i ich rodzin
	Wspieranie procesu zdrowienia i prawidłowego funkcjonowania społecznego osób uzależnionych od alkoholu i członków ich rodzin

Wskaźniki:

- Liczba przeprowadzonych kampanii, zorganizowanych spotkań, konferencji, publikacji
- Liczba zrealizowanych programów profilaktycznych i terapeutycznych.
- Liczba osób objętych wsparciem.

Wdrażanie:

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące
Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Zdrowia Publicznego	• Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Wsparcia Społecznego • Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Integracji Osób Niepełnosprawnych • Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Przeciwdziałania Uzależnieniom • Wydział Sportu • Wydział Kształtowania i Ochrony Środowiska • Wydział Oświaty • Zarząd Komunalnych Zasobów Lokalowych • Zarząd Transportu Miejskiego • Organizacje pozarządowe • Miejskie Centrum Interwencji Kryzysowej • Poznańska Rada Działalności Pożytku Publicznego • Młodzieżowa Rada Miasta Poznania • Komisja Dialogu Obywatelskiego przy Wydziale Zdrowia i Spraw Społecznych • Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

F. Priorytet: Praca

Zatrudnienie jest zasadniczym czynnikiem dla kreowania dobrobytu zarówno jednostki jak i społeczeństwa. Jednocześnie istnieje silna relacja pomiędzy satysfakcją z zatrudnienia (pracy) a satysfakcją z życia. To oznacza z drugiej strony, że niepewność zatrudnienia, czy jego utrata pociągają za sobą szereg negatywnych skutków dla jednostek jak i dla społeczeństwa. Wolny rynek pracy oferuje nie tylko możliwość zatrudnienia, ale może również dyskryminować określone grupy społeczne, czy też nawet je wykluczać. Ilość miejsc pracy na lokalnym rynku pracy zależy od wielości pracodawców, struktury rynku pracy w postaci ilości miejsc pracy w sektorze produkcyjnym czy usługowym, dynamiki rozwojowej, polityki rynku pracy, możliwości stosowania różnego rodzaju instrumentów sprzyjających integracji na rynku pracy.
Ważnymi aktami prawnymi są:

- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy
- Krajowe Plany Działań na rzecz Zatrudnienia
- Strategia Rozwoju Kraju 2020
- Europejska Strategia w sprawie niepełnosprawności 2010-2020.

Wprawdzie wskaźniki bezrobocia dla Poznania są bardzo niskie (1,9% w trzecim kwartale 2017), to zagrożenie bezrobociem dotyka osoby młode, pracowników o niskich kwalifikacjach, niższym wykształceniu, osoby z niepełnosprawnościami. Jednocześnie dobre szanse na zatrudnienie wydają się mieć absolwenci zasadniczych szkół zawodowych, co prowadzi do konkluzji, że odpowiednie wspieranie tego rodzaju wykształcenia jest zgodne z tendencjami rozwojowymi na rynku pracy.

Do problematycznych grup na rynku pracy zalicza się a) długoterminowych bezrobotnych, b) pracowników 50+ c) młodzież, w tym tzw. NEET, d) osoby z niepełnosprawnościami, e) bezdomnych, f) samotne matki wychowujące nieletnie dzieci, g) emigrantów. Dla tych grup społecznych dobrym rozwiązaniem wydaje się być rynek pracy integrujący społecznie (inkluzywny) znaczeniu miejsc pracy, które mają charakter lokalny, m.in. jak hotelarstwo, gastronomia, ochrona zdrowia, prace socjalne itp. Duże znaczenia ma też ekonomia społeczna.

Biorąc pod uwagę powyższe fakty Strategia Rozwiązywania będzie realizować dwa cele operacyjne:

- ZWIĘKSZENIE EFEKTYWNOŚCI SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO ORAZ KSZTAŁCENIA USTAWICZNEGO
- KSZTAŁTOWANIE I ROZWÓJ WŁĄCZAJĄCEGO (INKLUZYWNEGO) RYNKU PRACY.

Cel operacyjny 1: Zwiększenie efektywności szkolnictwa zawodowego oraz kształcenia ustawicznego

KIERUNKI DZIAŁAŃ	ZDANIA
1. Wspieranie działań w celu podniesienia jakości kształcenia na wszystkich szczeblach edukacji ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia zawodowego dopasowanego do potrzeb lokalnego rynku pracy	Wypracowanie poznańskiego standardu edukacyjnego
	Zwiększenie liczby nauczycieli biorących udział w realizacji standardu edukacyjnego.
	Kampania informacyjna promującą szkolnictwo zawodowe.

2. Wspieranie promocji profesji związanych z wykształceniem zawodowym i technicznym	Przeprowadzenie spotkań w szkole z przedsiębiorcami.
3. Wspieranie rozwoju szkolnictwa ustawicznego	Zwiększenie liczby pracodawców włączonych w proces kształcenia praktycznego.
4. Tworzenie warunków do stymulowania rozwoju umiejętności myślenia proinnowacyjnego na każdym szczeblu nauczania w poznańskich szkołach	Organizowanie wizyt studyjnych dla uczniów w firmach zajmujących się nowymi technologiami.
	Zwiększenie liczby zakupionych nowoczesnych urządzeń dla szkół.
5.Wzmocnienie roli instytucji doradztwa edukacyjno-zawodowego w szkołach– zagospodarowanie czasu, miejsca na profesjonalne działania doradców zawodowych	Organizowanie konkursów z wiedzy o zawodach, szczególnie deficytowych na lokalnym rynku.
	Zwiększenie liczby doradców zawodowych współpracujących ze szkołami

Wskaźniki:

- Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych
- Liczba doradców zawodowych współpracujących ze szkołami

Cel operacyjny 2: Kształtowanie i rozwój włączającego (inkluzywnego) rynku pracy.

KIERUNKI DZIAŁAŃ	**ZADANIA**
1.Rozwój przedsiębiorczości społecznej poprzez wsparcie powstawania i funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej	Prowadzenie działań promocyjnych przedsiębiorczość społeczną/ ekonomię społeczną.
	Rozwój społecznie odpowiedzialnych zamówień miasta dla podmiotów ekonomii społecznej.
2.Zwiększenie zatrudniania osób z niepełnosprawnościami poprzez rozwój usług w obszarze rehabilitacji zawodowej, w tym również poradnictwa zawodowego.	Wspieranie finansowe pracodawców tworzących nowe miejsca pracy
	Realizowanie programów zatrudnienia wspomaganego, wzmacniających aktywizację zawodową poprzez wsparcie m. in.: doradców zawodowych, psychologów, asystentów itp
	Realizowanie programów wspierających pracodawców, którzy chcą zatrudnić os. z niepełnosprawnością.
3. Aktywizacja zawodowa osób z grup defaworyzowanych na rynku pracy jako czynnik umożliwiający likwidację barier dotyczących podejmowania pracy zarobkowej.	Rozwój poradnictwa zawodowego w grupach osób z niepełnosprawnyościami.
	Zwiększenie liczby osób objętych programami aktywizacji zawodowej.
	Poprawa dostępu do programów aktywizacji zawodowej.
	Zwiększenie liczby szkoleń osób z niepełnosprawnościami odpowiednio do potrzeb rynku pracy.

	Podejmowanie działalności informacyjnej kierowanej do pracodawców poprzez opracowanie informatorów upowszechniających wiedzę o prawnych, organizacyjnych i technicznych aspektach zatrudniania osób z niepełnosprawnościami.
	Dostosowanie oferty szkoleniowej dla osób z niepełnosprawnościami do potrzeb rynku pracy.
	Przeprowadzenie kampanii szkoleniowo-informacyjnej adresowanej do pracodawców, promującej zatrudnienie osób z zaburzeniami psychicznymi.
	Rozwój programów aktywizujących seniorów
4. Wzrost poziomu kompetencji zawodowych i społecznych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	Poprawa dostępu do programów aktywizacji zawodowej. Poprawa jakości oferty szkoleniowej
5. Wzmocnienie współpracy jednostek pośrednictwa pracy i pomocy społecznej z rynkiem pracy, rzetelne monitorowanie procesu wchodzenia osób bezrobotnych na rynek pracy.	Organizowanie wspólnych szkoleń.
6.Wzmocnienie inkluzyjności rynku pracy dla cudzoziemców.	Zwiększenie liczby oraz czasu trwania kursów języka polskiego dla obcokrajowców
	Organizowanie szkoleń dla pracodawców chcących zatrudnić cudzoziemców, dla cudzoziemców odnośnie odnalezienia się na lokalnym rynku pracy

Wskaźniki:

- Stopa bezrobocia w mieście Poznań
- Liczba osób bezrobotnych
- Liczba nowych miejsc pracy
- Liczba ofert pracy dla osób z niepełnosprawnościami
- Liczba osób uczestniczących w szkoleniach i innych programach rynku pracy

Wdrażanie:

Podmioty odpowiedzialne	Podmioty współpracujące
Powiatowy Urząd Pracy	• Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Wsparcia Społecznego • Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Integracji Osób Niepełnosprawnych • Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych – Oddział Przeciwdziałania Uzależnień • Wydział Sportu • Zarząd Komunalnych Zasobów Lokalowych • Organizacje pozarządowe • Miejskie Centrum Interwencji Kryzysowej • Poznańska Rada Działalności Pożytku Publicznego • Młodzieżowa Rada Miasta Poznania • Komisja Dialogu Obywatelskiego przy Wydziale Zdrowia i Spraw Społecznych • Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

VI. Ramy finansowe realizacji Strategii

Możliwości finansowe Miasta Poznania jako jednostki samorządu terytorialnego, łączącego zadania przypisane powiatowi i gminie, z jednej strony wynikają z zapisów ustawowych i ich realizacja jest obligatoryjna, z drugiej zaś kształtowane są przez lokalne zasoby, wpływające na wielkość osiąganych dochodów własnych.

Realizacja celów „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Poznania na lata 2018 – 2025" jest zbieżna z realizacją założeń *Strategii Rozwoju Miasta Poznania 2020+*[169] finansowana będzie z następujących źródeł:

- z budżetu miasta Poznania w dyspozycji Urzędu Miejskiego i jednostek organizacyjnych
- z funduszy zewnętrznych w tym rządowych, pozarządowych, programów celowych i funduszy unijnych
- ze środków zaangażowanych w partnerstwo publiczno - prywatne.

Zakłada się, że wdrażanie założeń *Strategii Rozwoju Miasta Poznania 2020+* i następować będzie poprzez realizację zadań inwestycyjnych oraz w większości zadań bieżących (w perspektywie rocznej i wieloletniej), które będą podlegały systematycznej poprawie jakości. Udział wydatków przeznaczonych na realizację zadań strategicznych w danym roku wynosić będzie około 80-85% budżetu Miasta Poznania.

Struktura wydatków nakłada się na 5 priorytetów Strategii Rozwoju Miasta Poznania 2020+:

1. Silna Metropolia
2. Nowoczesna Przedsiębiorczość
3. Zielone, Mobilne Miasto
4. Przyjazne Osiedla
5. Wspólnotowość i Dialog Społeczny

[169] Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+. s.38

VII. Monitoring i ewaluacja

Monitorowanie odbywać się będzie z wykorzystaniem wskaźników realizacji określonych w Strategii dla każdego z celów operacyjnych.

Raport z realizacji Strategii opracowywany będzie corocznie przez Wydziału Zdrowia i Spraw Społecznych we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Pomocy Rodzinie w Poznaniu oraz przekazany Radzie Programowej za pośrednictwem Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Poznaniu, do dnia 30 kwietnia następnego roku.

Do zadań Rady Programowej[170] ds. opracowania, wdrożenia i aktualizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Poznania na lata 2017 – 2025" wynikających z wdrożenia i aktualizacji Strategii należy m.in.: Opiniowanie rocznego raportu z jej realizacji. Przyjęty przez Radę Programową „*Raport z realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Poznania na lata 2019 – 2025"* wraz z rekomendacjami dotyczącymi aktualizacji Strategii Rada Programowa przekazuje Prezydentowi Miasta Poznania do 30 czerwca.

Analiza obejmować będzie zmiany w stosunku do roku bazowego (2018 r.) oraz roku ostatniego badania. Monitoring prowadzony będzie w celu zapewnienia ciągłości, prawidłowości i efektywności realizacji Strategii – pozwoli to wykryć zagrożenia i ewentualną konieczność modyfikacji planowanych do realizacji zadań lub podmiotów odpowiedzialnych/współpracujących przy realizacji zadań.

Prowadzona ewaluacja służyć będzie, usprawnieniu projektów oraz programów oraz będzie próbą odpowiedzi na pytanie, jak można udoskonalić realizowane przedsięwzięcia lub wprowadzić nowe rozwiązania. Ewaluacja będzie miała na celu podnoszenie jakości działań poprzez zwiększenie ich adekwatności, skuteczności, użyteczności, efektywności i trwałości.

[170] Zarządzenie nr 465/2017/P Prezydenta Miasta Poznania w sprawie powołania Rady Programowej ds. opracowania, wdrożenia i aktualizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Poznania na lata 2017-2025"

Spis tabel i wykresów

Tabela 1: Wiek ludności Poznania ____ *10*
Tabela 2: Przyrost naturalny w Poznaniu ____ *11*
Tabela 3: Przeciętne wynagrodzenie ____ *14*
Tabela 4: Najliczniejsze grupy cudzoziemców zameldowanych w Poznaniu w październiku 2009, grudniu 2011 i grudniu 2014 roku – wykaz nie różnicuje osób ze względu na czas pobytu ____ *22*
Tabela 5: Najliczniejsze grupy cudzoziemców zameldowanych w Poznaniu w roku 2016, roku 2017 i I poł. 2018 roku – wykaz nie różnicuje osób ze względu na czas pobytu ____ *23*
Tabela 6: Najliczniejsze grupy cudzoziemców, którzy uzyskali zezwolenie na pracę w województwie wielkopolskim w wybranych latach, według kraju pochodzenia ____ *23*
Tabela 7: Najliczniejsze grupy cudzoziemców, którzy uzyskali zezwolenie na pracę w województwie wielkopolskim w wybranych latach, według kraju pochodzenia ____ *23*
*Tabela 8: Struktura wydatków na świadczenia pomocy społecznej w ramach zadań własnych gminy w 2016 roku *)* ____ *30*
*Tabela 9: Struktura wydatków na świadczenia pomocy społecznej w ramach zadań własnych gminy w 2017 roku *)* ____ *31*
Tabela 10: Liczba rodzin zastępczych w Poznaniu z podziałem na poszczególne typy rodzin ____ *33*
Tabela 11: Liczba wypełnionych „Niebieskich kart” ____ *42*
Tabela 12: Struktura osób bezrobotnych w Poznaniu i powiecie poznańskim w 2017 roku ____ *64*
Tabela 13: Osoby z niepełnosprawnościami na rynku pracy ____ *65*
Tabela 14: Bezrobotni, w tym młodzież do 25. Roku życia, zarejestrowani w urzędach pracy całego kraju, województwa wielkopolskiego oraz Powiatowym Urzędzie Pracy w Poznaniu na koniec lutego 2014, 2015, 2016, 2017 i 2018 roku ____ *66*
Tabela 15: POWODY PRZYZNANIA POMOCY w latach 2014-2017 ____ *72*
Tabela 16: Stopa bezrobocia rejestrowanego ____ *73*

Wykres 1: Prognoza demograficzna do 2035 roku dla Poznania. Liczba ludności *8*
Wykres 2: Porównanie liczby rodzin oraz osób korzystających z pomocy MOPR *29*
Wykres 3: Utrudnienia w świadczeniu pomocy *35*